

LA CONDICIÓN FEMENINA A L'ISLAM:

doble condició, doble discriminació

Autora: Marta Martinez Cugota

Tutor: Jordi Feu Gelis

Data de presentació: 1 de setembre de 2008

LA CONDICIÓN FEMENINA A L'ISLAM;
doble condició, doble discriminació.

AUTORA: Marta Martinez Cugota

TUTOR: Jordi Feu Gelis

DATA DE PRESENTACIÓ: 1 de setembre de 2008

DESCRIPTORS: Dona musulmana, Islam

Índex

JUSTIFICACIÓ.....	1
Motivacions personals.....	4
Objectius proposats.....	5
<i>a) PART TEÒRICA</i>	
1. L'ISLAM.....	6
1.1. Introducció.....	9
1.2. Aclariments Conceptuals.....	10
1.3. Muhammad.....	11
1.4. L'Alcorà, la Sunna i la Jurisprudència: la Xara.....	15
1.5. La Umma.....	19
1.6. Els cinc pilars de l'Íslam.....	21
1.7. Sunnisme, Xiïsme i Kharigisme.....	24
1.8. El Sufisme.....	28
1.9. L'Íslamisme.....	30
2. LA DONA A L'ISLAM.....	37
2.1. La dona musulmana en l'àmbit privat.....	40
2.1.1. El matrimoni.....	43
2.1.2. La poligàmia.....	46
2.1.3. El repudi.....	48
2.1.4. L'adulteri.....	50
2.1.5. La menstruació.....	52
2.1.6. La sexualitat.....	53
2.1.7. La mutilació genital femenina.....	58
2.1.8. L' herència.....	60
2.1.9. El testimoni.....	61
2.1.10. La mort i el paradís.....	61
2.2. La dona musulmana en l'àmbit públic.....	63
2.2.1. L'identitat a través del vel.....	66
2.2.2. L'educació.....	73
2.2.3. La política.....	77

2.2.4. El món laboral.....	79
2.2.5. La religió.....	80
2.3. La dona musulmana en liàmbit ideològic.....	83
2.3.1. El feminisme islàmic.....	84
3. LA DONA MUSULMANA EN LA NOSTRA SOCIETAT.....	87
3.1. Un sistema democràtic i laic.....	89
3.2. El sistema patriarcal i el feminisme.....	91
3.3. El fenomen migratori actual.....	94
3.4. El procés d'adaptació a la societat d'acollida.....	94
3.5. L'educador/a social com a agent de socialització.....	97
4. CONCLUSIONS I REFLEXIONS DEL COS TEÒRIC.....	98
<i>b) PART PRÀCTICA</i>	
PROPOSTA D'INTERVENCIÓ.....	102
1. Introducció.....	102
2. Anàlisi de la realitat i de les necessitats.....	102
3. Objectius Generals.....	104
4. Destinataris.....	104
5. Metodologia.....	105
6. Activitats.....	106
6.1. Jornades de sensibilització social.....	106
6.2. Videofòrum.....	107
6.3. Cercle de lectura.....	110
6.4. Curs d'intercanvi culinari.....	112
6.5. Jornades de contes i jocs populars al món.....	113
7. Paper de l'educador/a social en la intervenció.....	114
8. Recursos.....	114
9. Avaluació.....	116
2. CONCLUSIONS I RELFEXIONS DEL COS PRÀCTIC.....	117
BIBLIOGRAFIA.....	118
ANNEX.....	124
RESUM.....	165

JUSTIFICACIÓ

És necessari iniciar aquest apartat justificant, en primer lloc, el títol que dóna nom a aquest treball; "Islam i dona: doble condició, doble discriminació" ja que pot donar lloc a múltiples interpretacions.

Parteixo de la base que vivim en una societat democràtica emmarcada en un sistema tradicional patriarcal, amb uns valors, uns ideals i uns costums masculinitzats i amb la presència d'un sexisme que infravalora la dona en múltiples àmbits. Per molt que vulguem demostrar que gaudim d'un sistema polític i social democràtic on la llibertat i la igualtat són valors intocables no podem negar que encara hem de vèncer moltes de les desigualtats existents.

El tema de la condició femenina es pot relacionar amb múltiples àmbits de l'actualitat i en molts d'ells trobaríem mostres evidents de com aquesta igualtat no és real:

- En l'àmbit privat i/o familiar, és evident que la presa de responsabilitats relacionades amb la cura dels fills i les tasques domèstiques, encara recau sobre la figura de la dona, i així, la plena igualtat encara esdevé una utopia en moltes llars. No cal anar massa lluny per adonar-nos que moltes dones mantenen una doble jornada laboral, i és una evidència que comença a ser una tasca cada cop més compartida però tot i així, la dona la continua assumint amb molta més intensitat que l'home.
- En l'àmbit sociocultural, els principals artistes, escriptors, ideòlegs, polítics, filòsofs... que han fet història, sempre han sigut homes i les dones que hi han pogut participar normalment ho han fet darrera un pseudònim o el nom del marit. Actualment, en la nostra societat, es pot afirmar que la dona participa activament de les activitats socioculturals en la mateixa mesura que l'home tot i que sovint les responsabilitats domèstiques i/o laborals, afegides a possibles dificultats econòmiques poden fer minvar aquesta participació.
- En l'àmbit polític tot just en aquest moment es comença a parlar de paritat dins els òrgans de govern. Les dones prenen protagonisme en

moltes de les decisions que afecten la societat i cada vegada més mantenen càrrecs de responsabilitat.

- En l'àmbit laboral podríem destacar el prestigi que obtenen moltes de les professions anomenades masculinitzades, així com els sous que se'n deriven (normalment força elevats), i la bona reputació i èxits que generen, en contraposició a les anomenades feminitzades, de menys prestigi, sovint mal remunerades, i sense massa expectatives de futur. Tot i així, la situació en aquest àmbit també va canviant i moltes dones comencen a tenir altres professions poc usuals pel seu sexe en anys anteriors .
- En l'àmbit religiós la dona mai hi ha jugat un paper important, sempre ha mantingut una posició submissa, amb el dret de creure i mantenir la fe, però sense dret a decidir ni a participar en les mateixes condicions que l'home, ni a gaudir d'un mateix protagonisme i lideratge.

Tot i que cal dir que en tots aquests àmbits s'estan assolint millores i que cada vegada hi ha més igualtat de sexes en la presa de decisions i de responsabilitats, no podem negar que la condició femenina és discriminada, i segons una societat o una altra encara en més mesura.

Sense deixar de banda l'àmbit religiós, cal assenyalar que l'augment de les persones novingudes al nostre país que es mostren fidels a l' Islam ha de fer que ens motivem per tenir un coneixement de la seva cultura, per a entendre les causes de tantes migracions, per a valorar els seus costums i per a conviure en una mateixa societat. I amb això no estic dient únicament que haguem de ser nosaltres els que iniciem aquest procés, sinó que ells/es també han de conèixer la cultura i el tarannà de la societat autòctona.

És necessari que es produeixi una relació d'intercanvi, totalment recíproca, per tal que la ignorància i els prejudicis existents sobre aquesta religió i els/les seus/ves seguidors/es vagin desapareixent, donant pas a una relació de convivència òptima per a tots i totes.

D'aquest coneixement de l' Islam tracta el primer apartat del cos teòric, en què procuraré sintetitzar els orígens (el profeta Muhammad, l'Hègira...), les fonts de dret islàmiques (Alcorà, Sunna, Xara...), els pilars que formen la base de la

religió , i les diferents branques que se'n deriven (sunnites, xiïtes, sufís i islamistes) per poder fer-ne una aproximació el més acurada possible.

En el col·lectiu musulmà, al valorar la situació amb què s'hi troben moltes dones, exposaré tots aquells matisos que s'hi relacionin, siguin o no discriminatoris, tot i que com es podrà veure en el segon apartat del cos teòric, és evident l' extrema submissió en que viuen en molts països islàmics.

En l'àmbit privat, exposaré el rol que assumeix la dona en el matrimoni i la família, i els actes encara legalitzats en alguns llocs, com la repudiació, la lapidació o la circumcisió, que atempten contra la integritat de les dones, i en l'àmbit públic, s'analitzarà el paper que juga en l'educació, la cultura, la política i el món laboral, sense deixar de banda la identitat que hi assumeix a través del *hijab*. I finalment, en l'àmbit ideològic, faré referència al recent moviment feminista islàmic que s'està fent palès en varis països musulmans i que té una especial rellevància per la millora de la qualitat de vida de les dones musulmanes.

A l'hora, degut a l'arribada massiva, en els darrers anys, d'immigrants procedents de països musulmans crec que és important que els educadors i les educadores socials tinguem un coneixement de la seva realitat, ja que l'augment de la presència de persones d'aquest col·lectiu en serveis on intervindrem professionalment es fa palès. Les dones, dins aquest col·lectiu, parteixen d'una situació d'inferioritat molt més significativa, i el fet d' adaptar-se en una societat molt diferent a la pròpia, procurant el manteniment de les seves costums, els suposa superar unes dificultats d'integració social a les quals hem de saber donar respostes i solucions. Aquest fenomen migratori ha propiciat l'aparició de discursos i actes racistes i xenòfobs que també influeixen en la dona musulmana, excloent-la de la nostra societat i reprimint-la com a persona.

De tot això en parlaré en la tercera part dels cos teòric.

Puc constatar, doncs, que la dona musulmana ja no únicament es manté en inferioritat en la nostra societat pel simple fet de ser dona, sinó que també es troba perjudicada i discriminada pels prejudicis existents a Occident sobre la l'Islam i la situació amb que es troba la dona en molts països musulmans. Molts

individus són manipulats per les informacions que transmeten els mitjans de comunicació en l'actualitat, els quals influeixen en la percepció d'una realitat totalment errònia de la dona musulmana.

Tal i com opinen Botton, Puigvert i Taleb (2004:45) *"la dona musulmana ha sigut la principal víctima del conflicte originat a Occident amb l' Islam. En totes les cultures, les dones sempre han sigut les més vulnerables davant qualsevol desigualtat o conflicte originat. I en el cas de la dona musulmana, ha hagut de patir la doble discriminació per ser dona i per pertànyer a una minoria cultural"*.

Motivacions personals

Són varies les raons que m'han animat a escollir el tema d'aquest treball, el qual és d'una complexitat força rellevant, ja que el tema de la religió és un fenomen universal que engloba molts àmbits i, per tant, se'n poden fer múltiples interpretacions segons el posicionament que es prengui. I segurament aquesta complexitat, lligada a la pròpia ignorància que tenia en relació a l' Islam i la realitat que envolta la dona musulmana, em van animar a escollir-lo.

L' estada de pràctiques que vaig fer amb l'Associació GRAMC de Girona, molt enriquidora tan a nivell personal com professional, em va facilitar la intervenció en sessions d'alfabetització en què la major part de les participants eren dones musulmanes, les quals em van fer adonar d'aquest desconeixement de la seva realitat i de la seva situació.

Deixant de banda les dificultats existents en alguns dels seus països de procedència (Marroc, Algèria, Senegal...), en manca de moltes de les necessitats considerades bàsiques i la lentitud en assolir avenços per adaptar-se a l'època actual, que provoquen que es trobin en aquesta situació, em vaig adonar que l' Islam també hi influeix enormement ja que les condiona en molts aspectes de la vida diària.

Per això, he decidit escollir aquest tema, i tot i que existeix una llarga infinitat de documentació i informació he intentat fer una selecció el més acurada possible, tenint en compte diversos punts de vista que puguin servir d'ajuda per la seva utilitat en el camp de l'educació social.

Objectius proposats

L' objectiu d'aquest treball és poder contribuir en oferir un coneixement sobre l' Islam i la influència que aquesta religió exerceix sobre la dona musulmana per tal de poder canalitzar aquelles prejudicis existents al respecte, així com per resoldre possibles dubtes que s'hi relacionin.

És important tenir en compte que gran part de les contradiccions que s'estableixen entorn l' Islam (fruit de la comparació de varies traduccions de l'Alcorà, entre aleies – versos – del mateix Llibre Sagrat, o hadïts de la *sunna...*) són les que influeixen en que sovint la situació d'algunes dones musulmanes sigui totalment submisa.

La idea és oferir una visió global de la seva realitat contrastant les opinions de diversos autors/es i experts/es en el tema, aprofundint en aquells aspectes discriminatoris que poden dificultar el procés d'adaptació en la nostra societat, per tal de poder intervenir com a educadors/es amb la màxima efectivitat.

Proposo el següents objectius:

- Comparar les visions que existeixen en l'actualitat sobre la condició de a dona musulmana en diversos àmbits
- Valorar les diferents interpretacions que es fan de l' Islam i l' Alcorà en relació a la condició femenina
- Potenciar el coneixement de l' Islam i eliminar prejudicis existents sobre la situació de la dona musulmana
- Analitzar les dificultats amb què es troben les dones musulmanes a l'hora d'adaptar-se en la nostra societat
- Recollir diferents idees i propostes que ens ajudin a intervenir com a educadors i educadores socials davant aquest col·lectiu

a) COS TEÒRIC

1. L' ISLAM

L' Islam és una religió monoteïsta que es considera, segons els seus fidels, com la culminació de les dues anteriors; el cristianisme i el judaisme, les quals es reconeixen, tot i que es conceben com a incompletes.

El terme Islam, *salam* en àrab, significa «pau» i «submissió» a un únic Déu; Al·là i Muhammad n'és el profeta, enviat de Déu. Ambdós mereixen l'admiració i obediència de tota la comunitat de musulmans i musulmanes, i tal com diu l'Alcorà, el missatge d' Al·là serà l'únic dogma vàlid: (5/92) "*Obedeced a Dios, obedeced al Enviado y guardaos! Pero, si volvéis la espalda, sabed que a Nuestro Enviado sólo le incumbe la transmisión clara*".

Els creients musulmans han de mostrar la seva fidelitat venerant Al·là i Muhammad, acatant estrictament les pautes establertes i abolint tota altre tipus de manifestació religiosa; el politeïsmes és prohibeix totalment. Alguns dels valors més importants que s'estableixen són la tolerància i la pau, el respecte entre individus, tot i que aquesta idea no reflexa les accions d'una minoria musulmana, que més aviat cometem veritables barbaritats en nom de l' Islam. A l'hora, tota una sèrie de prohibicions acompanyen al fidel musulmà/na al llarg de la seva vida, entre les quals es destacarien les següents: (Delcambre, 2007:14)

"La dona té prohibit ensenyar els cabells, els braços, les cames, fer l'amor fora del matrimoni, casar-se amb un no-musulmà, posar-se roba d'home, portar perruca, fer-se esmolar les dents, recórrer a la màgia, mirar de conèixer l'esdevenidor. L'home té prohibit ser homosexual, posar-se roba de dona com fan els transvestits, fer d'escultor o de dibuixant, vestir-se amb roba de seda i posar-se joies d'or, tocar instruments de música, practicar jocs d'atzar, deixar que li llegeixin el futur, practicar la màgia, deixar diners amb interès, dirigir una entitat de crèdit o treballar com a agent d'assegurances... i, per descomptat, tant l'home com la dona tenen prohibit ultratjar la religió, blasfemar, cometre adulteri, donar fals testimoni, robar,

cometre frau, ser un bandit, deixar la religió musulmana, portar la creu, veure alcohol, menjar porc, consumir carn que no hagi estat dessagnada segons el ritual..."

L' Islam va ser la causa de l'extensió àrab al món; l'objectiu era fer arribar el missatge d'Al·là a tothom, i això va produir certs avenços i millores en la societat musulmana, tot i que es van produir varis conflictes bèl·lics que encadenaren l'aparició de les diverses vessants islàmiques existents.

Muhammad, en aquesta època, va ordenar que es destruïssin les divinitats de pedra femenines que s'adoraven, les quals fins el moment eren identificades espiritualment per la societat pre-islàmica, com a símbol de protecció del poble. Un poble que, segons Heller i Mosbahi (1995:29), "*es va burlar de Muhammad i finalment el va obligar a emigrar a Medina, on el Profeta, sota pressió dels seus adversaris, es va convertir en primera vegada en cabdill militar i estadista*". Aquesta etapa, coneguda com a *hègira*, va influir en que la postura del Profeta amb les dones es veiés perjudicada per les fortes crítiques que rebia dels fidels que es manifestaven partidaris de la nova doctrina religiosa; l' Islam.

Aquest és el moment en que es dona per finalitzada la *yahiliya* (etapa pre-islàmica) i s'inicia l'època islàmica, just després de l'enderrocament de les figures divines de pedra, i aquesta victòria de l' Islam, segons Heller i Mosbahi (1995:31) "*no només va significar la submissió del ser humà a un únic Déu, un Déu home, sinó que va tenir també com a conseqüència la submissió del sexe femení sota el masculí*".

La situació de la dona en la *yahiliya* s'interpreta de formes molt diferents segons la visió de cada expert sobre el tema; uns pensen que la dona gaudia de certa llibertat i que no assumia un rol submís, d'altres creuen que amb el posterior establiment de l' Islam la dona musulmana va començar a tenir certa drets dels que anteriorment no disposava, com veurem més endavant.

Fatima Mernissi en fa una valoració al respecte (citada per Heller i Mosbahi, 1995:71):

"El missatge de l' Islam, por bonic que pugui semblar, parteix del supòsit de que la humanitat està composta únicament por homes . Les dones es troben al marge de la humanitat i constitueixen inclús una amenaça per a ella... Es pensa que l' Islam va aconseguir un avenç important. La promiscuïtat i la permissivitat haurien sigut en la yâhilya les característiques d' una sexualitat encara no dominada... Si és veritat que la promiscuïtat i la permissivitat caracteritzen a la barbàrie, l' únic que l' Islam va civilitzar fou la sexualitat femenina; perquè la sexualitat masculina és promiscua (per l' existència de la poligàmia) i permissiva (per l' existència del repudi). "

Durant un llarg període de temps Occident es va enriquir de les aportacions científiques, filosòfiques i culturals de la societat islàmica però finalment els cristians iniciaren les anomenades "croades" per tal d'imposar la seva doctrina, el què va provocar que el món àrab passés d'una època d'esplendor al l'estancament i la paralització de l'època extensiva. Amb la influència d'esdeveniments que s'han produït al llarg de la història (com l'era colonitzadora, el deute extern, l'exploració...), els avenços que han sofert la majoria dels països musulmans actuals han estat mínims i actualment es manté amb cert retard amb relació als països occidentalitzats.

Al llarg del treball veurem que algunes d'aquestes prohibicions són fruit d'una mala interpretació de l'Alcorà o d'alguna altra font de la Llei Islàmica, i a causa d'això a Occident es manté una visió errònia de la societat musulmana. A l'hora, n'hi ha d'altres que són verídiques i que alguns musulmans i musulmanes passen per alt (com veure alcohol).

És important tenir en compte que entre els més de 80 països on hi ha persones que en l'actualitat professen l' Islam s'hi estableixen grans diferències segons el grau en que hi influeix, tant en la vida pública com en la privada. Per això, és important tenir en compte els seus orígens, com també, aquells esdeveniments que han procurat que l' Islam s'establís en la societat musulmana fins els nostres dies.

1.1. Introducció

La ignorància i l'augment de la informació manipulada pels mitjans de comunicació provoca que el coneixement que es té de l' Islam en la nostra societat sigui sovint erroni i no es reflecteixi amb la realitat amb què viuen els i les musulmans/es. Últimament, és quasi sovint a diari que els telenotícies i la premsa escrita van farcits de titulars d'enfrontaments que hi estan relacionats; atemptats terroristes - tan a occident com a orient -, enfrontaments bèl·lics a diversos països - com l' Iraq, l'Afganistan, Israel, el Líban...-, accions que atempten contra les llibertats individuals, debats polítics, religiosos, culturals i pedagògics on es mantenen diversos punts de vista sobre els costums, les tradicions, els ideals i els moviments migratoris que caracteritzen la major part del col·lectiu musulmà d' arreu del món.... i un llarg etcètera.

És necessari oferir uns aclariments conceptuals per facilitar la comprensió de la informació que es detallarà al llarg del treball ja que cal tenir en compte que la llengua mare de l' Islam és l'àrab i sovint hi ha termes que no es poden traduir i que és important tenir-ne clar el seu significat.

Muhammad fou el Profeta elegit per transmetre el missatge d'Al·là (Déu dels musulmans) i al llarg de la seva vida es va dedicar a expandir l' Islam per terres llunyanes. Després de morir es va decidir reunir tots aquells preceptes transmesos durant les revelacions, amb l'objectiu de guiar i regular la vida dels musulmans i les musulmanes amb l'Alcorà (Llibre Sagrat dels musulmans).

El conjunt de "normatives" establertes fou insuficient ja que vàries àrees quedaven al descobert i, per això, es va complementar amb la *Sunna*, que engloba els *hadits* (vivències de Muhammad que marquen diversos costums i ideals islàmics) en sis volums diferenciats, que juntament amb d'altres normatives jurídiques contenen la llei islàmica; la *Xara*. També, en aquesta mateixa època pren força l'anomenat *gihad*, traduït en l'actualitat com a "guerra santa", que es refereix al camí que ha de seguir tot bon musulmà per mantenir-se fidel a l' Islam. També es van començar a definir les diverses

vessants de la religió islàmica (sunnisme i xiisme, i sufís) el què va provocar una clara divisió de la *umma*, o comunitat de musulmans i musulmanes.

Pels islamistes, grup de fidels musulmans que pretenen evitar un avenç del món musulmà amb influència d'ideals i valors d'Occident, la permanència en els orígens i combatre contra aquelles forces que ells perceben que estan en contra de l' Islam són els seus màxims objectius.

1.2. Aclariments conceptuals

Per la temàtica del treball, és important fer prèviament uns aclariments conceptuals previs a la lectura del mateix:

Les cites textuais de l'Alcorà es referencien en la llengua original de la traducció utilitzada (en castellà) per evitar una possible interpretació errònia del text. Es mantindrà entre parèntesis la relació de la sura (X) seguida de l'aleia (XX), respectivament (X/XX) .

A continuació detallaré aquells termes islàmics específics que més s'utilitzaran al llarg del treball, dels quals és important tenir-ne clar el seu significat:

Al·là; (en la traducció literal de l'àrab significa Déu), Déu dels musulmans.

Alcorà; Llibre Sagrat dels musulmans i musulmanes que recull tota una sèrie de normatives, i no valors, que regula la vida dels fidels.

Aleia; cadascuna de les parts en què es divideix una sura de l'Alcorà. Segons Bramon (2002:170), és un terme que *"no figura en cap dels diccionaris catalans més corrents però aquesta seria la forma de l'arabisme si fos documentat en català. L'utilitzo per tal de substituir verset o versicle, termes propis de la cultura judeocristiana"*. Al creure que és el més adient, prenc aquesta aportació lèxica de l'autora.

Califa; nom donat als diversos successors de Muhammad després de la seva mort, els quals va assumir el paper de dirigent polític i religiós.

Hadit; cadascun dels missatges i relats de la Sunna

Muhammad; nom del Profeta de l'Islam que va transmetre el missatge d'Al·là.

Sunna; lit. conducta o costum. Es refereix, quasi exclusivament, a les pràctiques que va dur a terme el missatger d'Al·là, o profeta Muhammad, i a la primera

generació dels seus successors. És un recull de vivències, anècdotes i experiències que juntament amb l'Alcorà regula el comportament dels musulmans i de les musulmanes.

Sura; cadascun dels capítols en que es divideix l'Alcorà

Umma, comunitat de musulmans i musulmanes

Xara, lit. camí, ruta. Segons Bramon (2007:32) es considera la "*lleï canònica de l'Islam, és a dir, la que resulta d'unificar la normativa continguda a l'Alcorà i a la Sunna, juntament amb la jurisprudència elaborada pels ulemes¹ de l'islam.*"

Dolors Bramon, té en compte la diferenciació de significats entre els mots que es deriven del terme "Islam" i com que al llarg del treball m'he guiat per aquesta mateixa regulació, crec que és necessari citar-los per tal d'evitar malentesos (2007: 176):

Islam (de l'àrab islām, "submissió"). Religió que segueix la doctrina revelada per Déu al profeta Muhammad mitjançant el dictat de l'àngel Gabriel. Fou recopilada en el llibre de l'Alcorà.

Islàmic, pertanyent o relatiu a l'Islam

Islamisme, nom donat a diversos moviments que propugnen un islam radical i sovint heterodox.

Islamista; partidari d'algun dels islamistes

D'altre termes utilitzats puntualment, s'aniran traduïnt al llarg del treball, a mida que es vagi considerant oportú aclarir del seu significat.

1.3. Muhammad

Muhammad, conegut a la nostra societat com a "Mahoma", (570-632), orfe des dels els sis anys, es va dedicar al comerç des de ben petit influenciat pel seu oncle, el qual es va ocupar d'ell. En un entorn politeïsta i pagà, ja des de ben jove fou un home força místic que buscava racons on retirar-se a meditar i en aquesta època va començar a treballar per la que més tard es va convertir en la seva primera esposa, Khadija, en caravanes comercials que recorrien l'Aràbia.

---

¹ Experts que estudien tot el què es relaciona amb l'Islam

No fou fins més tard, vora l'edat de quaranta anys, que va començar a tenir les primeres revelacions del missatge d'Al·là mitjançant la figura de l'àngel Gabriel, que més tard es recolliria al Llibre Sagrat dels musulmans i musulmanes. Mica en mica, Muhammad va començar a guanyar protagonisme entre els seus primers seguidors/es, entre ells/es, Khadija, la qual el va animar perquè marxés a predicar i difondre la transmissió divina. A la Meca, la seva ciutat natal – adorada per la umma – va rebre forces crítiques i això el va obligar a emigrar a Medina, on va tenir una acceptació considerable. S'explica que durant aquest exili, en el qual Muhammad i Abu Bakr fugien d'enemics que amenaçaven en matar-los es van amagar en un cova que va quedar protegida per una teranyina que impedia que cap individu hi accedís. Per això, encara avui dia, l'aranya es considera un animal sagrat pels musulmans i musulmanes.

Aquest viatge de la Meca a Medina, es coneix amb el nom d' *hègira*, data en la qual s'inicia el calendari islàmic, que es regeix per la posició de la lluna.

És a Medina, on Muhammad comença a guanyar la confiança de milers de seguidors fidels a la nova religió i esdevé un líder en tots els sentits. Neix l'Islam i es considera que els monoteismes anteriors, judaisme i cristianisme, no són complets i que, per tant, l'únic missatge diví vàlid és el d'Al·là.

Segons Bramon (2002:43) *"un dels millors encerts de Muhammad en aquesta època fou la promulgació d'una disposició segons la qual tots els habitants de Medina constituïrien, en endavant, una sola comunitat (la umma) sota el seu comandament."*

Muhammad va morir el 8 de juny de l'any 632 havent aconseguit situar a la Meca el santuari més important de peregrinació dels fidels de l'Islam.

Muhammad atribuïa a les dones un paper fonamental dins la societat, i tot i l'excepció d'alguna de les aleies, a l'Alcorà s'interpreta una igualtat de sexes. Fou després de la seva mort que es va començar a concebre la condició femenina com a un mal i aquests tipus de pensament es va estendre, el què va provocar que la dona deixés de formar part de la vida pública, quedant reduïda la seva funció únicament a ser bona amant i bona mare.

Hi ha d'altres cites textuais pronunciades, teòricament, per Muhammad que constaten que tractava bé a les seves dones: (Heller i Mosbahi, 1995:124)

"El que cree en Dios y en el Día del juicio final no hace daño a su prójimo y trata con solicitud y cariño a las mujeres"

"Los mejores de entre vosotros son los que mejor tratan a sus mujeres, y yo soy entre todos vosotros el que mejor trata a sus mujeres"

"Dos ventajas tengo yo sobre Adán, el bendito; su mujer le indujo al pecado; las mías son para mí una ayuda para las buenas acciones".

Segons altres fonts històriques, una de les frases que va dir Muhammad abans de morir fou la següent: (extret de Heller i Mosbahi, 1995:61)

"Por lo que se refiere a las mujeres, son prisioneras (awan) en vuestra mano, (...) que vosotros habéis recibido por el pacto divino, y el seno de ellas os está permitido por la palabra de Dios" i "Una buena mujer es tan rara entre las de su sexo como un mirlo blanco entre doscientos mirlos negros".

Es diu que Muhammad va rebre pressió de varis dels seus seguidors i amics (alguns Califes) pel tracte massa benèvol que donava a les dones, i degut a la influència de diverses revelacions i experiències que va tenir al llarg de la seva vida, es diu que va acabar canviant una mica, tot i que les seves esposes sempre les tractava amb molt de respecte i estimació.

És interessant extreure un fragment de la narració que explica un viatge que Muhammad va fer al cel, en el transcurs d'una revelació, en la qual li mantingué la següent conversa amb l'àngel Gabriel (citada per Heller i Mosbahi, 1995:115. Escrita per Abdallah Ibn Abbas, 1969):

"Vi a mujeres que lloraban y suplicaban ardientemente, pero nadie las socorría. Dije: ¿Qué mujeres son éstas, hermano Gabriel? Él me respondió: son las que se arreglan para otros hombres que no son sus maridos. Vi mujeres vestidas con pantalones negros, que llevaban al cuello un anillo de hierro. Pregunté: ¿Qué mujeres son éstas, hermano Gabriel? Él me respondió: son las que aborrecen a sus maridos. Vi a mujeres con los rostros quemados. Pregunté: ¿Qué mujeres son éstas, hermano Gabriel? Él me respondió: Son las que, en contra de la voluntad de sus maridos, quieren el divorcio. Vi a mujeres colgadas, de cuyas cabezas salía vapor espeso. Pregunté: ¿Qué mujeres son éstas, hermano Gabriel? Él me respondió: Son las que muestran su rostro sin cubrirlo con un velo ante personas extrañas.

Vi a mujeres mudas y ciegas, a las que se había arrojado al fuego y de cuyos cuerpos salía un olor pestilente. Pregunté: ¿Qué mujeres son ésas, hermano Gabriel? Él me respondió: son las adúlteras”.

La visió que mantenien Omar i Alí, ambdós Califes, de les dones tampoc fou massa positiva, i es diu que foren dos dels màxims influents que van provocar que Muhammad acabés cedint a l'hora d'establir certes prohibicions i restriccions que privarien a les dones de gaudir de certa llibertat, les quals encara perduren.

Ali, el seu cosí, que va deixar la següent llegat (extret de Heller i Mosbahi, 1995:116):

“La mujer en conjunto es un mal. Sin embargo lo peor de ella es que es un mal necesario”

I va deixar als musulmans els següents consells:

“¡Hombres, no sigáis jamás en ningún asunto el consejo de vuestras mujeres! ¡No permitáis que ellas se inmiscuyan en ninguna cosa (aunque sea de la vida cotidiana)!, ¡Si se les deja las manos libres en algo, no harán más que derrochar... Si están a merced de sí mismas, no conocen ninguna religión. No tienen virtud y piedad, cuando se trata de sus apetitos carnales. Es fácil para ellas disfrutarlos, pero los pesares que originan son grandes. Aun las mujeres más firmes en la virtud, son (a pesar de todo) ligeras de cascos. ¡Y las más corrompidas no son más que silenciosas rameras! ¡No abandonan el vicio sino cuando la edad les ha quitado el último soplo de encanto! Tienen tres cualidades que son típicas de los infieles: se lamentan de hallarse reprimidos; juran por lo más sagrado, aunque sea en falso; actúan como si fueran a negarse a ceder las instancias de los hombres, pero son ellas las que más vivamente las desean. ¡Imploramos la ayuda de Dios para salir victoriosos de las diabólicas artes de seducción de las mujeres! ¡Y guardémonos en todo caso de sus favores!”

I d'Omar, es diu, que va ser molt estricte amb les dones per tal de reprimir qualsevol moviment feminista que pogués sorgir i va deixar clar al Profeta la seva postura influent en què se li atorgués a l'Islam (Heller i Moshabi, 1995:168) *“aquell caràcter autoritari davant de la dona que és l'arrel de molts dels mals que afligeixen fins al dia d'avui a les societats àrabs i musulmanes”.*

D'aquestes "dues cares" de Muhammad, Delcambre (2007:19) en fa al respecte una reflexió força interessant en la que destaca que *"podem distingir dos Muhammad; un fascinat per l'exemple de Jesús, atret per la pregària, sensible a la tendresa i a la dolçor, i un altre Muhammad, el de Medina, que de vegades es mostra rancorós, cruel i conqueridor. (...) Els musulmans honoren particularment el Muhammad de Medina."*

La fiabilitat d'aquestes totes aquestes "declaracions" és relativa ja que en aquell temps poca gent sabia llegir i escriure, i s'utilitzava qualsevol tipus de material, poc resistent, a l'hora de transcriure les informacions. No obstant molts musulmans justifiquen la seva actitud autoritària vers les dones amb aquests fragments, molts dels quals es troben en la sunna.

Tot plegat, no deixa de ser una de les contradiccions més importants de l'Íslam, en que no acaba de quedar clar la visió que es té de la dona, màxima perjudicada, i cadascú acaba prenent aquells preceptes que més li convinguin. Alguns les prenen per condemnar la dona musulmana a una vida submissa; és considerada un perill; com a un individu innatament pervers que constantment necessita ser controlada perquè no actuï erròniament.

1.4. L'Alcorà, la Sunna i la Jurisprudència: la Xara

La paraula Alcorà prové de l'expressió àrab "*al-qu'ran'*", que significa "recitació", i és el Libre Sagrat dels musulmans i musulmanes. Està dividit en 114 capítols o sures i el seu contingut fou revelat a Muhammad al llarg de 23 anys.

Al morir el Profeta va créixer la necessitat d'agrupar per escrit totes les revelacions que Mahoma havia tingut al llarg de la seva vida i no fou fins que Otman va ser anomenat tercer califa que no es va efectuar la definitiva redacció de l'Alcorà. Fou ell qui va fer reunir totes les sures que avui hi consten i va caldre la col·laboració de moltes persones per reunir els diferents textos que es mantenien escrits en qualsevol tipus de material (pedres, escorces d'arbre, a terra, en maons...) o enregistrats en la memòria de la gent, per tal d'aconseguir el redactat final de text. El fet de que la interpretació de les aleies fos força

complicada evoca a un resultat confús, ple de contradiccions i falses interpretacions del text. Les dones, van ser, i continuen sent, les més perjudicades en aquest sentit ja que moltes d'aquestes aleies s'han interpretat en contra seva, tot i no quedar ben clar el verdader significat.

Aquest fet ajuda a entendre la causa de que s'estableixin diferències a l'hora d'aplicar l'Íslam en els diversos països musulmans actuals; uns són més tolerants, altres més conservadors, altres més radicals... segons com apliquin les diverses prohibicions i obligacions de l'Alcorà

A més, a l'Alcorà (segons Heller i Mosbahi, 1995:34) "*es dedica, sí, a la dona tota una sura, una de les més llargues. Però Déu no es dirigeix directament a la dona, sinó a través de l'home, per fixar les regles de la convivència sexual, familiar, social i econòmica.*"

D'altres opinions rellevants, opinen que la redacció de l'Alcorà va contribuir en la millora de la situació de la dona, tal i com argumenta un dels traductors del llibre sagrat del nostre país: (J.Vernet, 1991:21):

"L'Alcorà va elevar la condició social de la dona posant-la a la mateixa altura que l'home, i li va prometre la vida futura, sense distinció de races ni de religions. Aquest estat privilegiat es reflexa encara avui en la legislació islàmica, que és notablement més favorable a la dona que la derivada del codi de Napoleó, pel que es regeixen molts països europeus. És cert que queda supeditada a l'home, al que deu obediència. No ens estranyem d'això: el mateix passa en el catolicisme, quan en el moment de l'enllaç matrimonial la dona jura obeir al marit. La font comú d'ambdues religions remunta a l'època de la creació, quan Déu va maleir l'home."

Des d'algunes perspectives es creu que l'Alcorà promou la igualtat de sexes, és a dir, que manté la dona al mateix nivell que l'home, però també reconeixen que és obligació de la dona respectar l'autoritat que té el seu marit per sobre de la seva persona. L'ambigüitat del conjunt d'opinions al respecte fa constatar que el concepte d'«igualtat» i «llibertat» de la dona musulmana és interpretat de maneres molt diferents, segons el significat que se li atorgui a determinades aleies i/o hadits (dels quals se'n parlarà més endavant).

Castillo (2006:44) identifica aquesta divisió de gènere amb l'abús de normatives que contempla l'Alcorà:

"L'Alcorà no només s'ocupa de la relació dels creients amb Déu, sinó que ordena i regula moltes de les relacions entre els membres de la comunitat musulmana. És aquí, on s'observa una diferenciació entre homes i dones, ja que als primers se'ls considera un en un "grau" (dara'ya) social superior, el que té conseqüències directes en les normes que afecten al règim matrimonial i al dret successori. En les societats islàmiques, les dones ocupen un lloc jeràrquic inferior al dels homes, com correspon al ordre patriarcal en el que s'ha originat i desenvolupat primerencament aquesta religió."

En països on les taxes d'analfabetisme entre la població són altíssimes es dedueix que són uns quants són els que manipulen la interpretació del text com més els hi convé, atorgant aquell significat concret per tal d'organitzar la societat segons els seus propis principis. És sabut, també, que gran part de la població musulmana aprèn, mitjançant les Escoles Alcoràniques (en les quals s'ofereix bàsicament un aprenentatge únic del dogma islàmic) a memoritzar l'Alcorà de forma mecànica i sistemàtica, sense conèixer – en la majoria dels casos – el què estan dient.

S'han fet múltiples traduccions de l'Alcorà, en molts idiomes diferents, i diversos crítics solen opinar que l'original, en àrab (idioma del profeta), transmet unes emocions, uns misteris i una simbologia que són totalment intraduïbles a qualsevol altra llengua, creuen que és impossible transmetre la verdadera essència del missatge d'Al·là degut a d'aquesta complexitat lingüística.

En una entrevista realitzada a Dolors Bramon² va comentar que l'edició traduïda en llengua castellana per Julio Cortés és la considerada més vàlida, però tot i així, al interpretar el significat d'una aleia concreta (la qual manté diversos significats segons cada traducció concreta) em va comentar que les "inèrcies havien anat fent".

El conjunt de normatives de l'Alcorà destinades a regular la vida dels musulmans i musulmanes aviat va ser insuficient i per això es va decidir crear

---

² Veure Annex 1

una altra font de Dret Islàmic; la Sunna, la qual recull aquelles vivències i fets que van acompanyar Muhammad, i alguns califes, al llarg de la seva vida. El hadit és cadascuna d'aquestes narracions dels sis volums actuals de la Sunna i són molts els que fan referència a les dones.

La Sunna, que literalment significa "costum, tradició" és únicament seguida per la vessant islàmica dels sunnites, que representen més d'un 80% de la comunitat de musulmans i musulmanes del món. Tal i com diu Bramon (2002:80) *"entre els sunnites, la relació de testimonis verídics i fiables ha de remuntar-se al mateix Profeta o als seus companys, mentre que per als xiïtes, que també tenen per norma jurídica els ensenyaments derivats de la vida d'Ali i dels imams, n'ha prou amb l'autoritat d'un d'aquests."*

De la Sunna, se'n deriven quatre escoles jurídiques amb una normativa interna diferent i tot musulmà o musulmana sunnita ha de pertànyer a una d'elles i seguir les seves línees de pensament i conducta:

- Escola hanefita, és la que més s'adapta a la modernitat i basa la seva llei en l'Alcorà i la Sunna.
- Escola malikita, manté com a primera font de dret l'Alcorà, seguit de la Sunna i, finalment, el dret consuetudinari de Medina, és a dir, el consens en l'opinió de la comunitat.
- Escola hanbalita, es basa en l'Alcorà i la tradició com a fonts de dret i únicament en cas extrem el judici personal. Ha adoptat la Doctrina Wahhabita, la qual es basa en la visió alcorànica i rebutja certes pràctiques de la Sunna.
- Escola xafeïta, manté l'equilibri entre la raó i la Sunna com a font de dret, i té en compte l'opinió dels experts espirituals.

Degut a les diverses contradiccions que van aparèixer en la interpretació de les dues Fonts de Dret Islàmiques més importants; l'Alcorà i la Sunna, fou necessari establir una tercera Font que intervingués en cas d'establir-se certes divergències.

La jurisprudència islàmica va determinar el *fiqh*³ per minimitzar aquelles controvèrsies que poguessin sorgir de la Sunna i l'Alcorà i els muftís són els encarregats d'emetre les *fatwes*⁴ - funció que la vessant xiïta atribueix als aiatol·làs⁵ -, aptes per interpretar la Xara, la llei islàmica.

La Xara es constitueix, doncs, dels missatges que transmet l'Alcorà, dels hadits de la Sunna i del conjunt de normes jurídiques que estableix el *fiqh* i per aquest motiu es concep com la llei canònica que marca el dogma islàmic, considerada per les quatre escoles esmentades anteriorment, i l'únic camí a seguir.

Tot i així, tal i com assenyala Bramon (2007:33) *"encara que la Xara sigui considerada per alguns musulmans com a única llei vàlida, s'observa que no està estructurada d'una manera coherent, sinó que estableix, a vegades a grans trets i d'altres amb molt detall, el que és obligatori, recomanat, permès, desaconsellat o prohibit. A més de no haver constituït mai un codi complet, s'ha interpretat de diversa manera a cada època i a cada territori."*

Segueixen existint, doncs, grans diferències entre els diversos països i dirigents musulmans segons la interpretació que se'n faci de la Xara, ja que tot i existir un cert paral·lelisme en determinats aspectes, no sempre s'arriba al consens global, degut – en gran mesura – per la influència que exerceixen en l'actualitat els ideals i valors provinents d'Occident.

1.5. La Umma

El concepte de grup, comunitat, pren molta força entre els musulmans; l'individu, per sí sol, no té força, no se li atribueix cap tipus de funció, i s'atribueix el màxim sentit a la *umma*; la comunitat de tots els musulmans i musulmanes.

La umma ha de mantenir aquelles costums i prescripcions que va transmetre Muhammad i rebutjar aquelles provinents de l'època pre-islàmica. La unió de tota la comunitat de musulmans i musulmanes preval per sobre de qualsevol

---

³ Dret Canònic de l'Islam

⁴ Respostes a les consultes jurídiques emeses

⁵ Títol que s'atribueix al màxim càrrec religiós entre els xiïtes

tipus de manifestació individualista, es creu que es l'únic camí per establir l'Islam i procurar la seva permanència.

Per aquest motiu, bàsicament pel sector islamista, l'alliberació de la dona pot anar en contra del bé més apreciat de la societat islàmica; la umma, ja que creuen que atempta contra l'estabilitat de la comunitat.

Tal i com diu Mernissi (2003:188);

"La desobediència de les dones és tan temuda en el món musulmà perquè les seves implicacions són tremendes, és l'amenaça més terrible a l'Islam per ser l'expressió d'una psicologia individualista. Les societats musulmanes es neguen a acceptar les propostes de les dones per canviar la seva situació; reprimeixen les corrents feministes, que de fet existeixen en tot el món islàmic; i que les rebutgen despectivament com a importacions occidentals, no únicament perquè temen a les dones, sinó perquè temen l'individualisme"

L'homogeneïtat de la umma es troba amenaçada per l'era moderna, per tot aquell seguit d'ideals que promouen la llibertat de l'individu i que cada cop més tendeixen a allunyar-se de la base sòlida de la col·lectivitat. A Occident, hom pot pensar i actuar segons una escala de valors pròpia; la diversitat (en gènere, cultura, ideologia...) de les persones forma part d'aquesta societat. És l'accés a l'educació, a la cultura, al món laboral, a la política i... en fi, al coneixement, que provoca que l'individu – el qual evidentment forma part d'un conjunt – es manifesti per sí sol.

Aquesta idea és contrària a l'Islam, que pretén mantenir la unificació de tots els/les fidels mitjançant la umma, com a únic moviment capaç de responsabilitzar-se pel bé del conjunt, tal i com marca l'Alcorà:

(3/103-106) " Aferraos al pacto de Dios, todos juntos, y no os separéis. Recordad la gracia que Dios os dispensó cuando eráis enemigos: reconcilió vuestros corazones y, por Su gracia, os transformasteis en hermanos; estabais al borde de un abismo de fuego y os libró de él. Así os explica Dios Sus signos. Quizás, así, seáis bien dirigidos. ¡Que constituyáis una comunidad que llame al bien y prohibiendo lo que está mal! Quienes obren así serán los que prosperen. ¡No seáis como quienes, después de haber

recibido las pruebas claras, se separaron y discreparon! Esos tales tendrán un castigo terrible.(...)”

Per un/a musulmà/na el sentiment de pertinença a la umma l'omple d'orgull, dóna sentit a la seva vida i a la seva existència, i aquell individu que decideixi no formar-ne part serà rebutjat per la comunitat i se'l considerarà un traïdor/a.

1.6. Els cinc pilars

L'Islam s'estableix en base a cinc pilars que condicionen al musulmà/na al llarg de la seva vida, ja que el seu compliment és obligatori, i es considera que són el nucli del manteniment de la umma.

1r pilar: Professió de la fe (*Sahādah* o *Tasahhud*)

Es basa en acceptar que únicament existeix un Déu, Al·là, i que Muhammad és el seu Profeta. No es permet dubtar, cal tenir certesa en allò que es creu i es pensa, no deixar-se influenciar per ments perverses i/o externes.

Es reafirma el monoteisme; l'existència i la submissió a un únic Déu i a les úniques fonts de dret islàmiques.

Com a mínim s'ha de pronunciar un cop a la vida la següent oració, i el fet d'expressar-ho significa un respir per els musulmans i musulmanes, i la reafirmació de la seva fidelitat islàmica.

"Ashhadu anna la ilaha il-la Al.lah wa anna Muhammad rasul Al-lah"

"No hi ha altre Déu més que Déu, i Muhammad és el seu Profeta".

2n pilar: Pregària, oració (*Salāh*)

Es marca una oració que s'efectuarà cinc cops al dia; la primera a l'alba, la segona quan el sol està en el seu punt més alt, la tercera a mitja tarda, la quarta a la posta del sol i la cinquena i última quan ja és de nit.

Si no es té temps de fer-les per separat es permeten fer totes de cop, tot i que no es recomana, i sempre s'ha d'efectuar en direcció a la Meca. A l'hora, no es

permet la presència d'una persona de sexe diferent ja que podria distreure el procés espiritual.

Cal tenir en compte les ablucions, ja que al dirigir-se a Déu, i per tant, en cada una de les oracions, cal anar ben net, (mínim, es permet rentar-se els braços, els peus, la cara i les aixelles). Si no es té aigua a l'abast es permet l'ús de la sorra o de qualsevol altre material que ajudi en el procés de purificació.

Es recita, sempre, la primera sura de l'Alcorà, la qual rep el nom, entre musulmans de "la mare" (1/1-7):

*"i En el nombre de Dios, el Compasivo, el Misericordioso!
Alabad o sea Dios, Señor del universo,
el Compasivo, el Misericordioso,
Dueño del día del Juicio.
A Ti solo servimos y a Ti solo imploramos ayuda.
Dirígenos por la vía recta,
la vía de los que Tú has agraciado, no de los que han incurrido en la ira, ni de los
extraviados."*

Aquest vers deixa clar l'existència d'un únic Déu pels musulmans i un únic camí a seguir per tots els seus fidels, els quals es sotmeten a la voluntat de Déu i acaten aquelles normes establertes per tal de seguir el camí correcte.

3r pilar: Almoïna (*Zakāh*)

Es basa en ajudar als més necessitats, en proporcionar-los allò que els manca sense pretendre aconseguir cap tipus de compensació ni reconeixement a canvi. Es va fixar l'impost del 2% dels ingressos i les possessions de tot musulmà/na que no fos pobre per destinar-los a pal·liar les mancances dels col·lectius i/o persones més necessitades.

L'Alcorà (2/177) en diu el següent al respecte:

"La piedad no estriba en que volváis vuestro rostro hacia Oriente o hacia el Occidente, sino en creer en Dios y en el Último Día, en los ángeles, en la Escritura y en los profetas; en dar de la hacienda, por mucho amor que se le

tenga, a los parientes, huérfanos, necesitados, viajero, mendigos y esclavos, en hacer la azalá y dar el azaque, en cumplir con los compromisos contraídos (...)

4t pilar: El Ramadà (*Ramadān*)

El mes del Ramadà (el novè segons el calendari musulmà) coincideix amb la primera revelació divina que va tenir Muhammad, i es celebra amb el dejuni durant les hores de sol. Els musulmans i les musulmanes que es troben en bones condicions físiques i psíquiques no beuen, no mengen, ni fumen ni mantenen relacions sexuals.

El sentit d'aquesta pràctica és la reflexió sobre la vida i sobre un mateix, ajuda a controlar impulsos i emocions, a deslligar-se de la dependència a alguna cosa, i a resistir les temptacions.

El final del Ramadà es celebra amb una festa (*Id-al-Fitr*), que sol allargar-se uns tres dies en que familiars i amics es reuneixen per intercanviar regals i menjar.

5è pilar: Peregrinatge a la Meca (*Hagg*)

Amb aquesta pràctica es commemora el lloc on Déu va transmetre la última, i més important – segons la comunitat musulmana -, de les revelacions. És un dels únics llocs on no es fan distincions de llinatges, ni de clans, ni classes socials, ni edats, ni països d'origen... hom es vesteix amb una túnica similar i això demostra que tenen quelcom amb comú, que els uneix: la fe amb Déu.

Amb la finalitat de reconèixer la Caaba⁶ i la tomba de Muhammad, els musulmans i musulmanes es reuneixen a la Meca i donen set voltes a la plaça mentre es dediquen a predicar.

Els que per causes diverses no poden anar-hi (gent gran, dones embarassades, menors, discapacitats, etc.) se'ls hi perdona ja que únicament és obligatori peregrinar a la Meca al menys una vegada a la vida.

---

⁶ Cub negre de la plaça de la Meca considerat la "casa de Déu"

El final de la peregrinació coincideix amb l' *Aïd al al-Adha*, la coneguda Festa del Xai, en que es sacrifica l'animal i es reuneixen en grans àpats.

1.7. Sunnisme, Xiïsme i Kharigisme

Amb la mort de Muhammad es van iniciar les primeres controvèrsies entorn de l' Islam, causades, bàsicament per la discrepància vers la seva successió. Un cop l'Alcorà i la Sunna foren redactats, durant l'època dels quatre primers califes, la comunitat musulmana es va dividir entre els partidaris de que el successor hagués de ser del cercle familiar de Muhammad (el xiïtes) i els que, sent partidaris de proclamar la *Sunna*, juntament amb l' Alcorà, com a font de dret islàmica, creien que el successor no necessàriament havia de mantenir aquest vincle (el sunnites).

Aquesta divisió, encara perdura fins als nostres dies i tot i que existeixen varies línies de pensament islàmiques diferents, algunes de les quals mencionaré més endavant, em centraré en el sunnisme i el xiïsme ja que són les majoritàries en l'actualitat.

El primer califa, successor de Muhammad, fou Abu Bakr (amic i pare d'Aisha, esposa del profeta), el segon fou Omar (que va aconseguir estendre l' Islam en varies regions), el tercer fou Otman (que va decidir plasmar per escrit el missatge diví en l'Alcorà) i el quart fou Ali (considerat l' únic successor lícit per el moviment xiïta i font d'inspiració pel sufisme).

Pels sunnites tots quatre són califes justos, aptes per succeir a Muhammad.

El sunnisme representa més d'un 80% de la comunitat musulmana en l'actualitat i s'estableix en països com Aràbia Saudí, Egipte, Tunísia o Algèria, entre d'altres, on acaten amb exactitud les normes marcades de la *sunna* (d'on en deriva el seu nom). Així, amb una forta influència de la tradició, el rol de la dona musulmana sunnita es basa es la discreció i la submissió a unes regles ja establertes. Mernissi (2003:194) en diu el següent al respecte:

"El model de feminitat de l' islam sunnita és el de la dona obedient, modesta, que no es mostra orgullosa dels seu cos. Aquesta dona no

qüestiona les lleis i les ordres. Es cobreix amb el vel i reserva el seu cos al delit del seu marit. El vel és un atribut que va molt unit a la modèstia i és el símbol de la reclusió de les dones a un espai determinat. La limitació de l'espai físic és una conseqüència de l'exclusió de les dones de l'esfera pública, que és precisament la del coneixement i del poder.”

Els sunnites no mantenen una organització formal, sinó que a través de la opinió i el coneixement de varis experts troben el camí adequat a seguir al llarg de la vida, per a esdevenir bons musulmans i musulmanes, i poder gaudir del paradís. A més, tots els seus seguidors/es pertanyen a una de les quatre escoles sunnites esmentades anteriorment, entre les quals es reconeixen i es respecten, tot i mantenir diferents línees de pensament.

Al contrari que els xiïtes, els sunnites creuen que el successor del profeta ha de disposar d'aquelles capacitats i virtuts necessàries per assumir tal càrrec, sense haver de ser determinants els llaços de parentesc amb Muhammad.

El xiïtes van ser partidaris de que el successor del profeta fos Ali (d'on en deriva el seu nom, que prové de l'expressió *shī'at 'Alī*, "partidari d'Ali" en àrab), ja que fou molt pròxim a Muhammad durant l'època de les revelacions, a més del seu gendre.

Després de la mort del tercer califa (Otman), Ali va participar en un conflicte bèl·lic on es va enfrontar amb Muawiya, el qual el va acabar derrotant, i així es proclamà cinquè en la successió de Muhammad. Fou en aquesta batalla on es va perfilar, definitivament, les diverses vessants islàmiques.

Els xiïtes, entenen la seva forma d'interpretar i professar l'Islam com a la més vàlida, emmarcada en l'època més pura i primitiva de Mohammad; en els orígens. Reconeixen els cinc pilars i l'Alcorà tot i que, a diferència dels sunnites, no li atribueixen a la sunna un caràcter fonamental ja que es basen en seguir la tradició establerta pels familiars i descendents del profeta.

La seva organització es basa en la figura d'un Imam⁷; líder suprem entre la comunitat xiïta – figura actualment desapareguda – i d'un aiatol·là – líder

---

⁷ Imam s'entén en aquest cas com a líder suprem de la comunitat xiïta i no com a l'individu que dirigeix l'oració a les mesquites musulmanes.

religió: un dels més rellevants en l'època actual fou Khomeini, a Iran, conegut per mantenir a les dones en una posició submissa i discriminatòria: va marcar l'edat mínima femenina de contraure matrimoni als 9 anys perquè creia que era una "vendició divina" desflorar una prepúber (influenciat pel matrimoni que va mantenir Muhammad amb Aisha, concebut a la mateixa edat).

Acusat de pedofília per diversos Organismes Internacionals, ell mateix va deixar les següents declaracions:

"El hombre puede casarse con una niña menor de 9 años, incluso si la niña toma aún el pecho. Sin embargo, el hombre no puede realizar el coito con una niña menor de 9 años. Otros actos sexuales como caricias, frotamientos, besos y sodomía están permitidos (en niñas menores de 9 años). Si el hombre realiza el coito con una niña menor de 9 años, no comete delito si esta no queda dañada permanentemente. Si la niña sufre daños irreversibles (la desflora y por lo tanto pierde todo valor comercial en una cultura en donde se venden las niñas a sus maridos por dinero o propiedades), será responsable de la existencia de esa niña durante toda su vida. Pero la niña no contará entre sus cuatro mujeres permanentes".⁸

És important aclarir que la sodomia es refereix únicament a l'acte sexual entre ambdós persones del mateix sexe, i erròniament, com a l'acte de realitzar sexe oral. A l'hora, el líder xiïta permetia que l'home que provoqués lesions a la menor es veiés obligat a mantenir-la al llarg de la seva vida, però sense el "dret" de ser la seva esposa.

També va imposar l'ús del xàdor a totes les dones del país, les quals no podien sortir de casa sense tapar-se, tot i que actualment moltes dones es deixen veure la i inclús canvien el color imposit (el negre) per un altre.

Les diferències més destacables entre ambdues vessants són les següents:

- Els sunnites no depenen de cap líder suprem, en canvi els xiïtes imamites adjudiquen a l'Imam un poder absolut.
- Pels xiïtes un *hadit* d'un Imam té igual o més rellevància que un imposit per la sunna, en canvi pels sunnites són els únics vàlids.

---

⁸ Khomeini. (1990). "Tahrirolvashyleh 4t volum". Recuperat el 14 de març des de <http://www.alianzacivilizacivilizaciones.blogspot.com/2008/01/la-dra.html>

- El matrimoni temporal es permet únicament entre els imamites (subgrup xiïta majoritari)
- Els sunnites basen la jurisprudència en l'Alcorà i la Sunna, i els imamites en el consens comú amb l' Imam.
- En el primer pilar de l' Islam, la professió de la fe, els xiïtes hi afegixen "i Ali és amic de Déu".
- En el segon pilar , els sunnites resen cinc cops al dia, i els xiïtes ho poden reduir a tres.
- En el cinquè pilar, la peregrinació es pot efectuar a través de la tomba d'un dels Imams, i no necessàriament a la Meca.
- Els xiïtes consideren a Aisha – esposa predilecte de Mohammad – com a una enemiga, ja que es va oposar al califat d'Ali.
- Existeix un ritual entre els xiïtes, que detesten els sunnites, que es basa en recordar la mort tràgica del fill d'Ali, en què molts musulmans es reuneixen per castigar el seu propi cos.
- Els xiïtes introdueixen la figura de l'aiatol·là, que segons Bramon (2002:170) *"és el títol honorífic que és donat, entre els xiïtes duocedimams als teòlegs que pertanyen a la jerarquia religiosa més alta i que són reconeguts com a capaços d'establir nova jurisprudència."*

Pel què respecta a les dones, les diferències no s'estableixen segons les diferents vessants islàmiques, sinó més aviat segons la pràctica duta a terme per determinats líders i/o moviments que han interpretat d'una manera o altra les Fonts Islàmiques, siguin xiïtes o sunnites.

Cal destacar una altra vessant islàmica important; el kharigisme, que sorgí en la batalla que va enfrontar Ali i Muawiya. Aquest grup creia que l'elecció del representant de la comunitat de musulmans i musulmanes s'havia d'efectuar de forma lliure, que es pogués escollir "democràticament" pel successor més vàlid – sense haver de ser necessàriament hereus – i rebutjava els dos califes que s'enfrontaven en el moment per aconseguir el càrrec. Actualment, el grup més nombrós dels nombrosos que en van sorgir d'aquesta vessant es localitzen bàsicament a Oman i són anomenats ibadites.

Existeixen múltiples corrents islàmiques sorgides de les esmentades anteriorment (del xiïsme, a més dels imamites hi ha els ismaelites, els zaidites; del sunnisme, la corrent wahhabita actua paral·lelament a l'escola hanbalita... etc) i totes parteixen d'una mateixa base i uns mateixos orígens; Muhammad i les revelacions divines d'Al·là.

Els sunnites, a diferència de la resta, s'han mantingut al llarg de la història amb una unió ferma dels seus fidels ja que gairebé no es destaquen controvèrsies en la seva llarga evolució, ni divisions internes destacables, i actualment pren molta força entre la major part dels països musulmans.

En canvi el xiïsme, ha desviat la seva línia de pensament en diversos moviments en el seu sí, i actualment, tot i ser la segona vessant islàmica amb més pes, és minoritària.

1.8. El sufisme

El sufisme (en àrab *tasawwuf*) és l'únic moviment islàmic que resta totalment al marge dels ja esmentats pel fet de no mantenir-se posicionats en cap d'ells, el què va provocar que fossin perseguits i inclús condemnats a mort.

Un/a musulmà/na sufista detesta el materialisme, dedica tota la seva vida a la oració i la meditació i segons Bramon (2002:154) *"preconitzen una nova pràctica de l'islam i un nou estil de vida d'interiorització i d'aprofundiment del missatge alcorànic, retirant-se del món per tal de rebre la inspiració divina."* Aquesta pràctica fou molt criticada per la resta de fidels, ja que tot allò agradable i permès en l'Alcorà el sufisme ho rebutjava, imposant-se una vida austera, privant-se del dret de gaudir dels diversos plaers de la vida musulmana.

Tot i així, el sufisme és força complicat de descriure ja que es tracta d'una vivència personal, única i intransferible, que cada individu interioritza a la seva manera. Es distingeix, però, en tots ells, (Hakim, 2003:119) *"una funció educadora en matèria de costums i valors morals de la religió, ja que els sufís coneixen les pràctiques de la vida religiosa que poden revelar l'energia i les*

forces espirituals de l'home" . En aquest sentit, el sufí es dedica, de forma intrínseca, a buscar la presència divina al seu interior, amb la finalitat d'establir un nivell d'espiritualitat i moralitat més elevada que la resta de fidels.

Homes i dones plasmen les seves idees i inquietuds mitjançant diverses formes, entre elles la poesia o la música i mantenen un ritual, anomenat *dikr*, que es basa (Bramon, 2002:156-157) *en el record, la memòria, la invocació o la repetició constant i obsessiva d'unes jaculatòries determinades. (...) El sufí tot sol, o amb altres companys, fa moviments rítmics i s'ajuda amb la música i el cant per tal de facilitar la consecució de l'embadaliment i l'èxtasi"*.

Segons l'Alcorà, la poesia pagana està mal considerada, i tot i que els sufistes també eren rebutjats per aquesta pràctica, van contribuir fermament en el llegat literari del món àrab i musulmà.

(26/224-226). *"En cuanto a los poetas, los siguen los descarriados. ¿No has visto que van errando por todos los valles y dicen lo que no hacen?"*

Moltes dones van participar activament en el moviment sufista, i, algunes, sent poetes es van guanyar eternament l'admiració dels seguidors del sufisme al llarg de la història.

Segons Nurbakhsh (1999:19) la presència i contribució de la dones en el moviment sufista, tan en els primers temps com en els últims, fou decisiva pel la consolidació:

"Tots els grans mestres sufís han sostingut la ferma convicció de que no s'ha de considerar a qualsevol dona que emprengui El Camí de l'Amor Diví, com a una "femella", en el sentit de passivitat, sinó tan sols medir-la per la seva humanitat. (...) Hem de dir que des del punt de vista dels sufís, les dones que han avançat firmament pel camí de la Veritat estan exactament en la mateixa posició que els homes ."

Rabe'ah, una de les primeres dones sufís, amb gran talent, deixa ben clar en el següent poema (extret de Nurbakhsh,1999:65) el pensament sufista:

*"¡Oh Dios mío!
Cuantos bienes me hayas reservado en
este mundo
dáselos a tus enemigos,*

*y cuando me hayas reservado en el
otro mundo
dáselos a tus amigos,
porque a mí, Tú me bastas.*

*iOh Dios mío!
Si te adoro por miedo al infierno,
quérame en él.
Si te adoro por la esperanza del
paraíso,
exclúyeme de él.
Pero si Te adoro sólo por Ti mismo,
no apartes de mi tu Eterna Belleza
iOh Dios mío!*

*Mi única ocupación,
mi único deseo en este mundo,
entre todas las cosas creadas,
es tu recuerdo.
Y en el otro mundo,
de todo cuanto haya en el otro mundo,
a lo único que aspiro es al encuentro.
Esto es por lo que a mi respecta.
Pero Tú, Tú haz según tu voluntad."*

1.9. L' Islamisme

L' islamisme s'entén com al moviment islàmic radical, que sovint utilitza la violència i actes terroristes per establir-se arreu del món. És important tenir clara la premissa de que tot islamista sempre és musulmà, però que no necessàriament tot musulmà és islamista.

El mal ús de la informació globalitzada provoca que sovint es manipulin moltes de les notícies relacionades amb el món musulmà i que es caigui en el parany de generalitzar les actuacions dutes a termes per determinats grups islamistes.

La terminologia emprada pels mitjans de comunicació en relació als moviments islàmics es ben diversa i Martín Muñoz aborda la importància de la diferenciació mitjançant un anàlisi detallat de cada significat, que s'exposa a continuació (1999:289-291):

- Tradicionalistes: terme que designa aquelles persones "centrades en la defensa de la tradició islàmica en el sí de la societat que mai ha desenvolupat una acció política organitzada ni disposa amb un projecte que aspiri a governar."
- "Integristes islàmics": terme improcedent ja que "integrista" prové del cristianisme i de l'Església i, per tant, no es pot relacionar amb l'Islam, bàsicament per la no *versió monolítica* d'aquesta religió.
- "Fonamentalistes": terme originari del protestantisme nord-americà que no és adequat ja que "*ni tots els moviments fonamentalistes musulmans*

desemboquen a l'islamisme, ni totes les formes d'organització islamista s'expressen de la mateixa manera, ja que és un moviment socio-polític en evolució ". Uns "defensen el recurs a la violència contra l'Estat" i els altres "que es mantén en la seva concepció reformista dins del propi sistema, sense intentar derrocar-lo a la força".

- Islamistes: terme que es relaciona amb el "moviment reformista musulmà que conté un projecte no únicament sociocultural sinó també polític (...), vinculats als canvis socials i polítics que travessen les societats musulmanes actuals"

Martín Muñoz parla d'un "islamisme reformista" que passa desapercebut davant d'altres interessos d'Occident al món musulmà, com ara la participació militar en varis conflictes bèl·lics, i creu (1999:313) que *"la verdadera cuestión radica en que Occidente conozca quiénes son y qué están haciendo los islamistas, que tenga en cuenta un sustrato humano diversificado y cambiante, a fin de evitar que sea el radical – que desde luego existe – el que acabe imponiéndose sobre un sector más cultivado y abierto, del que Occidente no quiere aceptar su existencia."*

En aquest apartat, cal mencionar, la importància del *ghihad* per tota la comunitat de musulmans i musulmanes d'arreu del món, un terme al que se li atribueixen múltiples significats. Literalment significa "esforç" i simbòlicament representa o bé el camí pacífic a seguir per establir l'Íslam, o el un procés bèl·lic contra l'enemic i "infidel" de l'Íslam, utilitzat pels diversos grups islamistes. Els experts coincideixen en la idea de que la traducció que se'n fa al respecte de "Guerra Santa" és errònia, degut a les diverses maneres de "lluitar" que s'estableixen entorn el *ghihad* (espiritualment, políticament o militarment).

Tal i com aclara Delcambre (2007:21), *"per als integristes musulmans, però, el ghihad sí que és un combat, sí que és una guerra.(...) A tots els racons del món, els moviments que són qualificats de terroristes i que es defineixen com a musulmans fan referència al ghihad."* Però, en contraposició, per a la resta de musulmans i musulmanes el *ghihad* és un combat a l'interior de l'ésser humà; per establir el bé i no el mal, fins i tot considerat el sisè pilar amb la finalitat de difondre l'Íslam i defensar els propis territoris.

A l'Alcorà hi trobem varies aleies que fan referència a la lluita que han d'establir els musulmans i les musulmanes contra aquells individus considerats infidels, és a dir de totes aquelles persones que no es professin com a musulmanes, amb una compensació atribuïda:

(5/33-37) "Retribución de quienes hacen la guerra a Alá y a Su Enviado y se dan a corromper en la tierra: serán muertos sin piedad, o crucificados, o amputados de manos y pies opuestos, o desterrados del país. Sufrirán ignominia en la vida de acá y terrible castigo en la otra. Quedan exceptuados quienes se arrepientan antes de caer en vuestras manos. Sabed, en efecto, que Alá es indulgente, misericordioso. ¡Creyentes! ¡Temed a Alá y buscad el medio de acercaros a Él! ¡Combatid por Su causa! Quizás, así, prosperéis. Si poseyeran los infieles todo cuanto hay en la tierra y otro tanto, y lo ofrecieran como rescate para librarse del castigo del día de la Resurrección, no se les aceptaría. Tendrán un castigo doloroso. Querrán salir del Fuego, pero no podrán. Tendrán un castigo permanente."

I els següents fragments s'utilitzen tant pels grups islamistes per justificar els seus actes, com per altres persones que diuen que el mateix Alcorà permet la lluita terrorista, i fins i tot la mort del fidel fanàtic en la lluita:

(4/74-75) "¡Que quienes cambian la vida de acá por la otra combatan por Alá! A quien, combatiendo por Alá, sea muerto o salga victorioso, le daremos una magnífica recompensa. ¿Por qué no queréis combatir por Alá y por los oprimidos -hombres, mujeres y niños-, que dicen: «¡Señor! ¡Sácanos de esta ciudad, de impíos habitantes! ¡Danos un amigo designado por Ti! ¡Danos un auxiliar designado por Ti!»?"

Els islamistes estan en contra de tota acció, pensament i o/ objecte material que provingui d'Occident, no obstant amb l'armament es produiria una excepció i amb d'altres avenços tecnològics també; aquesta és una de les clares contradiccions del moviment islamista. Tot el què pugui significar una "amença" pel seu propi Islam es rebutja, i en qüestió de dones es destacaria: el maquillatge, les peces de roba cenyides i descarades, els perfums, les sabates de taló, la dansa, i allò que pugui fer que la dona es llueixi. El règim talibà, per exemple, va imposar algunes d'aquestes restriccions a l'Afganistan.⁹

---

⁹ Veure Annex 2

A més, els islamistes, posen especial èmfasi en procurar el retorn a l'època d'inici de l'Íslam i han convertit a les dones com a un dels seus principals objectius per restablir aquesta època ja que les consideren corruptes i el focus del mal. Els islamistes acostumen a culpar-les dels fracassos i derrotes que ha patit al llarg de la història el món musulmà i per això acostumen a relacionar l'alliberació de la dona amb la fi de l'Íslam i per ells la modernitat és com el retorn a la *Yahilya*, a costums grolleres i paganes. Heller i Mosbahi (1995:121) en fan la següent aportació al respecte:

"La dona àrab moderna, conscient de sí mateixa, que en públic i en l'exercici de la seva professió s'afirma a sí mateixa com a membre actiu de la societat i que lluita per aconseguir la seva lliure determinació en matèria sexual, és considerada com a missatgera d'una nova Yahilya, com una encarnació d'un món pervertit per la moral corrupta d'Occident".

El primer grup islamista organitzat va sorgir a Egipte cap a voltants de l'any 1928, en mans de Hassab al-Banna, i es va anomenar "Germans Musulmans", la ideologia de la qual es va basar en un caràcter reformista. Segons Martin Muñoz (1999:298), la seva *"línea de pensament, que va alimentar la major part dels moviments islamistes posteriors, parteix de la idea de que l'educació dels homes és el principal, (...) que cal començar treballant amb l'individu, la família i la societat amb la finalitat d'aconseguir després modificar l'aparell governamental i institucional que estructura la societat."*

Durant l'etapa en que varis països musulmans van començar a assolir la pròpia independència, i es va donar per finalitzada la colonització, aquest grup islamista es va veure reprimat pel propi Estat – amb clares influències externes –, el què va donar peu al sorgiment d'un nou moviment encapçalat per Qutb, que detestava l'individualisme present a Occident i creia que els països musulmans havien de rebutjar fermament els valors i ideals d'aquesta societat ja que sinó caurien en l'error d'influenciar-se per un sistema incompatible amb l'Íslam. Els experts creuen que aquest individu és font d'inspiració de grups islamistes actuals com Al-Qaeda i els seu líder, Ossama bin Laden.

La mateixa autora (1999:301-302) afegeix que el seu pensament *"va influir en l'aparició d'una corrent radical islamista en la que el prioritari deixarà de ser la reforma de la societat per a ser substituïda per la destrucció del poder"* i que cal tenir en compte que *"ha sigut sempre la corrent reformista i no revolucionària la socialment majoritària i la que representa a la majoria dels partits islamistes actuals (Germans Musulmans, FIS, 'Adl wa-I-Ihsān, al-Nahda, Hezbollah...), tot i la repercussió periodística dels grups violents (ÿihad, GIA,...).*

Gran part dels membres que formen part d'aquestes agrupacions islamistes són enganyats amb la promesa de que si lluiten per establir el camí d'Al·là seran compensats amb la promesa de gaudir de les hurís¹⁰ al Paradís, i per exemple, (Bramon, 2002:167) *"diuen que Muhammad Atta va prometre setanta-dues verges als seus companys de l'atac de les Torres Bessones de Nova York."*

A més, degut a l'aparent manca de fidels capaços de cometre atacs terroristes, alguns islamistes han optat per enganyar a persones discapacitades per cometre barbàries de tota mena; l'últim cas ocorregut ha estat el suïcidi de dues noies discapacitades a Iraq.

Actualment, però, cal parlar d'un altre moviment islamista, amb un cert creixement alarmant en els últims anys. Es tracta d'un grup jove, amb un nivell educatiu considerable i que lluita contra la imposició de règims establerts en diversos països musulmans. És interessant, alhora, destacar-hi, la presència de dones, les quals de forma activa, hi participen per defensar els seus ideals. Tal i com diu Arcas Campoy (2006:82) al respecte, *"la presència de les dones al gihad o esforç en el camí de Déu, que tradicionalment és interpretat com a guerra santa, no és nul·la ja que en casos d'extrema necessitat, com atacs per sorpresa de l'enemic i situacions d'especial perill, estan obligades a defensar la fe per mitjà de la força."*

Cada vegada són més les dones que participen en diversos grups islamistes mitjançant el terrorisme i la violència, i com assenyala Martin Muñoz (1999:294), *" la militància islamista per part de les dones permet desenvolupar*

---

¹⁰ Veure apartat 4.1.10

una relació nova d'aquestes amb l'Islam i obrir-se a l'ordre patriarcal existent, independentment que això concordi o no amb l'ideari dels homes islamistes que, en la mateixa mesura que la resta de la societat, procedeixen d' un sistema educatiu i social patriarcal." La mateixa autora afegeix un cert avenç en la seva llibertat individual, lligada al paper que desenvolupen en aquests grups islamistes, ja que *"a través del seu compromís i de la militància , les islamistes alteren l'estatut tradicional de la dona des d' una legitimitat islàmica inqüestionable. La seva adhesió política es realitza en la seva condició «individual» i no en funció de la filiació paterna o agnàtica".*

Burgat parla de dos grups diferenciats de dones musulmanes:

Les tradicionalistes, que (1996:232) *"sobretot per haver tingut un accés limitat a l'educació viuen en simbiosis amb les categories de la cultura «pre-moderna» intuïtiva i que l'efecte revulsiu de l'islamisme sobre aquest sector de la població femenina és limitat"* i les islamistes, amb un nivell educatiu molt més elevat, que (1996:233-234) *"han adoptat les referències «modernes» de la societat , i han assimilat comportaments parcialment «occidentalitzats», les quals duen el vel per decisió pròpia perquè per elles és l'emblema, el símbol públic, d'una adhesió a un sistema de representació i socialització."*

I el mateix autor, diferencia un altre grup de dones «modernes»; les quals mitjançant una (1996:237-238) *"posició feminista islamista creuen que les exigències ètiques i simbòliques de les forces islamistes és un atac a la seva identitat i llibertat. Aquestes dones antiislamistes, "generalment, provenen d'un mitjà socioeconòmic privilegiat, pel què es veuen doblement amenaçades, per l'ètica islamista, rebutjada per elles, i en part també per l'alternança política que promou, doncs fa perillar la seva posició social o política."*

A Espanya, l'any 2007 va haver-hi unes detencions de gran transcendència en que tres dones van ser acusades de col·laborar en diversos grups islamistes¹¹ i sembla que en el nostre país es troben diverses cèl·lules islàmiques que planifiquen diversos atemptats suïcides al món. Aquesta idea cal identificar-la com a un fet intranscendent, sense la necessitat de crear alarmismes

---

¹¹Rendueles, L., Marlasca, M. Las novias españolas de Al Qaeda. *Interviu*, 1664, 46-49

desconsiderats que l'únic que provoquen és que la societat occidental interioritzi una concepció totalment equivocada de la societat musulmana; una concepció manipulada, bàsicament, per les informacions facilitades pels mitjans de comunicació.

El perfil d'aquestes dones és ben variat; joves o adultes, solteres o casades, amb un nivell educatiu elevat o sense estudis, de classe social mitja-alta o baixa, musulmanes des del seu naixement o convertides més tard... etc però totes mantenen una lluita constant contra aquells que consideren una amenaça pel manteniment i l'evolució de l'Íslam.

És important deixar clar que el moviment islamista es concep des d'una base política, i no religiosa, i que tot i mantenir l'objectiu de retornar a l'època dels orígens de l'Íslam no s'ha de confondre amb els "tradicionalistes" ja que algunes de les seves interpretacions es relacionen amb costums que poc hi tenen a veure. A més, no és un grup homogeni, ja que s'estableixen grups islàmics ben diferenciats; poden ser més o menys radicals, i fer ús, o no, de la violència i el terrorisme per poder dur a terme el seu objectiu.

A més, hi ha hi ha països musulmans que s'adapten i acullen valors i sistemes d'organització social occidentals però que en canvi continuen mantenint costums i tradicions islàmiques (com Turquia), i d'altres, que rebutgen les influències occidentals i es limiten a establir la Xara com a model de vida de tots els musulmans i musulmanes (com l'Aràbia Saudí). Tal i com diu Bramon (2007:33), *"a partir de la descolonització i de la modernització de molts dels països islàmics, el record de la xaria va restar únicament en l'esment que cap llei de l'estat no podia anar-hi en contra. Però de fa poc, a causa de l'augment dels islamismes, ha pres un nou protagonisme, de manera que alguns sectors de l'islam més retrògrad reivindiquen la seva implantació arreu."*

Aquest és un gran retrocés, ja que condemna als països que estableixen la Xara a viure en un estancament considerable i la màxima perjudicada és, altra vegada, la dona.

2. LA DONA A L' ISLAM

L' Islam, tal i com ha quedat clar en l'apartat anterior, implica la submissió dels seus i les seves fidels a comportar-se, pensar i actuar d'una manera determinada. Partint d'aquesta idea podem dir que s'estableix en base a valors com l'obediència i la submissió dels musulmans i musulmanes davant de Déu i de tot el conjunt normes, ideals i pensaments que va transmetre a Muhammad. Segons al país, i fins i tot, la regió interna (zones rurals o urbanes, barriades...) a que fem referència ens adonarem que la manera d'entendre, interpretar i dur a la pràctica l' Islam varia enormement, de tal manera que actualment es poden diferenciar diverses línees de pensament.

L' Islam tradicionalista o moderat, l' Islam modern, l' Islamisme (o Islam radical) i fins i tot l' anti-Islam mantenen postures totalment diferents vers la dona i per tant, han adaptat, suprimit o fins i tot mantingut alguns d'aquests preceptes religiosos que regeixen i donen sentit a la vida de qui els professa.

També cal destacar la tendència xiïta, la sunnita i la kharigita – a més de totes les variants que d'elles se'n deriven – que es mantenen en contraposició en segons quins aspectes que influeixen la vida de la dona musulmana, creant grans diferències entre elles. I ja no únicament és la religió la que perjudica la dona en aquests països, sinó que hi ha d'altres factors, com la política, que també hi influencien enormement.

Tot i que en l'època preislàmica la dona es trobava molt més discriminada que en l'actualitat, amb la manca de tot tipus de drets, des de l'aparició de l' Islam podem dir que es van assolir algunes millores.

Segons Júlia Cenoz (2006)¹² a partir d'aquest moment:

"S'afirma, que la dona és igual a l'home. Es prohibeix enterrar les noutades. Es limita el número d'esposes a quatre. Es prohibeix al fill heretar les esposes del seu pare. Poden heretar, obtenir els seus propis guanys econòmics a través del seu treball o de qualsevol altra forma legal, de rebre

---

¹² Cenoz, J. (2006). "Mujer y Islam". Recuperat 10 d'abril 2007, des de <http://webislam.com/?idt=5241>

el seu dot. Tenen dret a una manutenció que compren les despeses d'alimentació, roba, vivenda, objectes personals, pagaments mèdics i cirurgians.

La dona és la que escull l'home per contraure matrimoni, sent aquesta una institució summament important per l'islam. No estan permesos els matrimonis de prova i és considerat molt greu l'adulteri en ambdós conjugues. Pot divorciar-se, tot i que és l'últim recurs que ha d'utilitzar. Pot treballar fora de casa sempre i quan no afecti al seu paper a la família, ja que aquesta és el més important per l'islam."

Alguns d'aquests paràmetres, que molts autors es mantenen en destacar-los com a fenomen evolutiu en matèria d'igualtat de gènere en les societats musulmanes, no es compleixen a tot arreu ja que hi ha dones que, per exemple, no poden escollir lliurement el seu futur marit, sinó que és la família (sobretot el patriarca) qui se'n ocupa. A l'hora, el mateix Alcorà es contradiu en la primera afirmació de que home i dona són iguals ja que com veurem més endavant hi ha aleies que subordinen la figura de la dona vers la de l'home, i d'altres que la mantenen a un mateix nivell.

Ayaan Hirsi Ali creu que l'Islam és repressiu amb la dona musulmana en qualsevol indret on s'estableixi, creu que la seva essència és discriminatòria i que la manté subordinada tant en l'esfera privada com en la pública, no li dóna opció a decidir i l'evoca a l'aïllament. Per això, aquesta autora la descriu de la següent manera (2006:136):

"Una musulmana no es pot excedir, ni sentir-se lliure, una dona musulmana no decideix per si mateixa ni tracta de manar. L'han ensenyat a ser dòcil. Si ets musulmana, t'esvaeixes fins que quasi no queda res teu dins de tu. A l'islam, convertir-se en individu no és un procés necessari; moltes persones, sobre tot dones, mai desenvolupen una clara voluntat individual. Et sotmet; aquest és el significat literal de la paraula «islam»: submissió. L'objectiu és que en el teu interior tot es quedi quiet, de manera que mai aixequis els ulls, ni tan sols la teva ment."

El cas, és que la condició de la dona en els països musulmans evoluciona constantment i és cert que ja són vàries les millores que afavoreixen la seva situació; la poligàmia va desapareixent mica en mica ja que pocs homes poden mantenir les seves esposes de forma equitativa, tal i com mana l'Alcorà. A més, cada vegada són més les dones que accedeixen al món laboral i acadèmic, contribuint de forma activa en la societat, però tot i així encara és molt llarg el camí que queda per recórrer i poder establir un diàleg on totes les parts puguin opinar és fonamental per establir una plena igualtat entre sexes.

En aquest apartat exposaré el rol que assumeix la dona en els diferents àmbits que engloben la societat musulmana, i tot i aquestes contradiccions existents, extrauré els matisos més significatius per tal de poder-ne fer una valoració el més acurada possible:

L'àmbit privat engloba el matrimoni i la institució familiar, els quals són elements fonamentals per aconseguir un cert prestigi social dins la comunitat musulmana i per tant esdevenen un font de respecte i admiració bàsics per l'Islam. Tenint en compte que la dona adquireix el paper de bona mare i bona amant, sent la seva màxima responsabilitat la cura dels fills, les tasques de la llar i satisfer el seu marit, exposaré els aspectes que més la influencien de la concepció del matrimoni, explorant processos que s'hi desenvolupen com ara l'adulteri, la poligàmia o la repudiació, i fins a aspectes més íntims, com la sexualitat o la circumcisió.

L'àmbit públic fa referència al paper que desenvolupa la dona musulmana en les diverses esferes socials; l'educació, la cultura, la política o el món laboral, en les quals es troba alguns obstacles, tant en societat musulmanes com en les occidentals, per tal de participar-hi activament.

En aquest mateix punt, exposaré la interpretació que se'n fa de l'ús del vel, el qual es manté actiu bàsicament fora de la llar, motiu pel qual en parlaré aquí.

A occident es concep com un símbol religiós que oprimeix la dona musulmana ja que segons els orígens de l'Islam va néixer com una iniciativa per protegir-la i respectar-la davant de possibles actes pecaminosos produïts per l'exhibició pública del seu cos i la seva bellesa. Actualment, moltes dones que decideixen

dur-lo ho fan per iniciativa pròpia, fruit d'un procés de reflexió interior conforme a la reafirmació de la seva pròpia identitat. Tot i així, en cert països el seu ús és obligat i en d'altres, inclús prohibit.

Tal i com diu Mernissi (2003:202),

"Tot en l'esfera pública és masculí. En l'esfera pública dels profetes, imans i califes hi ha un únic sexe i és un món homogeni. En l'esfera privada de les dones hi ha dos sexes i és un món heterogeni. La seva heterogeneïtat neix de l'existència de les dones. L'esfera pública es caracteritza per ordres i lleis; l'esfera privada està sota control del representant de l'esfera pública, el marit. Ell encarna els interessos d'allò Diví i de la Llei. Respecte a les dones la posició de l'home no és submissa és dominant."

L'àmbit ideològic consta d'una corrent innovadora que lluita diàriament en diversos països musulmans per assolir millores en la situació de la dona arreu del món. El feminisme islàmic és necessari per assolir canvis des del mateix nucli de la problemàtica; són dones feministes i musulmanes que creuen que cal canviar el significat el què les defineix, cal reestructurar aquelles idees que marquen la seva identitat.

A més, és necessari adonar-nos-en de que han sigut vàries les dones musulmanes que han lluitat al llarg de la història per millorar els seus drets, i com que a Occident no se'n té massa coneixement val la pena tenir en compte les seves aportacions.

2.1. La dona musulmana en l'àmbit privat

L'àmbit privat es concep com un lloc privilegiat i íntim, on cap persona externa hi pot tenir un accés immediat. Per aquest motiu en tota llar musulmana sempre hi haurà un rebedor, un espai neutre entre allò de fora i allò que no es vol ensenyar de dins, on les visites que no es vulguin atendre no passaran.

No es mantenen a tot arreu uns mateixos paràmetres que regulin l'organització i el funcionament de l'àmbit privat però tot i així (segons Meziou, 2003:176) – en tota branca ideològica i/o societat musulmana – existeixen *"uns principis idèntics que caracteritzen el conjunt: la filiació es legitima necessàriament per llaços de*

sang, s'ignora la filiació natural i es prohibeix l'adopció, mentre que, en canvi, s'admet la poligàmia, (...) el dret d'imposició del matrimoni exercida pel pare, autoritat del marit, al que la dona deu obediència, repartiment desigual en matèria successòria i possibilitat únicament de guarda dels fills de curta edat sense cap opció a la seva tutela."

La família, a l' Islam, es considera el nucli de la societat, una institució que tot individu ha de tenir present per tal de donar un significat a la seva existència i a la seva identitat. Mantenir una bona reputació i ser fidel a la Xara, l'Alcorà i als 5 pilars de l' Islam són elements que tenen certa rellevància dins la societat musulmana, i que per tant condicionen el prestigi d'una família ja que si algun membre passa per alt alguna de les normatives establertes haurà comès una falta de respecte a la família i d'aquesta manera haurà perjudicat el seu honor. Aquesta reputació es regula en base a uns codis de família establerts en els diversos països islàmics que regulen les relacions que s'hi estableixen i no únicament (Ruiz Almodóvar, 2003:191) *recullen i perpetuen els principis islàmics tradicionals , amb el què no ofereixen una concepció igual entre sexes , sinó que com es basen en el dret islàmic, que té un origen diví, han atorgat a aquesta desigualtat un valor religiós.*

Els vincles que s'hi estableixen són molt forts i no únicament amb la primera línia de consanguinitat, sinó també amb les altres. És força normal que varis membres convisquin en una mateixa casa i la dona sempre ha d'obeir a la figura masculina més pròxima que tingui.

La família gira entorn una figura autoritària: el pare, el qual disposa d'uns drets per sobre la dona; tal i com diu la següent aleia de l'Alcorà (4/34):

" Los hombres son superiores a las mujeres, a causa de las cualidades por medio de las cuales Dios ha elevad o a éstos por encima de aquéllas, y porque los hombres emplean sus bienes en dotar a las mujeres. Las mujeres virtuosas son obedientas y submisas: conservan cuidadosamente, durante la ausencia de sus maridos, lo que Dios ha ordenado que se conserve intacto. Reprenderéis a aquellas cuya desobediencia temáis; las relegaréis en lechos

aparte, las azotaréis; pero, tan pronto como ellas os obedezcan, no les busquéis camorra. Dios es elevado y grande.”

Aquest fragment, un dels que posen més en evidència l'essència masclista de l'Alcorà i l'Islam, ja no únicament situa a l'home per sobre la dona, a la qual atribueix un rol submís i dòcil sinó que arriba a justificar i a permetre la violència domèstica. Tot i així, varis experts d'arreu del món l'han analitzat i certament les conclusions que se'n extreuen són ben diverses, ja que és de les úniques aleies que expressa aquesta discriminació de la dona, ja que en moltes d'altres manté ambdós sexes en un mateix nivell de reconeixement.

Tal i com fa constar Bramon (2007:44):

"La jurisprudència ha elaborat diverses indicacions al respecte, quan van des de considerar que els únics cops permesos són els donats amb una ploma d'ocell o amb un bri de palla o d'herba fins a recomanar que mai no s'ha de pegar amb situacions d'ira cega ni de fúria exacerbada, que no s'han de colpejar les parts sensibles del cos (com la cara, el ventre, el pit, el cap, etc.), que els cops no han de ser forts ni contundents perquè la finalitat és fer patir psicològicament no humiliar o maltractar físicament, i que s'han d'administrar preferentment als peus o a les mans i amb una vara no massa gruixuda per tal de no deixar hematomes ni cicatrius ni cap mena de rastre dels cops (per tal que no hi hagi proves davant d'un jutge si la víctima hi acudís)."

D'altra banda, la família musulmana sol ser anomenada família extensa patriarcal ja que solen conviure vàries generacions en una mateixa llar, on s'hi engloben els matrimonis constituïts pels fills del mateix pare, o patriarca.

Aquest sistema patriarcal en que es basa l'islam com a base de l'organització de la societat musulmana és evident, ja que l'única tasca que s'atribueix a la dona és tenir cura de la llar i dels fills. En varis països islàmics no és ben vist que una dona vagi sola pel carrer quan el sol es pon, que acudeixi a actes i/o establiments públics sense anar acompanyada d'una figura masculina; marit, pare, germà, fill, etc., que fumi,... de manera que es troba mancada de total llibertat per fer i decidir el què vulgui. Per això, les nenes, dins el nucli familiar,

inicien primerencament a responsabilitzar-se de les tasques de llar per tal d'ajudar a la mare, mentre que els nens resten al marge de preocupar-se'n.

Una de les grans problemàtiques que ha d'afrontar la família musulmana és el control de natalitat, responsabilitat que únicament se li atorga a la mare i esposa de la unitat familiar. Per tal de que la implicació sigui màxima, els diversos òrgans de govern haurien d'invertir en projectes per tal de crear una certa sensibilització entre la societat. I el cert és que alguns governs de països musulmans ja estan actuant al respecte i la dona musulmana adquireix un paper clau en el desenvolupament de les diverses polítiques que s'estan duent a terme però el problema és que sense la pressió que exerceixen els diversos organismes internacionals això no seria possible i per tant, el col·lectiu femení es manté al marge de ser l'objectiu primordial.

2.1.1. El matrimoni

En gran part dels països musulmans són força comuns els matrimonis forçats de nenes que es troben en plena etapa infantil i sovint s'hi recórrer per motius econòmics o familiars i, en ocasions, els dos implicats n'hi tan sols es coneixen. Aquests enllaços poden ser endogàmics, es poden constituir entre membres de la mateixa família, amb les possibles anomalies genètiques que això pot produir.

La negativa a un matrimoni pactat pel patriarca de la família, pel bé de la filla, pot causar un deshonor que pot influenciar en la visió que en tindrà el cercle social que l'envolti. Té certa rellevància el fet de no avergonyir cap membre de la família, sobretot el pare, i per tant les nenes, noies i dones sempre acostumen a comportar-se de forma cordial i discreta.

Tal i com diu Meziou (2003:181);

"Certament, el dret musulmà reconeix a la dona una personalitat jurídica amb els drets que d'ella se'n deriven, però no tots els drets. Si bé la dona pot disposar dels seus béns per gestionar el seu patrimoni amb total llibertat, paradoxalment no pot disposar de la seva persona. (...) el

matrimoni celebrat sense el consentiment del seu tutor, per exemple en un país que reconegui aquest dret per la dona, pot ser anul·lat. Quan es requereix el consentiment de la dona, no pot expressar-ho per sí mateixa, necessàriament ha de fer-se a través d'un tutor matrimonial. Una vegada casada, la seva situació no millora ni una mica: deu obediència al seu marit, i aquest té dret a castigar a la dona insubmisa. El marit pot prohibir a la dona que treballi, que viatgi, pot demanar que li retirin el passaport, el permís de conduir, pot obligar-la a portar el vel. I el què encara és més greu per ella: pot patir la competència de les seves altres esposes."

En aquest fragment de l'Alcorà (4/23-29) es marquen algunes de les disposicions que reglamenten el matrimoni :

" ¡Oh, los que creéis! No es lícito recibir en herencia a las mujeres contra su voluntad, ni impedirles que contraigan nuevo matrimonio para conservar parte de lo que las disteis, a menos de que hayan cometido una torpeza manifiesta. Tratadlas según lo establecido. Si las odiáis, es posible que odiéis algo en lo que Dios pone un gran bien. (...) Se os prohíbe tomar por esposas a vuestras madres, a vuestras hijas, a vuestras hermanas, a vuestras tías paternas y maternas; a vuestras sobrinas, sean hijas de hermano o hermana; a vuestras nodrizas, aquellas que os amamantaron; a vuestras hermanas de leche; a las madres de vuestras esposas; a vuestras pupilas, nacidas de vuestras mujeres con las que habéis mantenido relaciones; si no hubieseis mantenido relaciones con ellas, no cometéis falta; a las esposas de vuestros hijos nacidos de vuestros riñones; (...) Os es lícito, fuera de éstos casos, buscar, con vuestras riquezas, esposas recatadas, no como fornicadores; por lo que gocéis con ellas, dadlas sus salarios como donativo. Quien de vosotros no pueda casarse con longanimidad con mujeres recatadas, creyentes, que se case con las esclavas jóvenes, creyentes, que posean sus diestras."

El matrimoni a l'Islam va significar el manteniment del sistema patriarcal ja que va adjudicar a l'home un poder per sobre de la dona, va donar-li l'opció a poder decidir lliurement sobre tot allò que pogués influir a l'esposa, això és així sobretot, tal i com diu Bramon (2007:91) "*perquè els juristes l'han assimilat*

tradicionalment a un contracte civil de compravenda en què la dona rep un dot (mahr) i el dret de ser atesa en les seves necessitats materials a canvi de l'ús que d'ella en fa el marit."

En principi, també va aparèixer amb l'objectiu de controlar la vida sexual de les persones, així com també el mal ús que poguessin fer les dones del seu cos i la seva bellesa ja que l' Islam, a diferència de les altres religions monoteistes, no contempla la solteria com a quelcom respectable, sinó més aviat el contrari.

En tot procés matrimonial es produeix l'entrega d'un dot (diners o béns de qualsevol altre tipus) per part del futur marit a la dona. Ella pot fer-ne ús i gaudir-ne individualment, sense que sigui obligat que ho comparteixi amb la família, cosa que acostuma a passar normalment. I, Ruiz Almodovar (2006:128) creu que, *"el dret de l'esposa a percebre el dot manté en el subconscient masculí el sentiment de possessió degut al pagament efectuat."*

De manera, que la dona es pot concebre com un article del mercat que es compra en funció dels ingressos de tingui el futur marit. Val a dir, però, que aquesta és una pràctica que sobretot, entre els matrimonis musulmans que s'estableixen a Occident, va perdent força ja que s'assimila com una donació simbòlica per afavorir l'enllaç.

Una altra de les desigualtats que existeixen en relació al matrimoni és que a l'home li és permès casar-se amb una infidel monoteista però a la dona no se li permet casar-se amb un home no musulmà i això és degut a que es concep l'home com a l'únic subjecte capaç de transmetre la religió, i per tant, l'únic capaç de mantenir la insitució familiar musulmana.

L'Alcorà contempla, a més, una altre tipus de matrimoni anomenat de plaer o temporal amb l'objectiu de satisfer les necessitats sexuals de l'home en un moment determinat sense haver de recaure en un acte pecaminós. Es tracta, com diu Bramon (2007:100) *"d'una pràctica presilàmica que es fixa per un període de temps determinat, que pot oscil·lar entre una hora i noranta-nou anys. En finalitzar el termini establert i acordat de mutu acord entre dos*

contraents, la dona ha de rebre la retribució que prèviament hagi estat pactada per ambdós.”

La permanència, totalment legal, de sistemes d'enllaç d'aquest tipus, mantenen la dona musulmana en una situació d'inferioritat, ja que s'identifica com un objecte sexual. En general, afegeix Bramon (2007.101), *“es conclou que aquesta modalitat proporciona a la dona l'oportunitat d'haver arribat a assolir la dignitat del matrimoni, encara que només sigui per una nit.”*

Aquest tipus de matrimoni “legalitza” la prostitució, prohibida totalment per l'Islam ja que no deixa de ser un procés en que la dona rep una compensació econòmica per haver passat unes hores amb un home.

2.1.2. La poligàmia

Alguns/es autors/es defensen que la condició de la dona àrab va millorar amb l'aparició de l'Islam i de l'Alcorà, i és evident que el fet de que una societat es mantingui basada en un sistema matrimonial polígam és totalment discriminatori. Tot i així, defensen aquest argument basant-se en que durant l'època preislàmica l'home tenia dret a viure amb un nombre il·limitat de dones, no existia cap legislació que ho regulés, i nombrosos teòlegs i d'altres personatges cèlebres han afirmat que la poligàmia va néixer amb l'objectiu de ser una etapa de transició cap a la monogàmia.

Molts musulmans, però, creuen que la monogàmia fomenta la prostitució, perquè l'home té unes necessitats fisiològiques diferents a les de la dona, i per tant, necessita estar amb més d'una dona. Molts musulmans justifiquen la poligàmia dient que a Occident també existeix, però de manera no legal, ja que, a vegades, es mantenen relacions sexuals fora del matrimoni, cometent infidelitats, i que, fins i tot hi ha gent que s'arriba a casar varies vegades, mantenint relacions amb diferents persones al llarg de la vida.

El fet d'establir-se la poligàmia a l'Islam, però, va ocasionar que les amants poguessin tenir tota una sèrie de drets que abans no tenien, com la possibilitat de casar-se amb l'home, encara que ell ja tingués una altra esposa, i gaudir d'aquell prestigi que com a solteres no tenien.

L'Alcorà permet que l'home musulmà es pugui casar amb un màxim de quatre dones tal i com s'exposa en la següent aleia (4/3) "(...) *"Casaos con las mujeres que os gusten, dos, tres o cuatro. Si teméis no ser equitativos, casaos con una o con lo que poseen vuestras diestras, las esclavas. Eso es lo más indicado para que no os apartéis de la justicia. Dad a las mujeres, espontáneamente, algo, comedlo de gusto."*

Tot i així, valoracions més recents mantenen que l'Islam permet la poligàmia però no si el marit no és capaç d'actuar equitativament amb les seves dones, fet bastant impossible. I aquesta idea es consolida en la següent aleia (4/129): *"No podréis ser justos con vuestras mujeres, aún si lo deseáis. No seáis, pues, tan parciales que dejéis a una de ellas como en suspenso (...)"*, amb la qual s'estableix una altra de les contradiccions a l'Alcorà; es permet la poligàmia però al mateix moment es diu que serà impossible que el marit pugui actuar de forma justa amb totes les esposes, pel què en el fons, no es tolera.

I també trobem, altra vegada, en aquest cas en el caràcter polígam del matrimoni, a la figura de la dona com a un objecte de mercat de la que l'home en disposa lliurement, tal i com Heller i Mosbahi (1995:60) en fan referència en el següent fragment:

"La poligàmia soscava tota vinculació emocional entre els conjugues. I el dret al repudi accentua el "caràcter de mercaderia" de la dona, de la que pot canviar-se en qualsevol moment. Ambdues coses – la poligàmia i el repudi – són experimentats per les persones afectades com una humiliació de la dona i com una reducció del matrimoni a la seva funció exclusivament sexual (...). Mentre que l'home, per la institució de la poligàmia i el dret al repudi en el matrimoni, no estava subjecte a limitacions, la dona es va convertir en presonera de l'home, tal i com va afirmar una vegada més el profeta Muhammad en les seves últimes hores «Pel què fa referència a les dones, són presoneres a la vostra mà... que vosaltres heu rebut pel pacte diví, i el sí d'elles us està permès per la paraula de Déu".

Cal dir, per acabar, que en societats occidentalitzades, on cada vegada més s'hi estableixen persones musulmanes la poligàmia és un fet gairebé inexistent, en la mateixa mesura que la permanència de la figura patriarcal com a única font d'ingressos, ja que degut al sistema econòmic i al nivell de vida, moltes dones

es veuen obligades a treballar per tal de mantenir la família. Així, podem dir, que és una pràctica usual, bàsicament, en els propis països musulmans.

2.1.3. El repudi

El repudi, segons Ruiz-Almodóvar (2006:135) *"és el dret del marit a trencar unilateralment el matrimoni sense necessitat de causa ni procés legal, vigent en tots els Codis excepte el Marroquí (art.78) en el que s'ha eliminat per convertir-lo en la dissolució del matrimoni exercida tant per l'home com per la dona."*

L'Alcorà diu que un home es pot divorciar de la seva dona declarant tres vegades "jo et repudio" i no cal que la dona en tingui coneixement ni que hi estigui d'acord, però ella no pot fer exactament el mateix.

Tal i com assenyala Bramon (2007:106) *"com que la jurisprudència islàmica assimila el matrimoni a un contracte civil de compravenda, es considera que el comprador és lliure de renunciar en qualsevol moment als seus drets sobre el que ha adquirit anteriorment. Per a tal renúncia, el marit pot decidir el repudi en presència o en absència de la seva dona i davant de dos testimonis, sense que li calgui justificar ni explicar a ningú els motius de la seva decisió."*

Alguns codis de família establerts recentment han permès que la dona musulmana pugui sol·licitar el divorci en cas de que el marit no compleixi algun dels acords pactats en l'enllaç matrimonial, com el de no contraure matrimoni amb cap altra dona. És cert però, tal i com adverteix Meziou (2003:18), aquesta dissolució per part de la dona manté *"unes condicions i modalitats tan rigoroses que el més freqüent és que aquesta possibilitat no passi del pla teòric. La dona és presonera d'un matrimoni del que no pot escapar."*

L'Alcorà dedica una sura completa a parlar del repudi, en la qual es recullen les diversos preceptes que regulen el procés i a l'hora se'n fa referència al llarg del Llibre Sagrat en diverses ocasions. Una de les indicacions que es dona és que durant el període menstrual o fins la fi d'un embaràs no es pot repudiar una dona, l'home es veu obligat a esperar-se a que aquest període finalitzi:

(65/1-4) *"¡Profeta! Cuando repudiéis a las mujeres, ¡hacedlo al terminar su período de espera! ¡Contad bien los días de ese período y temed a Dios, vuestro Señor! ¡No las expulséis de sus casas, ni ellas salgan, a menos que sean culpables de deshonestidad manifiesta. Ésas son las leyes de Dios. (...) Cuando lleguen a su término, retenedlas decorosamente o separaos de ellas decorosamente. Y requerid el testimonio de dos personas justas de los vuestros y atestiguad ante Dios. (...) Para aquellas de vuestras mujeres que ya no esperan tener la menstruación, si tenéis dudas, su período de espera será de tres meses; lo mismo para las impúberes. Para las embarazadas, su período cuando den a luz".*

Es permet la reconciliació, si ambdós membres estan d'acord en tornar-se a casar, en cas contrari, i després d'una espera establerta, poden contraure matrimoni novament:

(2/226-229) "Para quienes juran separarse de sus mujeres, se prescribe una espera de cuatro meses, y si vuelven a ellas, pues Dios es indulgente, misericordioso; si persisten en la repudiación, Dios es oyente, omnisciente. Las repudiadas se esperarán tres mensualidades antes de volverse a casar. (...) Sus esposos son más justos cuando las recogen en ese tiempo si desean la reconciliación. Las mujeres tienen sobre los esposos idénticos derechos que ellos tienen sobre ellas, según es conocido; pero los hombres tienen sobre ellas preeminencia. Dios es poderoso, sabio. El repudio con reconciliación posterior es lícito dos veces (...)."

Els fills de tot matrimoni islàmic, en cas de divorci, sempre queden a càrrec del marit, tot i que mica en mica va prenent força la iniciativa de que pugui ser la mare qui en prengui responsabilitat, sobretot en cas de que es trobin en plena etapa infantil.

Finalment, cal destacar les úniques causes per les que un matrimoni musulmà es podria desfer, segons Bramon (2007:94):

- *l'apostasia d'algun dels conjugues*
- *la mort d'algun d'ambdós*
- *l'anul·lació pronunciada pel cadí¹³ a petició del marit*

---

¹³ Jutge musulmà que actúa segons el Dret Alcorànic

- el repudi unilateral pronunciat tres vegades pel marit

2.1.4. L'adulteri

Respecte a l'adulteri, l'Alcorà no el castiga a través de la lapidació – tal i com es pensa erròniament a Occident –, la qual és una pràctica utilitzada en varis països musulmans per castigar aquest acte, sobretot sent dones les principals víctimes, sinó de la següent manera:

(24/2-3) " A la adúltera y al adúltero, a cada uno de ellos, dadle cien azotes. En el cumplimiento de este precepto de la religión de Dios, si creéis en Dios y en el último Día, no os entre compasión de ellos. ¡Que un grupo de creyentes dé fe de su tormento! El adúltero no se casará si no es con una adúltera o una asociadora; la adúltera no se casará si no es con un adúltero o un asociador. Esto se prohíbe a los creyentes."

La lapidació és un costum anterior a l'Islam, però tot i així en varis països musulmans es justifica en nom d'aquesta religió, i a més existeixen altres raons que s'hi relacionen, tal i com exposa Bramon (2007:51/53):

"Hi ha dos fets que contemplen que l'Islam permeti la lapidació; es creu que Muhammad va permetre la lapidació d'una parella de jueus que havien comès adulteri, tal i com assenyala la Torà, i tot i no permetre incloure aquest càstig a l'Alcorà el va permetre, per altre banda, la pròpia Sunna es contradiu en diversos hadits en els que la lapidació esdevé un acte lícit dins de l'Islam justificant-les amb l'argument de que Muhhamad va prohibir que aquestes aleies figuressin en l'alcorà, però com que és un acte que ell va permetre, es seguirà fent."

I es contempla, a més, que en un fragment de la Sunna es permet la lapidació en cas de que un individu musulmà (sigui home o dona) cometi adulteri o mantingui relacions sexuals sense estar casat, però tot i així a l'Alcorà no se'n fa cap tipus d'esment. Aquesta és una de les contradiccions de l'Islam.

Una de les primeres contradiccions que trobem és la diversitat d'opinions que hi ha al respecte, ja que tot i que en principi l'Alcorà no en diu res al respecte el

següent fragment del mateix Llibre Sagrat podria donar peu a múltiples interpretacions:

(4/15-18) "Aquellas de vuestras mujeres que se presenten con una indecencia¹⁴, buscad cuatro testigos, y si dan testimonio contra ellas, retenedlas en las casas hasta que la muerte se las lleve o Allah les dé una salida. Y aquellos dos de vosotros que la cometen, maltratadlos, pero si se arrepienten y se corrigen, dejadlos. A Allah se compromete a aceptar el arrepentimiento sólo en favor de aquéllos que hacen el mal por ignorancia y luego, al poco, se vuelven atrás arrepentidos. (...) Pero no se les aceptará el arrepentimiento a los que habiendo llevado a cabo malas acciones, cuando se les presente la muerte digan: "Ahora me arrepiento", ni a los que mueran siendo incrédulos. Para éstos hemos preparado un castigo doloroso."

En primer lloc, cal destacar que la primera part d'aquest fragment fa referència exclusivament a les dones, a les quals se les ha de tancar a casa fins que morin en cas de que quatre testimonis verifiquin l'acte d'adulteri que ha comès, fet bastant improbable ja que s'acostuma realitzar de forma íntima, i no amb espectadors. En segon lloc, es parla d'un penediment, amb el que els pecadors d'adulteri (homes i dones) quedaran impunes, tot i així, en cas de que no es produís, es permet el maltractament (suposadament, dels assots). Finalment, es parla d'un càstig dolorós, que es diferencia clarament de l'anterior, al qual alguns musulmans interpreten com al dret a la lapidació.

El què si que és evident és que l'adulteri és un acte que l'Alcorà considera pecaminós i que, per tant, es condemna als individus que el cometen a un càstig. El fet de mantenir relacions sexuals sense estar casat/da, o cometre adulteri, o bé ensenyar parts del cos no permeses en públic, tenen unes repercussions molt més significatives en el col·lectiu de dones que en el d'homes, tot i que, en certes ocasions els homes també hi puguin participar.

---

¹⁴ Segons la versió de l'Alcorà (Ghani Melara Navío:115): "Es refereix a l'adulteri. I la sortida a la que es fa referència al final és el judici definitiu sobre la fornicació i l'adulteri que va quedar establert amb la lapidació per als casats, incloent divorciats i viudes, i cent assots i desterrament per un any per als no casats. Els assots queden establerts en la Sura 2; mentres que la lapidació estava explícita a l'Alcorà però la seva expressió fou abrogada mantenint-se com a judici legal, a més d'estar corroborada per la Sunna.

En alguns països han ocorregut fets realment esgarrifosos relacionats amb l'adulteri i és que algunes dones musulmanes, al quedar-se embarassades després de mantenir relacions sexuals extra matrimoniales, o fins i tot sent solteres, han optat per suïcidar-se per tal d'evitar les represàlies a les que la societat les sotmetria per haver comès aquest acte.

Aquestes fets cal contextualitzar-los per veure realment la situació de la dona en determinades regions islàmiques del món, i és que tot i ser puntuals, es continuen produint en l'actualitat.

2.1.5. La menstruació

La menstruació es concep com un estat d'impuresa que també situa la dona en inferioritat vers l'home, ja que s'identifica com un procés brut i menyspreable, tot i ser un procés totalment natural.

En la següent aleia se'n fa referència:

(2/222), " Te preguntan sobre la menstruación. Responde: Es un mal. Apartaos de las mujeres durante la menstruación y no os acerquéis a ellas hasta que estén puras. Cuando estén puras, id a ellas como Dios ha mandado. Dios ama a los que se arrepienten y ama a los que se purifican".

Aquesta és l'única referència que es troba a l'Alcorà respecte la menstruació i tot i que n'existeixen múltiples opinions (escoles jurídiques, experts...), les restriccions que hi influeixen hi queden recollides en la seva totalitat.

Tot i ser l'estat fisiològic que caracteritza la dona per la seva fertilitat i possibilitat de reproducció de l'espècie, la dona es veu privada de fer determinades coses durant els dies del mes en que taca. Segons Bramon (2007:62), serien les següents:

- *No poden recitar l'Alcorà ni tocar cap Llibre Sagrat*
- *No poden entrar a les mesquites*
- *En estat de peregrinació a la meca, no poden realitzar alguns actes que requereixen d'un estat de purificació, tot i que últimament s'ha permès la utilització de píndoles anticonceptives per evitar menstruar durant aquests dies.*

- *No poden practicar les abstencions prescrites durant les hores de llum del mes del Ramadà.*

Segons les diverses escoles jurídiques de l'islam es permet que l'home gaudeixi dels cos de la dona menstruant – llevat de la vagina – interposant una peça de roba que la dona s'ha de col·locar entre el llombrígol i els genolls i que no ha de ser ni fina ni lleugera.

Com que durant el període menstrual de la dona musulmana no és lícit, segons l'Alcorà, mantenir relacions sexuals – per trobar-se en tal estat d'impuresa – es permet que la dona musulmana que pugui masturbar al marit, sempre que ell hi estigui disposat, ja que ella sempre ha d'estar disponible per tal de satisfer-lo (tal i com veurem més endavant).

És força evident la importància que adquireix la higiene pels musulmans, l'ús de la qual segons com arriba a assimilar-se a l'exageració, i no únicament en la prèvia de l'activitat oratòria desenvolupada cinc vegades al dia, sinó també en d'altres situacions (després de mantenir relacions sexuals, al entrar a una mesquita...). I en el cas de la menstruació aquesta idea s'intensifica encara més ja que la menstruació en sí ja es considera com un dels estats més bruts de la naturalesa humana femenina i el fet de mantenir una constant netedat requereix certa dedicació.

El moment en que l'adolescent musulmana té la seva primera pèrdua menstrual és considerada una dona, el què implica que pot començar a cobrir-se el cap i el cos per tal de no mostrar el seu encant. Aquesta decisió pot dependre d'ella mateixa o de la influència que rebi per part de la seva família.

2.1.6. La sexualitat

A l'Íslam, la sexualitat no es concep com un pecat, com en d'altres religions monoteistes, mentre es mantingui dins el matrimoni, però en canvi, concretament la sexualitat femenina, esdevé una amenaça pel sistema patriarcal en que s'organitza la societat musulmana. La castedat, doncs, és ben

vista en la solteria, però no pas entre els casats, els quals es recomana mantenir una vida sexual plena i satisfactòria.

En aquest cas és la dona, i no l'activitat concreta, la que s'interpreta com un perill ja que es creu que trenca amb l'harmonia de l'univers. Segons Heller i Mosbahi (1995:114), *"l'Islam manté una por omnipresent a les arts de seducció d'una dona, a la seva insidiosa astúcia i a les funestes conseqüències que amenacen a l'home que es troba davant d'aquesta temptació satànica"*.

Al mateix Alcorà trobem algunes històries que deixen entreveure aquesta "maldat" que se li atribueix: (12/23-25) *"La senyora de la casa en que estava José le solicitó. Cerró bien las puertas y dijo: «¡Ven acá!» y dijo él «¡Dios me libre! Él es mi Señor y me ha procurado una buena acogida. Los impíos no prosperarán.» Ella lo deseaba y él la deseó. De no haber sido iluminado por su Señor... Fue así que apartáramos de él el mal y la vergüenza. Era uno de Nuestros siervos protegidos. (...)"* Fatima Mernissi, i en relació a aquesta aleia, parla (2001)¹⁵ de *"dos conceptes que està relacionats amb els impulsos subversius i poders destructius de les dones: «nushuz» i «qaid». (...) A l'Alcorà és «nushuz» la decisió de la muller de no satisfer el desig del marit de tenir relacions sexuals. «Qaid» és la paraula clau de la Sura de Josep (la 12), en la qual és perseguit per una muller adúltera persistent i poc escrupolosa"*.

Tot i així, la dona es concep com un subjecte sexual primordial en la societat musulmana ja que se li atribueix una finalitat merament reproductiva, per tal d'augmentar el nombre de fidels que conformen la «umma» o comunitat de musulmans. A més, té la obligació de satisfer el marit quan aquest ho sol·liciti, tal i com queda clar en la següent aleia de l'Alcorà:

(2/223). *"Vuestras mujeres son campo labrado para vosotros. ¡Venid, pues, a vuestro campo como queráis, haciendo preceder algo para vosotros mismos! ¡Temed a Alá y sabed que Le encontraréis! ¡Y anuncia la buena nueva a los creyentes!"*

---

¹⁵ Mernissi, F. (2001). *"Sobre la autonomía del feminismo árabe"*. Recuperat 30 de març de 2008, des de <http://www.webislam.com/?idt=1923>

Al-Ghazali, conegut filòsof musulmà amb el nom d'Algazel a Occident, exposa la importància de la virginitat femenina, ja que creu que és primordial que tota dona mantingui les seves primeres experiències sexuals amb l'home amb qui ha de contraure matrimoni, així no hi haurà opció de comparació. Afegeix extret de Heller i Mosbahi (1995:64) que *"la naturalesa on més a gust es troba és en allò al què s'està acostumat des d'un principi (...) i que sent certa repugnància (la naturalesa) contra allò que algú ja ha tocat, i només de pensar-hi ja resulta desagradable"*.

Mernissi (2003:73-74), ens aporta una opinió totalment contrària a Al-Ghazali, en la que deixa clara la imposició del poder de l'home per sobre de la dona, ja que a ell no li és necessari demostrar la seva virginitat, més aviat al contrari:

"(...) Com l'honor, la virginitat es converteix en una preocupació específicament masculina quan la desigualtat, la escassetat i la degradant subordinació d'algunes persones a altres priven a la societat en general de l'única força humana : la confiança en un mateix. Els conceptes d'honor i virginitat fan dependre el prestigi dels homes de l'entrecuix d'una dona. La posició dels homes no es determina per la seva capacitat de dominar la naturalesa o de conquerir rius i muntanyes, sinó pel control que exerceixen sobre les dones a les quals estan units per llaços de sang o el matrimoni, i per evitar que tinguin qualsevol contacte amb homes desconeguts".

En l'acte cerimonial de la nit de noces d'un matrimoni musulmà es dur a terme un ritual concret per tal de verificar la virginitat de la muller. Durant el primer coit que es produeix entre ambdós esposos, el marit ha de mostrar una tela blanca amb una taca de sang per tal de mostrar la desfloració de la dona. En cas de que aquest fet no es produeixi, la dona queda repudiada immediatament, causant una greu deshonra a la seva família. Per aquest motiu, moltes dones musulmanes que ja han mantingut relacions sexuals es sotmeten a operacions d'estètica per tal de reconstruir l'himen.

Val a dir que aquesta pràctica va perdent pes, sobretot entre els matrimonis musulmans que s'estableixen a Occident però igualment es manté la idea de que la figura masculina esdevingui, un cop més, la figura autoritària, amb la

permissivitat i l'obligatorietat de mostrar les seves qualitats masculines arreu, tal i com exposen clarament Heller i Mosbahi (1995:276):

"En tots els llocs públics – amb excepció de la mesquita – l'home està obligat a provar la seva virilitat, a demostrar-la davant de tot món per la manera de mirar, de parlar i de caminar. En contrast amb l'home, a la dona se l'educa des de l'infància per encobrir la seva feminitat. És controlada constantment pels pares i parents per tal de que no vulneri les lleis honra i la castedat".

L'excitació s'interpreta com la pèrdua de control d'un mateix, en un entorn nocturn "mal vist" – se'n parla a l'Alcorà (113/3) – i per això es diu que durant el coit l'home ha de pensar constantment en Al·là i la postura que es mantingui no ha d'estar mai encarada a la Meca.

Els mètodes anticonceptius són permesos en l'islam per tal d'evitar embarassos no desitjats o per poder fer allò que està prohibit quan una dona té la menstruació, tal i com hem vist abans. El "*coitus interruptus*" és una pràctica utilitzada pels musulmans ja des d'èpoques llunyanes ja que era la manera de no deixar embarassades a les esclaves, de les quals podien gaudir-ne sexualment quan volien. En canvi, l'avortament, (Bramon, 2007/86) "*s'assimila a un crim i en conseqüència és prohibit, llevat de casos d'extrema necessitat, com salvar la vida de la mare.*"

La masturbació (Bramon, 2007/86) "*és mal considerada en totes les escoles jurídiques de l'islam (...)* i és per evitar-la que l'islam vol que tots els seus fidels es casin i puguin atendre llurs necessitats sexuals dins el matrimoni. Això, no obstant, la masturbació genital és recomanada en el si d'una parella legítima per tal que ambdós gaudeixin dels plaers sexuals al mateix temps. "

Les relacions homosexuals no són permeses, tot i que les que tenen lloc entre homes són més castigades que entre dones, aquesta apreciació potser és deguda a que el coit anal és estrictament prohibit (tant entre una parella del mateix sexe, o diferent).

L'Associació Internacional de Gays i Lesbianes ha elaborat un informe¹⁶ on es detalla un llistat de 86 països de la ONU en els quals la homosexualitat és considerada com a un delict. Les penes que s'imposen des del pagament d'una multa fins a la pena de mort i els únics set països que duen a terme aquesta pràctica són islàmics: Sudan, Emirats Àrabs Units, Iran, Iemen, Nigèria, Mauritània i Aràbia Saudí.

Un dels coneguts crims de guerra més esgarrifosos que es produeixen són les violacions de dones, les quals si no es poden demostrar, poden ser acusades d'adulteri o fornicació. A més, la víctima queda exclosa i menyspreada per la societat. Arcas Campoy (2006:84) exposa que *"la violació està tipificada com a un delict, però com en el caso de la fornicació i l'adulteri ha de quedar provada (amb la presència dels testimonis). De no ser així, la denúncia presentada per la dona amb el seu agressor podria tornar-se en contra seva i seria ella la que incorreria en el delict de calúnia.*

Ayaan Hirsi Ali (2006:224) relata en primera veu els actes que va poder presenciar durant la Guerra de Somàlia (any 1991-1992) a la frontera amb Kenia, on milers de refugiats havien arribat des de les seves llars, fugint dels militants del clan revolucionari, perdent pel camí a varis membres familiars.

"Una mañana, cuando iba a buscar en medio de una muchedumbre de mujeres, oí que habían atacado a una mujer por la noche. Había llegado sola, pertenecía a un pequeño subclán; no tenía ningún hombre que la protegiera. Soldados keniatas la habían sacado de su refugio por la noche y la habían violado.

Fui a verla al diminuto refugio que ella misma se había hecho. Toda ella era una herida. Tenía la cara hichada y cubierta de sangre seca, la ropa desgarrada y las piernas llenas de marcas. Temblaba descontroladamente. Le cogí una mano y le pregunté si podía ayudarle, pero no contestó. Se limitaba a murmurar: ya'Allah, ya'Allah (Alá, ten piedad de mí).

Fui a llevarle más agua, y los que estaban alrededor me decían: "No deberías dejar que te vieran con esa mujer. Es impura. La gente dirá que tu

---

¹⁶ ILGA. (2008). "Rapport Annuel sur l'Homophobie d'État dans le monde". Recuperat el 24 de maig de 2008 des de http://www.ilga.org/news_results.asp?LanguageID=3&FileCategoryID=19&FileID=1166&ZoneID=14

también lo eres". Yo sólo veía un ser humano del que habían abusado, que estaba a punto de morir; para ellos la mujer era una paria.

(...) Dos días después violaron otra mujer. Ese tipo de agresión empezó a repetirse con frecuencia: los soldados keniatas llegaban por la noche y violaban a las somalíes que estaban solas, sin protectores. Después, a todas esas mujeres les hacían el vacío y las dejaban abandonadas hasta que morían."

Sóc conscient que actes com aquest no es poden relacionar amb l'Islam i que la seva crueltat recau sobre el poc respecte que alguns homes tenen vers les dones, més pronunciat per la brutalitat dels esdeveniments bèl·lics. Em sorprèn, però, la concepció d'impuresa que se li atribueix a una dona quan ha estat violada, fet que tot i no ser dictaminat per la llei islàmica, es manté en gran part dels països musulmans, en els quals es paga la imprudència d'una germà o familiar baró que comet adulteri o algun altre tipus d'acte sexual considerat pecaminós, amb la violació d'una germana, dona o altra parent femenina.

Ella, en aquest cas, no ha tingut ni dret ni vot a decidir si formar part de tal acte, que atempta sense dubte la seva integritat com ésser humà, i aquesta discriminació no es produeix pel fet de ser musulmana, sinó pel fet de ser dona.

2.1.7. La mutilació genital femenina

La mutilació genital femenina és, com la lapidació, una costum anterior a l'Islam que erròniament se li atribueix. És cert, però, que gran part dels països i regions on es practica es justifica amb l'Islam, ja que gran part de les persones que hi viuen són musulmans/es (Somàlia, Gàmbia, Sudan, Mali, Etiòpia...)¹⁷. Tot i així, cal deixar clar que és una tradició cultural, i no pas religiosa, i pel què la relació que manté amb l'Islam és totalment casual i no té cap mena de sentit. És una pràctica que es dur a terme a partir dels 5 anys d'edat i que s'entén com un acte de purificació de la dona. Erròniament es pensa que es fa tant als nois com a les noies tot i que la diferència entre ambdós actes és immensa, no es poden comparar les conseqüències. La pràctica dels nois, també amb una

---

¹⁷ Veure Annex 3

finalitat purificadora, rebria el nom de "circumcisió", la qual no manté la finalitat de mutilar un òrgan sexual per tal d'impedir la culminació del clímax.

Es dur a terme mitjançant instruments que normalment no estan ni sanejats ni lliures de microbis o d'altres virus, tals com una navalla, una fulla d'afaitar, unes tisores... de manera que després del brutal acte, les infeccions en els òrgans genitals femenins són força comuns, alguns dels quals s'arrosseguen tota la vida. I no únicament cal destacar les conseqüències físiques sinó també, i no menys rellevant, les psicològiques. Algunes moren, algunes canvien el caràcter, es tornen més sensibles...

Existeix la llegenda, entre algunes poblacions musulmanes de es creu, que el clítoris creixerà enormement, fins a tal punt que es convertirà en un gran pèndol que oscil·larà entre ambdues cames, pel què les nenes que no han estat purificades seran rebutjades i menyspreades, i difícilment podran casar-se amb un home, i formar una família, paper fonamental que exerceix la dona en l'Islam i la societat musulmana.

Hirsi Ali descriu i relata amb detall la brutalitat de l'acte, viscut en pròpia pell, a la seva biografia (2006:52):

"Después de cortar el clítoris y los labios de la niña, de rasparlos o, en regiones más compasivas, de aplicarles meras incisiones o pincharlos, a menudo se sutura todo para que una gruesa capa de tejido forme un cinturón de castidad con la propia carne cicatrizada, con la salvedad de que se deja abierto un agujerito en el lugar exacto para permitir que salga un fino chorrito de orina. Se necesita mucha fuerza para romper el tejido cicatrizado durante el coito". I més endavant afegeix (2006:200):

"La ablación no elimina tu deseo o capacidad de sentir placer sexual. La mutilación genital de las mujeres es cruel en muchos sentidos, es físicamente cruel y dolorosa; condena a las niñas a toda una vida de sufrimiento. Pero ni siquiera consigue su propósito: eliminar el deseo."

Segons l'OMS (Bramon, 2007:118), se'n practiquen diverses modalitats:

"La de tipus I, que consisteix en la supressió del prepuci amb l'extirpació, o sense, de tot o part del clítoris; la de tipus II, que és la supressió del clítoris amb extirpació total o parcial dels llavis menors, i la de tipus III, que consisteix en la supressió de tots els òrgans genitals o d'una part i la sutura

de l'obertura vaginal. En aquest cas, es deixa un petit orifici que permeti la sortida de l'orina i de la sang menstrual. (...) Es tracta d'una mutilació, és a dir, d'una agressió innecessària contra el cos de la dona, d'un delictes que es realitza, a més, amb premeditació."

2.1.8. L'herència

L'Alcorà deixa ben clar com s'ha de distribuir l'herència d'un difunt a la seva família, procés en que la dona també es troba perjudicada, ja que se l'hi adjudica la meitat d'un home que es trobi en la mateixa posició generacional:

(4/7-11) « Sea para los hombres una parte de lo que los padres y parientes más cercanos dejen ; y para las mujeres una parte de lo que los padres y parientes más cercanos dejen. Poco o mucho, es una parte determinada. (...) Dios os ordena lo siguiente en lo que toca a vuestros hijos: que la porción del varón equivalga a la de dos hembras. Si éstas son más de dos, les corresponderán dos tercios de la herencia. Si es hija única, la mitad.(...)».

A l'Alcorà també consta la prohibició d'heretar les dones, ja que antigament – considerant-les, de nou, com a objectes de mercat – era una pràctica permesa:

(4/19): ¡Vosotros qué creéis! No os está permitido heredar a las mujeres por la fuerza ni que les pongáis impedimentos para llevaros parte de lo que les dísteis; excepto que hayan cometido un acto probado con indecencia. Convivid con ellas según lo reconocido, y si os disgustan, tal vez os esté disgustando algo en lo que Allah ha puesto mucho bien."

Aquesta aleia, mostra un altra de les millors de que va poder gaudir la dona musulmana en l'establiment de l'Islam ja que se li va atribuir el dret a poder heretar, tot i que en condicions inferiors a l'home, i no a ser subjecte del propi procés.

Un dels motius pel qual s'estableixen matrimonis entre membres d'una mateixa família és per tal de no perdre drets en l'herència, tal i com exposa Martín Muñoz (1995: 3-4):

"Per tal de no dividir i no perdre patrimoni, moltes famílies han considerat que el casament dels seus fills és un afer més familiar, social i comunitari que no pas individual, i tradicionalment han acostumat a casar les seves

filles amb cosins per via paterna, instituint un costum endogàmic que encara avui es manté en moltes societats del món islàmic"

2.1.9. El testimoni

L'Alcorà prescriu la regulació del testimoni en cas de que aquest sigui requerit en una de les següents situacions; en cas de deutes, actes d'adulteri i fornicació, violacions... en que s'hagi de provar la culpabilitat d'algú.

En aquest cas, la dona també hi surt perjudicada ja que el seu testimoni, tal i com exposa la següent aleia, es percep com la meitat del d'un home i, per aquest motiu, es crida a testificar a dues dones per cada home, ja que així es creu que l'error d'una el supeditarà l'altra:

(2/282) "(...) "Llamad, para que sirvan de testigos, a dos de vuestros hombres"

y a dos mujeres de quienes os plazcan como testigos, de tal modo que si una yerra, la otra subsane su error (...)"

Arcas Campoy (2006:85) afegeix la següent reflexió al respecte, amb la qual exposa en quins moments el testimoni d'una dona pot ser vàlid, però no per sí mateixa, sinó amb la companyia d'una altra dona:

"Ni en el pla teòric ni en el pràctic la dona que actua com a testimoni és equiparable a l'home. La base de tal restricció procedeix d'un «hadit» en el que el Profeta va respondre afirmativament als que li van preguntar si el testimoni d'una dona costava la meitat que el d'un home(...) El testimoni de dos dones soles es vàlid en assumptes relacionats amb el sexe femení (desfloració, part, malalties ginecològiques...)".

2.1.10. La mort i el paradís

Tota religió monoteista manté la creença de que tot individu que ha obrat bé al llarg de la seva vida serà premiat amb el paradís, i que el que hagi obrat amb maldat anirà a l'infern, en aquest sentit l'Islam es manté en la mateixa idea.

(2/81-82) "¡Pues sí! Quienes hayan obrado mal y estén cercados por su pecado, éstos morarán en el Fuego eternamente, pero quienes hayan creído y obrado bien, éstos morarán en el Jardín eternamente".

El ritual que es dur a terme quan algú mort és exactament el mateix tant per els homes com per les dones; el cos s'ha de rentar per tal d'eliminar aquelles restes impures que hi puguin haver i, sempre que sigui possible, el procediment el seguirà una persona del mateix sexe.

L'Alcorà parla en 46 aleies d'aquest lloc diví, equiparat a un jardí en plena natura totalment idíl·lic, que acollirà tots aquells creients musulmans que hagin actuat adequadament al llarg de la seva vida i, a més, seran premiats (3/15): *"Quienes teman a Dios encontrarán junto a su señor jardines por cuyos bajos fluyen arroyos y en los que estarán eternamente, esposas purificadas y la satisfacción de Dios(...)"*.

Als homes se'ls hi promet, a diferència de les dones, les hurís, que tal i com diu Castillo (2006:35.) *"son mujeres bellísimas del paraíso musulmán, creadas exclusivamente para el placer de los bienaventurados a los que esperan desocupadas. (...) Tienen un origen divino, no humano – como cualquier mujer – pues fue Dios quien las creó."*

El mateix Alcorà exposa que tots aquests homes (38/52) *"(...) tendrán a las de recatado mirar (...)"* i més endavant afegeix (78/33) *"de túrguidos senos, de una misma edad"*. Aquestes dones, joves i esveltes són sovint objecte de recompensa quan musulmans islamistes cometen atacs terroristes en nom de Déu, se'n arriba a parlar de més de 70 per cada home que cometi una barbàrie de grans amplituds en nom de l'Islam.

Bramon (2007:168) exposa una anècdota al respecte força significativa i curiosa que deixa entreveure la greu manipulació – degut a les conseqüències dels actes que arriben a protagonitzar varis islamistes – de la que són víctimes:

"El fet no és nou i ja va ser posat en pràctica entre els xiïtes nizarites del Pròxim Orient que entre els segles XI i XII embriagaven els seus adeptes amb haixix, els rodejaven de dones complaents i els feien creure que ja havien entrat al Paradís. Després, una vegada desperts i amb ganes de tornar-hi, eren capaços de cometre tota mena de d'atemptats. És sabut que aquest grup fou conegut amb el nom de «fumadors de haixix» o «haixin», d'on derivà el terme assassí, propi de moltes llengües europees."

Castillo (2006:29-31) detalla totes aquelles dones que hagin comès pecat i que per tant, no podran gaudir del Paradís, sinó que aniran a l'infern:

"- Les adúlteres; (...) la dona ha de guardar fidelitat al seu marit, ja que del contrari tindrà greus càstigs en l'altra vida.

- Sol·licitants del repudi; (...) la dona no ha de demanar el divorci a no ser per un assumpte greu, del contrari, mereixerà l'infern.

- Meretrices (...); dones que es prostitueixen, tal acte és condemnat per l'Alcorà.

-Alcavotes; (...) dones velles que no es comprometen sexualment amb ningú però que es mouen lliurement per la ciutat, entren i surten de les cases, tenen bona presència i no són sospitoses.

- Ploraneres; el plor públic de les ploraneres, donant-se cops de cap i a la cara davant d'una desgràcia és una tradició preislàmica que fou prohibida per les normes islàmiques."

Manuela Marín, afegeix (2006:85) que *"per tal que una dona pugui anar al paradís haurà de realitzar, entre d'altres, una sèrie d'accions com fer la oració, escombrar les mesquites, ser submissa al seu marit, somriure-li, mostrar-li agraïment, perfumar-se per a ell, besar-li el cap, untar-lo, pentinar-lo, tallar-li les ungles, oferir-li aigua i preparar-li el menjar , amassar per a ell, rentar els seus vestits..."* i un llarg etcètera que simplifica la vida d'una dona basada en la ser dòcil, servicial (fregant l' esclavitud) i obedient.

2.2. La dona musulmana en l'àmbit públic

L'accés de la dona musulmana a l'àmbit públic sempre li ha estat prohibit, ja que es considera un espai únicament per homes. Sempre hi han d'anar acompanyades per una figura masculina, sobretot a partir del vespre, quan la llum del sol hagi desaparegut i, majoritàriament, tapades amb un vel o qualsevol peça de roba semblant que no deixi lluir els seus encants, i tot i que la decisió de posar-se'l només és obligatòria en algun país musulmà moltes dones escullen lliurement el fet de dur-lo, o per pressió familiar, tal i com

veurem al següent apartat. Únicament, podria prescindir-ne, dins la pròpia llar o d'altres espais on no hi hagi presència masculina.

Aquest tema del vel, o hijab (com l'anomenem a Occident), ha obert darrerament varis debats, amb certa polèmica a nivell mundial ja que es concep com un símbol repressiu per a la dona musulmana, que l'aïlla del món exterior. Però, tal i com diu Bramon (2007:139) cal tenir en compte aquelles dones que decideixen dur-lo per pròpia decisió personal, influïdes pels següents fets:

"Amb la caiguda del comunisme, Occident accentuà les diferències amb la religió i la cultura islàmiques i aquest enfrontament ideològic va originar una reacció doble: per una banda, algunes musulmanes van optar des de llavors per afirmar la seva condició religiosa i reivindicar els seus costums tradicionals fent paleses les seves creences mitjançant la utilització del vel; per altra banda, deien considerar-lo un símbol d'afirmació de la identitat islàmica enfront de les imposicions dels models de la cultura occidental."

Per altra banda, dins el mateix àmbit públic, la dona pot veure's privada de tenir accés a l'educació pel fet d'haver d'assumir responsabilitats pròpies de la llar i de la cura de la família. És una evidència que gran part de les estadístiques que marquen les taxes d'analfabetisme al món, es concentren en països musulmans, i la dona segueix estan per sota del nivell acadèmic que assolixen els homes. Tot i així, en països com el Marroc, cada vegada són més les dones que arriben a cursar estudis universitaris, i fins i tot a formar part de l'equip docent d'aquests centres.

Mernissi (2003:197) exposa aquest avenç considerable, al qual és necessari mantenir per tal de que la dona musulmana pugui decidir per sí mateixa i lluitar per tot allò que cregui convenient:

"Aunque el acceso a la educación les estaba vedado a las mujeres árabes hasta hace unas décadas, ya han invadido la esfera pública. En la mayoría de países árabes, una cuarta parte de los profesores universitarios son mujeres, y aunque no tengan acceso a altos cargos en la política, los niveles intermedios de las administraciones nacionales cuentan con una amplia representación femenina."

La política, és un àmbit encara per explorar per moltes dones musulmanes; gran part d'elles en tenen ben poc coneixement, a causa, probablement, dels

baixos nivells d'escolarització que comentava. Tot i així, la seva participació, sigui en partits islamistes o tradicionalistes cada vegada és més significativa, i en varis països la seva presència als governs comença a ser rellevant, tot i la mala consideració que en tenen alguns al respecte.

Mernissi (2003:164) afegeix que aquesta influència es determina en funció del llegat històric de l'Íslam i el Profeta:

"Cualquier estrategia política relacionada con la mujer, sea de tipo económico (el derecho a trabajar fuera del hogar) o de tipo legal (la condición de la mujer y la legislación de la familia), actualmente se justifica y legítima por medio de la tradición del Profeta, es decir, la tradición histórica. (...) Un ejemplo es Aicha, la tercera mujer del profeta, la cual incitó a la desobediencia civil y en el campo de batalla dirigió personalmente a las tropas que se oponían al cuarto califa. (...) Para los chiitas Aicha es el modelo negativo de la mujer, la personificación de la femineidad monstruosa."

El món laboral és un àmbit encara per explorar per moltes dones musulmanes que bàsicament ocupen el seu temps en les responsabilitats que se'n deriven de la llar i dels fills, tasca menyspreada ja no únicament en gran part dels països musulmans, sinó en aquest cas, també a Occident. Mernissi (2003:45) en fa una aportació al respecte força rellevant i que cal tenir en compte:

"Sin lugar a dudas la colonización devaluó el trabajo de las mujeres todavía más que los sistemas patriarcales autóctonos: por un lado por la pérdida de prestigio del trabajo manual en general con la llegada de los conocimientos técnicos y en especial por la devaluación del trabajo doméstico dentro del mundo capitalista, que no lo considera como un trabajo productivo y ni siquiera lo incluye en los balances nacionales."

Tot i així, la situació socioeconòmica de la nostra societat implica que la dona musulmana provinent d'algun altre país es vegi obligada a treballar per tal de garantir la subsistència de la família. El ritme de vida és frenètic i l'adquisició de béns materials cada vegada més apreciats, i d' un cost elevat, és primordial per poder seguir adequadament el nivell de vida que es manté.

La participació activa en l'àmbit religiós per part de la dona musulmana, es troba restringida en certs aspectes. El lliure accés a les mesquites, del qual l'home en gaudeix plenament, és relatiu ja que o únicament es permet l'entrada al sexe masculí o es troben recloses en una part on no puguin molestar ni perjudicar la pràctica oratòria dels homes. A més, la dona es veu privada de participar en diversos actes espirituals en estat d'impuresa (amb la menstruació, si no s'han rentat després d'haver tingut relacions sexuals – això també afecta als homes -...).

Finalment, cal considerar, les aportacions que moltes dones musulmanes han ofert a la societat al llarg de la història, sobretot a nivell ideològic i polític, ja que sense anar més lluny, una de les esposes del Profeta – la més apreciada per ell, segons se'n té coneixement – va iniciar certes iniciatives favorables per la millora de la concepció de la condició femenina.

El moviment feminista islàmic es troba en plena època de creixement ja que cada vegada són més les dones que lluiten per assolir un cert grau de llibertat que les equipari als homes, amb dret a decidir i a actuar per elles mateixes, i, en fi, amb la finalitat de ser considerades persones.

2.2.1. L' identitat a través del vel

En primer lloc, és necessari tenir en compte que existeix una gran varietat terminològica a l'hora de referir-se al vel que duen les dones musulmanes i, cal tenir en compte que s'estableixen, a més, diferències força significatives en els diversos països musulmans i àrabs pel què fa a la seva concepció.

L' «hijab» és el nom que li donem a Occident (la traducció del qual seria «vel», però també existeix el «xàdor» a l'Iran, el «burka» a l'Afganistan», el «sari» a Paquistán,... i un llarg etcètera. Les principals característiques pròpies amb que es diferencien uns dels altres es relacionen amb la llargada (més curt o més llarg), amb la tonalitat (colors vius, estampats o foscos) i, sobretot, amb la part

del cos que deixen al descobert (únicament els ulls i/o les mans, els peus, o cap part).¹⁸

En segon lloc, és interessant saber que tot hijab, vel o túnica islàmica manté una finalitat comuna en tots els seus tipus, que és la de tapar alguna part del cos; sigui per protegir la dona, per fomentar la pròpia seva pròpia identitat o per subordinar-la i aïllar-la socialment.

L'Hijab es concep des d' Occident com un símbol de fanatisme religiós i no es té en compte la opció de que moltes dones musulmanes escullen lliurement si portar-lo o no. Hi ha països on el seu ús és obligat, i en d'altres es prohibeix, en ambdós casos ens hauríem de plantejar fins a quin punt aquestes imposicions perjudiquen la identitat de l'individu i la seva llibertat a l'hora de decidir sobre assumptes que recauen sobre ell/a mateixa/a.

És clar que els motius d'uns i altres són ben diferenciats, en un extrem – on l'hijab és obligat, en el cas de l'Aràbia Saudí, per exemple – la dona és considerada inferior a l'home i el fet de dur el vel es relaciona amb evitar que l'home pugui pecar o obrar erròniament en veure certes parts del cos d'una dona al descobert. L'altre extrem – la prohibició, en el cas de França – es relaciona amb que qualsevol representació d'una determinada religió dins l'àmbit públic queda prohibida, i es limita a manifestar-se a l'àmbit privat.

Els orígens de l'hijab a l'Islam es remunten en l'època d'esplendor de Muhammad, el qual fruit del seu imminent protagonisme rebia moltes visites a casa per rebre compliments i reconeixements. En aquest moment es va adonar de que les seves 5 esplèndides i guapes esposes eren objecte de mirades impures d'altres homes, pel què va demanar a les esposes que es tapessin amb un vel. A l'hora, també va sorgir, com a iniciativa per distingir les dones musulmanes de les esclaves tal i com interpreta Cortés (2005:461) de la següent aleia de l'Alcorà: (33.59) *"iProfeta! Di a tus esposas, a tus hijas y a las mujeres de los creyentes que se cubran con el manto."*¹⁹ *Es mejor para que se las distinga y no sean molestadas. Dios es indulgente, misericordioso.*²⁰

---

¹⁸ Veure Annex 4

¹⁹ Segons la versió de l'Alcorà traduïda per Cortés (2005:461): "Cuando salgan de casa"

²⁰ Segons la versió de l'Alcorà traduïda per Cortés (2005:461): "Al parecer algunos hombres ofendían su recato al confundirlas con esclavas. El empleo del manto evitaba esa confusión".

Aquesta és una de les aleies de l'Alcorà que pot donar peu a múltiples interpretacions ja que no queda clar el missatge de si la dona musulmana s'ha de tapar o no. Segons Cortés i altres experts en el tema dedueixen que el terme "molestades" es refereix a la distinció entre esclaves, però d'altres autors/es ho relacionen amb la idea de que les dones no han de ser "molestades" pels homes, ja que el fet d'ensenyar la seva feminitat i bellesa podria donar peu a un malentès, el qual podria ser un detonant de cometre actes pecaminosos (adulteri, lliure fornicació...).

Heller i Mosbahi (1995:163) opinen que aquesta "recomanació" no fou una protecció per les dones musulmanes, sinó més aviat un aïllament social:

"Amb la prescripció de l'ús del vel, la dona no només va quedar sostreta a la mirada dels homes, sinó que, a més va arribar a ser socialment «invisible» y va quedar reclosa a l'àmbit d'allò «prohibit», d'allò «intocable».(...) L'hijab no només va ser des de llavors un instrument per excloure de la societat a la dona, sinó que es va convertir en el símbol del mur que s'alçava entre l'Islam i totes les altres religions i cultures".

El què en diu l'Alcorà al respecte és el següent:

(24/30) "Di a los creyentes que bajen la vista con recato y que sean castos. Es más correcto para ellos. Dios está bien informado de lo que hacen."

(24/31) "Di a las creyentes que bajen la vista con recato, que sean castas²¹ y no muestren más adorno que los que están a la vista, que cubran su escote con el cha²² y no exhiban sus adornos sino a sus maridos, a sus padres, a sus suegros, a sus propios hijos, a sus hijastros, a sus hermanos, a sus sobrinos carnales²³, a sus mujeres²⁴, a sus esclavas, a sus criados varones fríos²⁵, a los niños que no saben aún de las partes femeninas. Que no batan²⁶ ellas con los pies de modo que²⁷ se descubran sus adornos

---

Tot segons la versió de l'Alcorà traduïda per Cortés (2005:377):

²¹ "Lit. que custodien sus partes pudendas"

²² "Esta aleya no impone a la creyente que se cubra el rostro, costumbre postcoránica"

²³ "Lit. a los hijos de sus hermanos, a los hijos de sus hermanas"

²⁴ "Amigas, criadas..."

²⁵ "Ancianos y euncos"

²⁶ "Que las creyentes, al andar, no batan el suelo con los pies de modo que..."

²⁷ "ellas"

*ocultos*²⁸. ¡Volveos todos a Dios, creyentes! Quizás así, prosperéis.!”

La primera aleia, dirigida exclusivament als homes musulmans, deixa clar que han de ser prudents i no manifestar el seu possible desig sexual; i es prohibeix, explícitament, mostrar parts del cos íntimes.

La següent aleia, dirigida, en aquest cas, únicament a les dones, s'inicia amb la mateixa idea, tot i que s'hi afegeix que no han de mostrar cap ornament que no estigui a la vista i que, a l'hora, han d'amagar el seu escot amb una tela. A més, no han de fer soroll al caminar, ja que podria produir que aquests ornaments "prohibits" es veiessin.

En principi, no es transmet cap idea relacionada amb l'ús de l'hijab tot i que si un ornament es considera, per exemple, un collaret, la dona s'hauria de tapar el coll, o si es considera, unes arracades s'hauria de tapar les orelles, o si fos una sivella o diadema s'hauria de tapar els cabells... ja que es prohibeix que els exhibeixin.

Hirsi Ali (2006:159) contempla les diverses línees de pensament musulmà, que han propiciat debats entorn els centímetres de pell femenina que poden destapar-se sense provocar el caos general. Tot ells parteixen d'una mateixa base:

"És en el moment que una nena hagi arribat a la pubertat ha de tapar totes les parts del seu cos, exceptuant la cara i mans, de manera que han de quedar cobertes quan es trobi en companyia de qualsevol home que no sigui parent directe i quan estan fora de casa, perquè la seva pell nua faria que els homes sentissin involuntàriament un frenesí incontrolable d' excitació sexual."

A més, els mateixos experts afegien, i aquí comencen les incongruències, uns paràmetres o altres a l'hora d'establir aquelles parts que no es podien veure:

"Quan l'Alcorà diu que les dones han de baixar la mirada, en realitat volia dir que devien ocultar els seus ulls, i d'altres, que la mera visió dels llavis d'una dona, especialment si eren carnosos, joves i firmes, podria dur a un home a tal estat d'excitació sexual que provocaria la seva perdició. Inclús d'altres parlaven de la corba sensual de la barbeta, d'un nas bonic, o dels

---

²⁸ "las ajorcas de los pies, en contraposición a los que están a la vista de esta misma aleya. Pasaje en el que se basan algunos para prohibir la danza"

dits llargs i prims i de la tendència d'algunes dones a moure les mans de tal manera que resultava summament temptadora. Per a qualsevol restricció es citava el profeta.”

Botton, Puigvert i Taleb (2004:13) qüestionen que *l' hijab hagi de ser interpretat necessàriament com el resultat d'una imposició masculina i patriarcal. Si fos així, les dones que el porten es caracteritzen sistemàticament per la seva passivitat. (...) Els patrons masculins no arrenquen pròpiament de l' hijab, sinó de les limitacions que impedeixen que la dona prengui decisions per sí mateixa'*

Però, per altra banda, afegixen (Botton, Puigvert i Taleb, 2004:101) *“no son, necessàriament, les mateixes reflexions o opcions de vida les que porten a una dona a posar-se l'hijab. (...) Inclús existeixen diferents postures entre les dones musulmanes sobre la obligatorietat o no de l' hijab.”*

És evident que sense un sistema social organitzat i constituït per una sensibilització que lluiti contra les desigualtats de gènere, que fomenti un debat continu sobre els diversos factors – culturals, religiosos, polítics, econòmics i socials – que influeixen les dones, i que eradiqui el sistema patriarcal no podrem parlar mai d'una plena igualtat i llibertat de les dones. Si no analitzem les desigualtats des del seu origen, no podem caure en el parany de prohibir o obligar de portar una determinada peça de roba, amb o sense rerefons religiós, sense tenir en compte aquells factors que realment inciten una conducta o pensament determinat.

Prohibint el vel en les nostres societats sense iniciar paral·lelament tota una sèrie d'accions – com un suport de coneixença de l'entorn d'acollida (en matèria de llengua, de tradicions, de coneixements sociopolítics, d'ètica i de moral...) per tal d'assolir una òptima integració basada en la igualtat i la llibertat, l'únic que aconseguim és menysprear la dona musulmana.

Botton, Puigvert i Taleb (2004) plantegen la paradoxa de que a Iran no es permet la minifaldilla, i a França el vel. La primera es concep com un símbol social d'alliberament de la dona (per uns quants membres de la societat) o com

un símbol social repressiu que la relega a ser un objecte sexual (bàsicament, per col·lectius feministes i islamistes – en això podrien mantenir un punt en comú; i l'únic –). El segon tampoc manté una concepció homogènia ja que uns l'interpreten com a un símbol religiós que subordina la dona (a Occident) i els altres com a un símbol cultural que l'allibera... (tradicionalistes i islamistes).

Les mateixes autores (2004:21-22) afegeixen en el següent que mentre qualsevol dona sigui lliure per decidir si portar o no una determinada peça de roba, s'ha de respectar:

"La decisió d'usar l'hijab no implica passivitat ni opressió quan és fruit d'una reflexió madurada en comptes d'una imposició.(...) Es tracta de defensar el respecte vers la capacitat de decisió de les dones musulmanes, per tal de que puguin expressar la seva identitat a través del vel, de la mateixa forma que defensem la llibertat de qualsevol dona a portar tant una minifaldilla com un hijab.(...) El tema de l'hijab es converteix en una qüestió de totes, perquè la seva prohibició, com la obligatorietat portar-lo, atempta contra la decisió i llibertat de les dones."

També afegeixen que en la nostra societat el catolicisme permet que les monges portin vel a les monges, i realment es podria dir que la religió les reprimeix. Ho escullen lliurement, inclús es mantenen castes tota la seva vida, i algunes viuen "aïllades" en monestirs i la seva decisió és respectada per hom ja que elles ho escullen lliurement. Perquè amb les dones musulmanes no passa el mateix?

Personalment, penso que les comparacions són impròpies, i en aquest cas comparar el col·lectiu de monges – que representen una minoria dins la població mundial – amb les dones musulmanes és totalment inapropiat. Parteixen d'una base molt diferent; bàsicament, el seu nivell educatiu i cultural és molt més elevat, del què se'n pot deduir que la decisió que prenen és molt més meditada i profunda. Amb això no vull dir que les dones musulmanes siguin "incultes" o que no tinguin capacitat de decisió, simplement que gran part dels països islàmics mantenen unes altes taxes d'analfabetisme, sobretot entre el sector femení de la població, fet que no s'atribueix ni molt menys a la

religió, en aquest cas l'Íslam. Pot ser, simplement, una coincidència casual, causada per altres factors, però no podem negar que aquesta falta de coneixements influeix a l'hora de prendre decisions d'aquest tipus. És cert que no totes les dones musulmanes poden arribar al punt de decidir lliurement, i de forma meditada si dur o no el vel. Però, sovint, la ignorància i la manca de coneixements, d'informació i d'habilitats i aptituds crítiques no ho permeten.

Tot i així, ni Occident ni els propis països islàmics han de pensar per elles mateixes, ningú les ha d'obligar a dur o no vel ni a dir que han de fer o pensar. És necessari iniciar un intercanvi cultural on totes les opcions possibles siguin vàlides, on el multiculturalisme es caracteritzi per la complementarietat, i no per la uniformitat. La base de la discriminació de la dona musulmana no és l'hijab, per tant no té sentit pensar que és l'únic que les reprimeix, sinó que cal modificar el sistema d'on neixen aquestes desigualtats entre persones.

És necessari establir un diàleg on les necessitats i inquietuds de les dones musulmanes siguin elements prioritaris a tractar, on les mateixes dones siguin participants del procés de decisió i transformació, on puguin desemmascarar tots aquells prejudicis que existeixen sobre la seva situació.

Botton, Puigvert i Taleb (2004:34-35) aporten una altra reflexió ja que creuen que no tots els vels signifiquen el mateix, que no sempre existeix una obligatorietat de dur-lo i que ni tan sols totes les dones musulmanes tenen la mateixa opinió sobre aquest. Diferencien dos tipus de vel, el polític i el personal:

"El vel polític és aquell que utilitza les dones com a instrument de control polític, silenciand-les y exclouent-les per recloure-les en una posició de desavantatge dins d'un espai social i polític determinat. Aquest és el cas d'Afganistan, que constitueix una de les proves més evidents de la desigualtat que pateixen les dones que viuen sota aquesta imposició dictatorial. Aquesta desigualtat no depèn de l'hijab, sinó del marc polític que l'imposa, que silencia la dona i vulnera tots els seus drets, impeding-li la llibertat d'escollir la vida que vol: com vol vestir, com mostrar i transformar la seva identitat. Per això, en aquests països les dones no tenen un accés igualitari a l'educació, a un sistema sanitari digne o a una ocupació que els hi permeti viure de manera més autònoma. Per altre banda, també podem

distingir el que anomenem "vel personal". Amb ell volem al·ludir a un vel que neix des de la llibertat de la dona d'escollir per diferents motius, religiosos, ètics, intel·lectuals o culturals, entre altres. En qualsevol d'aquests casos, el vel personal es manifesta com una llibertat d'opció."

No hem de generalitzar la mala interpretació que en fan de l'Islam alguns dirigents o règims musulmans, creant lleis que infravaloren la dona, com a l'Aràbia Saudí o a l'Afganistan amb els talibans. En aquests llocs l'hijab (segons Botton, Puigvert i Taleb, 2004:107) *"s'utilitza per silenciar les dones i per institucionalitzar la seva inferioritat, tant a nivell intrínsec de la seva feminitat, com al nivell de persones."*

L'hijab, doncs, no és el principal problema de que les dones musulmanes siguin considerades inferiors en la seva societat: prohibir o obligar a dur-lo és contraproduent, ja que es magnifica encara més aquesta situació amb què es troben. S'ha de lluitar per aconseguir que la dona musulmana pugui decidir per ella mateixa, pugui participar en tot allò que influencia la seva vida. És necessari establir un diàleg d'unió, on es pugui establir un intercanvi de diferències amb tolerància i respecte, on es pugui compartir... una lluita conjunta per superar d'una vegada les desigualtats entre sexes existents arreu.

2.2.2. L' educació

A l'Alcorà no diu enlloc que l'educació estigui prohibida a les dones i seria il·lús pensar, per la permanència de la religió, que no s'haguessin d'educar perquè dels coneixements que elles tinguin en dependrà el futur dels seus fills. Com a mares, seran les primeres responsables de la societat en transmetre uns coneixements, uns ideals, uns valors i unes creences a una religió que sense educació no podrien o no sabrien fer. Els infants són el futur de qualsevol comunitat i, per tant, cal que estiguin ben preparats quan s'hagin d'afrontar a la realitat del món dels adults.

Les taxes d'analfabetisme en gran part de països musulmans continua sent molt elevada, sobretot en les dones, tal i com diu Mernissi (2003:20):

"L' analfabetisme de les dones en molts països islàmics és greu i més estès que en qualsevol altra part del món. Més del 80% de les dones són analfabetes a Mauritània, Sudan i Somàlia, el 75% a Aràbia Saudí, dos tercers parts al Marroc i la meitat a Argèlia, Líbia, Tunísia i Egipte, segons un estudi de la UNESCO sobre el món àrab."

És una gran contradicció que els governs i/o dirigents d'aquests països no elaborin polítiques educatives per fomentar l'alfabetització de la població, ja que d'ells en depèn el seu manteniment. Els percentatges d'escolarització²⁹ són realment esgarrifosos, en gran part dels països musulmans no superen el 50%, ja que per la subsistència familiar, molts infants es veuen obligats a treballar en edats molt prematures.

El problema és que sovint acostumen a passar per alt i a centrar-se en d'altres qüestions, tal i com exposa Mernissi (2003:16):

"En comptes d'alertar a l'opinió pública per l'explosió demogràfica i d'analitzar les millors opcions per reduir l'índex de natalitat – l'educació de les dones és una d'elles, segons els estudis demogràfics internacionals – els Estats Àrabs insisteixen en la obligatorietat del velo y es neguen a reconèixer l'analfabetisme i la marginació de la dona com un problema".

Fruit de la independència que van a assolir molts països musulmans en el transcurs de les últimes dècades del segle passat, i amb clares influències de la colonització, moltes nenes van tenir accés a l'educació.

Al Marroc, per exemple, els percentatges d'escolarització es van disparar durant aquesta etapa, tal i com explica Leila Chafai³⁰:

"La taxa d'increment dels efectius femenins en l'educació primària era de 1958 al 1990 del 46% (...), en l'educació secundària els efectius femenins estaven multiplicats per deu entre 1966 i 1980 i els efectius masculins només es van multiplicar per cinc (...), respecte a la població en edat d'escolarització secundària, la taxa no passa del 31'4%, (...) en l'educació superior els efectius femenins van ser multiplicats per 80.(...) Tot i així

---

²⁹ Veure Annex 5

³⁰ Chafai, L. (1997). "Las mujeres sujetas de marginalización en Marruecos". Recuperat el 15 de febrer de 2008, des de <http://www.nodo50.org/mujeresred/marruecos-leila.htm#9%239>

l'analfabetisme arriba al 67% de les dones (un 89% en zones rurals i un 49% en les urbanes)."

La manca de recursos òptims (docència, infraestructures, material...) per oferir una educació adequada és un dels principals problemes amb que es troben gran part dels països musulmans, i a l'hora s'hi afegeix un altre detonant relacionat amb la manca d'hàbits i aptituds d'aprenentatge (com la concentració, la memòria,...) en la població d'aquests països.

És interessant destacar l'anàlisi elaborat pel PNUD en relació a la situació amb què es troba la dona àrab en l'àmbit educatiu elaborat l'any 2006³¹, i que es troba dins l'informe del "Desenvolupament Humà del Món Àrab; cap a una millora de l'estatus de la dona al Món àrab" :

"Malgrat l'extensió enorme de l'educació femenina en països àrabs, les dones continuen patint més que no els homes d'una manca d'oportunitats per adquirir coneixements. Això ocorre tot i que les nenes obtinguin millors resultats a l'escola, superant als nois en rendiment acadèmic.

En termes d'indicadors bàsics, la regió àrab manté un dels índexs més alts d'analfabetisme femení (la meitat de les dones, comparada amb només un terç entre homes). També mostra un dels índexs més baixos de matrícula en els diversos nivells d'educació. Això és així, malgrat l'èxit d'alguns estats àrabs, més notablement els països del Golf, en augmentar el percentatge de matriculació femenina i reduir les diferències entre sexes en els tres nivells d'educació

Aquesta desigualtat, que nega relativament les oportunitats educatives per a les noies xoca amb l'opinió pública àrab. L'estudi de camp de L'Informe indica que la majoria de persones creuen que les noies tenen dret a l'educació en les mateixes condicions que els homes. La matrícula femenina en l'ensenyament universitari ha augmentat, però tot i així les dones encara es concentren en camps com la literatura, les humanitats i les ciències socials, on constitueixen la majoria. Aquests són els camps que menys demanen els empresaris. En contrast, la matriculació de dones en camps que condueixen a ofertes laborals, com l'enginyeria i la ciència, són evidentment inferiors. Una altra vegada, aquesta tendència

---

³¹ United Nations Development Programme. (2006). "Arab Human Development Report 2005". Recuperat el 29 de maig des de <http://www.undp.org/arabstates/ahdr2005.shtml>

s'oposa a la visió de l'opinió pública àrab, que estan a favor de que les dones escullin els camps d'especialització que creguin convenients.

(...) Els índex d'abandonament escolar de les noies son inferiors als dels nois a tots els països dels quals se'n disposen dades. Malgrat això, la discriminació de dones en països àrabs continua limitant el seu accés al coneixement tot i l'evidència estadística i un altre indicador que constata que les noies àrabs son millors a l'escola, especialment als primers nivells d'escolarització.

(...) Tal consecució és encara més notable si es té en compte l'entorn social i familiar desfavorable que les envolta, que sorgeix del mite que estableix que les nenes estan destinades a ocupar-se de la casa, i que l'educació i el món laboral siguin bàsicament camps masculins.

L'Informe accentua que els països àrabs tenen molt a guanyar si ofereixen una igualtat d'oportunitats d'homes i dones en l'adquisició de coneixements ja que contribuiria en l'avenç de la societat. El què priva aquests beneficis són precisament les pràctiques perjudicials i discriminatòries contra la dona."

Aquest informe es basa en descriure la situació actual en que es troben els països àrabs, els quals, tot i no haver de ser musulmans per força, en majoria es mantenen fidels a aquesta religió.³² Al col·lectiu femení sovint se li atribueixen tasques relacionades amb la llar i la família, i això influeix en que moltes dones no puguin finalitzar els seus estudis. No obstant, s'està produint un canvi considerable en aquest sentit ja que es comencen a retardar els matrimonis cada vegada a una edat més avançada per tal de poder finalitzar els estudis. La dona musulmana comença a viure una etapa en la que cavalca entre dos concepcions; la de dona tradicional i la de dona moderna, situació que no manté gaire diferència amb la que actualment viuen moltes dones a Occident.

Una investigació duta a terme per Aisha Belarbi³³ (sociòloga i actual professora i investigadora de la Universitat Muhammad V de Rabat) va treure les següents conclusions sobre la situació laboral de la dona a Rabat:

---

³² Veure Annex 6

³³ Chafai, L.(1997). "Las mujeres sujetas de marginalización en Marruecos". . Recuperat el 15 de febrer de 2008 des de <http://www.nodo50.org/mujeresred/marruecos-leila.htm#9%239>

"El temps de les ciutadanes de Rabat es distribueix de la següent manera: 7 hores de treball remunerat, 2 hores de transport, 5 hores de treball domèstic, sense contar els caps de setmana, és a dir, 14 hores diàries de treball; 70 hores de treball la setmana. El què demostra que l' horari d' una dona activa és molt més elevada que les 48 hores setmanals discutides pels sindicats."

Actualment moltes dones al món assumeixen tot tipus de responsabilitats relacionades amb l'àmbit domèstic, familiar, social, laboral... el que implica que sovint apareguin certes dificultats a l'hora d'afrontar-ho tot. Per aquest motiu és imprescindible disposar de certes habilitats i recursos personals que ajudin a superar aquests obstacles que es puguin presentar, els quals sense una base socioeducativa, no serien possibles.

L'educació de les dones immigrants musulmanes en la nostra societat augmenta progressivament degut als diversos programes d'Alfabetització d'Adults existents, oferint tota aquella mena de recursos i habilitats necessàries amb l'objectiu de millorar la seva adaptació a la nova societat d'acollida i millorar la seva qualitat de vida. Hom ha de poder disposar d'un nivell educatiu bàsic per incorporar-se amb normalitat al ritme de vida actual i que els hi ofereix la possibilitat d'incorporar-se al món laboral i en molts d'altres àmbits.

2.2.3. La política

La participació de la dona musulmana en la política també ha estat força reduïda des que va sorgir l'Íslam, tot i així tampoc hi ha hagut massa diferència amb els països d'Occident, o de la resta del món, ja que la seva presència arreu no ha estat gens significativa. És una evidència, doncs, que la dona sempre ha estat considerada ciutadana de segona categoria, tant si les influències religioses hagin sigut catòliques, jueves o islàmiques.

A més, és interessant destacar que no hi ha massa diferència entre uns països i d'altres pel què fa referència a l'obtenció del dret del sufragi femení, ja que tot just ara comença a fer un segle que es va començar a aconseguir. Espanya no

el va obtenir fins l'any 1933 i la majoria de països musulmans a partir de la segona meitat del segle XX (Paquistan al 1954, Marroc al 1963, Egipte al 1956, Sudan al 1964, Jordània al 1974... i el darrer ha estat Afganistan, al 2003).³⁴

Per altra banda, la influència que exerceixen als governs, en aquest cas dels països àrabs i musulmans, és mínima, les estadístiques³⁵ mostren que no superen – en la majoria dels casos – el 0.01% del total d'individus que hi participen (al govern o als ministeris). La participació femenina en la política, doncs, veiem que fina al moment és mínima.

L'informe del PNUD de 2005 diu el següent al respecte:

"Les dones àrabs han compartit el poder executiu en alguns països àrabs desde mitjans del segle passat. La primera dona ministra fou designada al' Iraq al 1959, a Egipte al 1956 i a Argèlia al 1962. El nombre de països àrabs que han nomenat a dones per a ocupar diverses carteres ha augmentat en els últims tres anys, fins al punt de que les dones participen avui en tots els governs excepte el d' Aràbia Saudí. No obstant, aquests nomenaments no reflexen la tendència general respecte al poder de la dona. Amb freqüència, les dones que arriben a posicions de poder son seleccionades entre les elits i les files del partit dirigent per donar una imatge progressista del règim."

Alguns musulmans mantenen la opinió de que la dona no és apta per la vida política i s'aferran al missatge d'un hadït del Profeta que en parla. Tot i així una de les seves esposes; Aisha, la més admirada per Muhammad, va incidir fermament en la vida política de l'època, i l'autora marroquina Asma Lamrabet n'ha elaborat una biografia³⁶ força exhaustiva:

"Aisha va aconseguir imposar-se en l'escenari polític de l'època, provant així que les dones musulmanes també tenen el dret d'observar i participar en la política. A més, l'Islam mai no ho ha prohibit i no existeix cap text, alcorànic o profètic, que exclouï a la dona d'aquesta activitat."

---

³⁴ Veure annex 7

³⁵ Veure annex 8

³⁶ Lamrabet, A. "Aisha. Esposa del Profeta o El Islam en femenino". Recuperat el 29 de gener de 2008 de sde <http://www.asma-lamrabet.com/Articles/es/Aisha%20en%20espanyol.pdf>

Sens dubte. Existeix un hadit segons el qual, el Profeta hauria dit que un poble dirigit per una dona està destinat a perdre's. Una vegada més, s'ha de tenir en compte la circumstància en la qual es va anunciar aquest hadit, que li dóna una dimensió relativa a la seva interpretació, la història precisa que fou formulat quan el Profeta va saber que els perses, en aquell temps enemics de l'Íslam, havien ascendit al tro la filla de Chosroes. Aparentment desitjava, a través d'aquest hadit, depreciar la filla d'un enemic i no denigrar el fet que fos dona."

Tot i el cert recel existent vers una minoria en interpretar aquest hadit des d'una mirada poc acurada i força simplista, cal dir que el fet de que les estadístiques denotin la manca de participació política de les dones musulmanes no és ni molt menys deguda únicament a l'Íslam – tot i que alguns musulmans o occidentals ho puguin entendre així – sinó de la visió retrògrada que es manté de la dona, emmarcada en el sistema patriarcal.

Deixant de banda aquestes consideracions, podria elaborar una llarga llista de dones musulmanes que han lluitat, i segueixen lluitant avui dia, perquè la seva veu s'escolti als governs dels seus països, per participar de forma activa en l'àmbit polític. Actualment, la seva presència en diversos òrgans de govern musulmans (i no musulmans) augmenta constantment i les dades estadístiques varien ràpidament.

2.2.4. El món laboral

La incorporació de la dona musulmana al món laboral es veu frenada per la concepció patriarcal de que les seves responsabilitats es limiten a les de ser mare i esposa. D'altres tasques com la confecció d'artesanía, de peces de roba (teixir, cosir, brodar...), de l'agricultura (llaurar, regar, mantenir l'hort...) o de la llar (cuinar, netejar, endreçar...) que puguin desenvolupar en la major part de països musulmans no s'interpreten com un treball o activitat econòmica, en els quals no hi participa de forma activa³⁷.

En aquest cas, tampoc l'Alcorà ni la Sunna contempen cap idea de que la dona no pugui accedir al món laboral. Més aviat, sobretot mitjançant els hadits de la

---

³⁷ Veure Annex 9

Sunna es té coneixement de que Khadija, la primera esposa del profeta era una rica comerciant que va oferir feina a Muhhamad quan aquest tenia 25 anys, i Aquesta simple anècdota denota que a l'època hi havia dones que gaudien d'una situació amb cert prestigi socioeconòmic.

Mernissi exposa (138.2003) que el fet de que se li atribueix un cert grau d'inferioritat a les tasques laborals desenvolupades per dones provoca que sovint es mantinguin com a mà d'obra barata, víctimes d'especulacions i discriminacions:

"El model tradicional de la divisió sexual del treball s'ha defensat sobre tot pel benefici que dóna a qualsevol persona que compra la força de treball femenina en el mercat nacional laboral o el ven en el mercat internacional de treball. Si no s'està disposat a admetre que el treball de la dona fora de la llar és un dret legítim, qualsevol que compra el seu treball pot pagar un preu més baix per ell, de manera que en els nostres països el treball de les dones és el més econòmic i el més fàcil d'explotar."

En la nostra societat, gran part de les dones immigrants musulmanes novingudes es veuen obligades a incorporar-se al món laboral degut al ritme econòmic actual ja que assumir les despeses d'una vivenda, la cura i el manteniment dels fills, la pròpia subsistència requereixen de més d'un sou per cada unitat familiar. En cas contrari, és ben sabut que el camí a recórrer per arribar a final de mes es converteix en una veritable "batalla". I gràcies als nombrosos Programes d' Alfabetització (tal i com he esmentat anteriorment) i als diversos Projectes d'Inserció Laboral existents, es treballa per aconseguir que aquests col·lectius de dones musulmanes puguin accedir al món laboral amb certa formació prèvia, bàsica però imprescindible per adaptar-se en la nostra societat. Tot i així els percentatges en el nostre país encara són força insignificants.³⁸

2.2.5. La religió

---

³⁸ Veure Annex 10

La dona musulmana ha d' assumir en la mateixa mesura que l'home les obligacions religioses marcades per l'Íslam, tal i com he esmentat anteriorment: el *sahadah* (professió de la fe), el *salah* (oració), el *sawm* (dejú de Ramadà), el *zakah* (l'impost) i el *hagg* (la peregrinació), a més d'altres aspectes socials com ara el comerç i els negocis.

A l'Alcorà, Al·là es dirigeix als seus fidels musulmans (homes i dones) en la mateixa mesura, ja que tots ells són considerats/des membres de la comunitat musulmana; la umma:

(33/35) "Dios ha preparado perdón y magífica recompensa para los musulmanes y las musulmanas, los creyentes y las creyentes, los devotos y las devotas, los sinceros y las sinceras, los pacientes y las pacientes, los humildes y las humildes, los que y las que dan limosna, los que y las que ayunan, los castos y las castas, los que y las que recuerdan mucho a Dios"

Aquesta aleia defineix clarament la idea d'un "bon" musulmà i musulmana, es transmet allò permès per l'Íslam, i aquelles obligacions que tot fidel ha de d'assumir. Qui segueixi aquest bon camí, serà mereixedor del Paradís, i no traicionarà Al·là. Homes i dones es situen, en aquest cas, en un mateix nivell de reconeixement, es dirigeix a ambdós per igual i Déu promet i prohibeix el mateix a uns i altres. És un dels pocs fragments del Llibre Sagrat, cal dir-ho, en que es manté aquesta diferència en la terminologia de gènere, és a dir, que queda clar que es dirigeix a ambdós sexes.

El coneixement espiritual d'una dona, en cas de que el propi marit no li pugui proporcionar, l'haurà d'anar a buscar on ella cregui convenient – sense que això suposi un acte pecaminós – ja que segons l'Íslam, i l'Alcorà, n'està obligada.

En estat d'impuresa no es permet a cap musulmà (home o dona) tocar el Llibre Sagrat, orar, entrar a una mesquita i en el cas de les dones, en dies de menstruació no els hi és permès cap d'aquestes ni qualsevol altra relacionada amb la religió.

La mesquita, edifici sagrat on els fidels es reuneixen per dur a terme les oracions, és un espai on les dones hi queden excloses encara que, tal i com diu Bramon (2007:126), *"en alguns països islàmics n'hi ha d'ús exclusiu per a*

homes o per a dones.(...) El cert és que l'Alcorà prescriu a tots els fidels la pregària, i en cap moment no diu que a l'hora de complir amb l'oració s'hagin de separar els fidels segons el sexe ni que les dones ho hagin de fer en privat i no a la mesquita."

Mernissi afegeix que en les mesquites on es permet l'entrada a ambdós sexes existeixen certes restriccions a l'hora de situar-se a l'interior ja que homes i dones no poden estar junts (2003:69) *"els homes no resen al costat de les dones. Elles ha de seure darrera, perquè per molt que es cobreixin per a la oració, el vel podria lliscar i deixar al descobert un tros de la seva roba, o de la pell, capaç de distreure als homes i induir-los al pecat."*

Al respecte, cal destacar l'aportació de l'aiatol·là iranià, Mortadha Motahhari³⁹:

"El noble profeta va ordenar que, al vespre, tan bon punt hagués acabat la pregària, les dones sortissin primer i després, els homes. No li agradava que els homes i les dones es barrejessin en sortir de la mesquita, ja que d'aquesta mescla neixen les temptacions. Igualment, per evitar-les, el profeta va ordenar que els homes caminessin pel mig del carrer i les dones, pels costats. No ens estranyarà doncs que tots els juristes, tant els sunnites com els xiïtes, desaconsellin – perquè és makrūh, "fastigós" – la barreja d'homes i dones".

El fet de que homes i dones puguin coincidir dins d'una mesquita es considera impropï a l'Íslam; la presència femenina podria destorbar l'oració dels homes i els podria incitar a la pertorbació. Per aquest motiu es va considerar que l'oració dels divendres al migdia no fos obligatòria per elles, i els únics que hi assisteixen són els homes.

En els orígens de l'Íslam trobem que en la mesquita del Profeta no existia aquesta separació entre sexes, i que homes i dones podien compartir l'oració, però actualment, a la pràctica, això no és així; la dona, novament, és exclosa de la pràctica espiritual de l'Íslam.

Es permet que una dona pugui exercir d'imam (individu que pronuncia les oracions a la mesquita) en cas de que només hi siguin presents altres dones o,

---

³⁹ Motahhari, M. (2000). "La question du hijab". París: Éditions Al-Bouraq. Cita extreta de *"L'Íslam de les prohibicions"*. Delcambre, Anne-Marie. (2007:43).

com a molt, membres de la mateixa família. No els hi és permès fer-ho públicament, davant d'altres homes i de desconeguts.

La primera promoció de dones marroquines que han estudiat per a ser imans no poden exercir com a tals perquè es creu, tal i com diu Bramon (2007:131) *"que l'oració darrere d'una dona no és vàlida ja que en l'oració islàmica es fan gestos i postures, inclinacions i prosternacions, que no convé que la dona faci davant de l'home."*

En d'altres països musulmans la figura de la dona en l'àmbit religiós comença a guanyar pes: Zoreh Sefati esdevé aiatol·là⁴⁰ a Iran⁴¹ o Amina Wadud lidera oracions als EUA per a fidels musulmans⁴². Aquestes millores, però, són fets totalment aïllats que tot i que mostren una certa incorporació i participació de la dona musulmana, són mínimes i reduïdes.

L'Íslam, doncs, com hem vist, no restringeix l'accés a les dones musulmanes a participar de forma activa en la religió, sinó que algunes de les restriccions amb què es pot trobar estan altre cop relacionades amb unes tradicions i costums emmarcades en el sistema patriarcal (tot i que insiteixen en justificar-ho en nom de l'Íslam), com ara la capacitat de lideratge.

A Catalunya, actualment, existeixen més d'un centenar d'oratoris islàmics⁴³ on els fidels s'agrupen per manifestar la seva fe, sobretot en l'oració dels divendres, considerada la més important. A causa de la idea que les dones poden distreure als homes durant el desenvolupament d'aquest procés espiritual, comença a ser necessari l'existència de mesquites on hi puguin accedir lliurement.

2.3. La dona musulmana en l'àmbit ideològic

---

⁴⁰ Expert en l'islam que exerceix de líder religiós dins la comunitat xiïta

⁴¹ Espinosa, A. (2006). "Ayatollah Zoreh Sefaty: "El islam no hace diferencias entre mujeres y hombres" . Recuperat el 29 de març de 2008 des de <http://www.webislam.com/pdf/pdf.asp?id=5025>

⁴² Redacció de Webislam. (2005). "Mona Eltahawy :El gesto de Amina Wadud reforzará el liderazgo religioso de las mujeres". Recuperat el 29 de març de 2008 des de <http://www.webislam.com/?id=547>

⁴³ Veure Annex 11

Les dones van tenir un paper molt important en l'aparició de l'Islam, Khadija – la primera esposa del Profeta – fou qui va convèncer Muhammad de que realment era un enviat de Déu i va oferir-li, des del primer moment, plena confiança per transmetre el missatge d'Al·là. Per altra banda, Aisha – una altra de les esposes – va mantenir un paper fonamental en la recopilació de hadits que més tard es recollirien en la Sunna. Umm Salma, una altra de les 5 dones del profeta, fou una de les pioneres del moviment feminista islàmic que inicià la seva lluita en l'època en que es debatia el dret del homes en maltractar físicament a les dones, acte aprovat per l'Alcorà, i el mateix Profeta. Va lluitar al llarg de la seva vida per la igualtat entre homes i dones, i les seves idees es van estendre ràpidament per Medina, oferint-li un cert respecte ja que va influir plenament en les rebel·lions de dones que esdevingueren.

Experts en el tema, asseguren que l'Islam i l'Alcorà ofereixen una visió feminista ja que la situació de les dones musulmanes va canviar des del moment en què va aparèixer aquesta religió. L'home està obligat a mantenir a la dona i a compartir els seus béns amb ella, el què es concep com un benefici, ja que el què es considera propietat de la dona és únicament seu, i tot i que es produeixi un repudi, un divorci... ho seguirà mantenint. En aquest sentit, la dona va millorar la seva situació amb l'establiment de l'Islam ja que, tal i com hem vist anteriorment, va començar a gaudir d'uns drets que no tenia.

2.3.1. El feminisme islàmic

El feminisme islàmic és un moviment, format per dones musulmanes que pretén donar una visió més actual de l'Islam basada en la plena igualtat entre sexes:

"El feminisme islàmic té un missatge clar d'igualtat, és global i no coneix fronteres. És una nova manera de pensar, que podem dir-ne transformació més que no pas reformisme. No es tracta de reformar el patriarcat sinó de transformar l'Islam, on les estructures més sòlides i monolítiques les

*aconsegueix portar a la superfície per a retornar a l'essència de l'Islam i no per a modificar-lo o tergiversar-lo.*⁴⁴

El creixent moviment feminista islàmic ha fet sorgir la iniciativa, per part de la Junta Islàmica de Catalunya, de desenvolupar un Congrés Internacional sobre el tema (a octubre d'aquest any es realitzarà la tercera edició del mateix a Barcelona), el qual planteja com a principal objectiu poder *"adoptar un enfocament social significatiu que permeti promoure un millor comportament social i lluitar contra els biaixos i equívocs que apleguen l'Islam mitjançant un enfocament multicultural i multireligiós per a promoure una comprensió pacífica de l'Islam, tan vital per a mantenir intactes els seus valors humanitaris.*⁴⁵

El feminisme islàmic es basa en una reforma de la interpretació del text alcorànic per tal de posar en dubte aquelles visions patriarcals que se'n fan al respecte i per millorar la situació de la dona musulmana, paral·lelament a la lluita contra els prejudicis existents a Occident. Es mostren crítiques amb aquelles imposicions i obligacions que s'adjudiquen a la dona, mantenint-la en una posició social inferior a la de l'home.

Lagarriga hi afegeix la següent reflexió (2007)⁴⁶:

"Per al feminisme islàmic, la crítica al patriarcat que domina la societat musulmana ha de realitzar-se des de l'interior del mateix Islam; és un gihad de gènere que contribueix al feminisme global. Arriba directament a la font; l'Alcorà, amb una hermenèutica estricta i curosa, és a dir, torna a desfer el text en clau igualitària, més allà de la simple relectura. Una tasca, duta a terme per musulmans i musulmanes de tot el món amb una erudició digna de les èpoques més brillants de l'Islam."

Existeix, a l'hora, un altre grup feminista; el de les dones musulmanes islamistes, minoritari però no menys important, que mantenen clares diferències amb el moviment Feminista Islàmic, tal i com exposa Marín⁴⁷:

---

⁴⁴ Badran, M. (2006) *"Feminisme Islàmic: Una avaluació"*. Recupertat 10 d'abril de 2007 des de <http://www.feminismeislamic.org/cat/index.htm>

⁴⁵ Tiwana, N. (2006). *"Feminisme Islàmic: Oxímoron o Realitat?"*. Recuperat el 15 de febrer de 2008 des de <http://www.feminismeislamic.org/cat/index.htm>

⁴⁶ Lagarriga, D. (2007). *"Feminismo e Islamismo"*. Recuperat 10 abril 2007, des de http://webislam.com/noticiatema_imp.asp?id=6669

"La diferència, clarament marcada, amb les islamistes es basa precisament en el marc de justícia i igualtat, sobretot en la igualtat. Es coincideix amb la igualtat entorn l'àmbit espiritual i en el públic, o com a mínim en alguns aspectes del públic; dret a l'educació, a la participació política, al treball i a la promoció laboral, a l'accés al poder. Però no hi ha acord respecte a la igualtat en l'àmbit privat, on les islamistes proposen la "complementarietat de l'home i la dona", i no la igualtat. (...) En relació a la seva activitat, les dones islamistes mantenen una falta d'autonomia respecte als grups mixtes, governats aquests per homes".

És important tenir en compte aquestes propostes per tal d'adonar-nos que són moltes les dones musulmanes que lluiten per millorar la seva situació i per eliminar aquells prejudicis existents sobre la seva persona i l'Íslam.

Els objectius proposats pel Feminisme Islàmic serien els següents:

- Desenvolupar una lectura renovada de l'Alcorà i la Xara, emmarcada en l'actualitat i demostrar que el significat de molts fragments s'ha tergiversat i descontextualitzat.
- Establir i millorar la llibertat i els drets de les dones musulmanes
- Procurar un diàleg en que la diversitat cultural fomenti el feminisme mundial
- Lluitar contra les forces extremistes que promouen la inferioritat de la dona.

---

⁴⁷ Marín, G. (2007). "Segundo Congreso de Feminismo Islámico: Un análisis." Recuperat el 10 d'abril de 2007 a http://webislam.com/noticiatema_imp.asp?id=7079

3. LA DONA MUSULMANA EN LA NOSTRA SOCIETAT

La dona musulmana en la nostra societat es troba amb varis obstacles que impedeixen que s'adapti de forma adequada al nou entorn; uns provenen de la pròpia societat d'acollida, i d'altres del propi Islam o de les males interpretacions que se'n fa:

Per una banda, trobo que actualment, encara existeixen molts prejudicis a occident vers la situació que viu dona musulmana i sobre la verdadera realitat de l' Islam. Sovint es cometen generalitzacions totalment impròpies i, fins i tot, es treuen de context determinades situacions i notícies sensacionalistes que l'únic que aconseguen és crear una visió totalment errònia del tema en qüestió.

Tal i com diu Castillo (2006:43):

"S'ha construït entre nosaltres una imatge d'inferioritat i endarreriment del món àrab i islàmic en el que el paper de les dones ha representat un paper central. Dins d'aquesta imatge, les dones musulmanes, convertides en objecte d'opressió i discriminació per les normes religioses, s'han transformat en un símbol indiscutible de contrast polític i cultural, utilitzat indiscriminadament per definir diferències i marcar jerarquies entre nivells de civilització."

És cert que l' Islam ha estat, i segueix sent, l'única religió que s'ha mantingut en portades i titulars dels mitjans de comunicació quasi a diari durant molts anys, per no dir dècades, el què implica que gran part dels esdeveniments ocorreguts s'hi "relacionen", però és necessari mantenir una postura oberta i àmplia, lliure de la idea de que la nostra societat és superior per mantenir a les dones en una millor situació.

Burgat (1996:275) en fa una reflexió molt interessant al respecte:

"No hi ha dubte de que Occident ha viscut durant un temps en l' atmosfera tancada de la seva hegemonia ideològica i política. De forma irresistible

s'han anat obrint finestres i fronteres. Tot ens pertanyia, i ara estem aquí en situació d'haver de compartir. Ho érem «tot», i ara estem aquí en situació d'haver de «coexistir». Un vent fresc pertorba de forma cada vegada més desagradable la serenitat de les nostres velles costums. En cadascun de nosaltres, aquesta pèrdua desestabilitzadora de monopoli provoca dos temptacions contradictòries: la por a agafar fred ens impulsa a mirar de tancar la finestra.”

Un dels motius perquè la dona musulmana no manté una integració òptima, doncs, és per aquesta gran quantitat de judicis temeraris presents en la nostra societat, que la perjudiquen en diversos àmbits; dificultats per accedir al món laboral, menyspreu vers les seves costums considerades “retrògrades”, poca participació social i política, dificultats per aprendre la llengua autòctona...

Per altra banda, és necessari tenir en compte que des de gran part del món musulmà, els valors i ideals occidentalitzats es rebutgen perquè s'interpreten com a una amenaça a l' Islam. A més, el fet de que sigui una religió encara emmarcada en el sistema patriarcal implica que les funcions de la dona es limitin a la llar i la cura dels fills, fet que no ajuda a que la incorporació a la nova societat s'efectuï amb normalitat. La majoria de dones musulmanes al nostre país no treballen, tot i que aquesta realitat es va modificant progressivament ja que les exigències de “benestar” del nostre sistema requereixen certs ingressos econòmics per fer front a totes les despeses que es generen en una família).

És important canviar les relacions existents entre l' Islam i Occident, establir un diàleg on totes les veu hi puguin dir la seva, i encara que soni una mica utòpic, on la igualtat no s'estableixi únicament a nivell de gènere, sinó també d'intercanvi cultural, polític, religiós... i de molts altres àmbits.

En la mateixa mesura que el nostre país (per altres raons que no vénen al cas) es troba endarrerit de varis estats europeus, gran part del món musulmà té pendent una evolució, en la que s'ha d'establir una lectura actual dels valors i normatives islàmiques, adaptades al moment.

Això, és clar, depèn d'un procés llarg i lent.

3.1. Un sistema democràtic i laic

A Occident, després de varies etapes històriques (Renaixement, Il·lustració...), que per varies raons, no han viscut gran part dels països àrabs i musulmans, ens trobem en una època on els grans avenços tecnològics i científics, i gràcies al llevat que crítics, pensadors, filòsofs, historiadors, psicòlegs, antropòlegs,... ens han deixat, podem donar un cert sentit a la nostra existència i podem solucionar gran part dels problemes que van sorgint.

Després de sistemes polítics i d'organització socioeconòmica ben diversos, la democràcia s'ha establert en molt països occidentals i tot i que no és l'únic sistema de govern que s'estableix en aquestes societats, és un dels que més ha contribuït en que l'ésser humà pugui gaudir d'un cert grau de llibertat.

Tot i així, ens trobem en un procés d'evolució constant i es podria dir que tampoc és un sistema ferm i eficaç, ja que darrerament es troba en crisi:

L'aparició del capitalisme i la globalització, amb el conseqüent auge de grans imperis privats que mantenen un poder incontrolable, la democràcia minva fins al punt d'arribar a perdre la llibertat tant anhelada per l'individu.

Amb aquest sistema ens trobem tancats en una roda en la qual treballem per sobreviure, sent víctimes d'un sistema materialista on el capital forma la base de la nostra existència per tal d'assolir un cert estatus social que ens permeti seguir la corrent que marca la societat.

Últimament, les altes taxes d'absentisme electoral posen en dubte l'eficàcia del sistema democràtic de tal manera que gran part de la ciutadania no se sent particip ni protagonista del canvis que es puguin produir. Existeix cert desinterès per la política i tot allò que envolta els diferents dirigents que ens representen, que cada vegada s'allunyen més de buscar solucions per pal·liar les nostre necessitats més emergents.

La polèmica gira entorn la qüestió si l'Islam és o no compatible amb sistemes democràtics i el manteniment de la umma com a sistema d'organització social pot ser-ne un impediment, ja que és la base sòlida dels diversos països

musulmans, on preval el benestar de la comunitat per sobre del benestar individual. Mernissi (2003:189), n'opina el següent:

"Actualment el debat més important en el món islàmic gira entorn de la democràcia. El dret de cada ciutadà d' elegir als que governen por mitjà de procediments electorals precisos és un concepte totalment oposat a la idea del dret de la persona a l' islam. És el món del revés. La democràcia no deixa lloc a dubtes de que l' individu és la font sagrada de l' autoritat política, en lloc del grup. L' islam, como qualsevol teocràcia, posa èmfasis en la umma, la comunitat com a mític grup homogeni y font legítima d'autoritat. L' objectiu de la societat musulmana es assegurar la supervivència de la umma, no la felicitat de l' individu."

Tot i així, segons l'informe sobre el Desenvolupament Àrab (2004:12) les causes de que la democràcia no s'hagi establert a la major part dels països musulmans es relacionen amb múltiples factors, que no sempre han d'estar relacionats amb la cultura islàmica:

"Sense dubte, el verdader error causant del fracàs de la democràcia en nombrosos països àrabs no és cultural en el seu origen, sinó que radica en la convergència d'estructures polítiques, socials y econòmiques que han suprimit o eliminat a actors polítics i socials organitzats capaços de treure profit de la crisis dels règims autoritaris i totalitaris. L' eliminació d'aquestes forces ha privat al moviment democràtic de qualsevol impuls real cap endavant. A més, existeixen complexitats específiques de cada regió que han agreujat la crisis, sent les més importants."

Per altra banda, el laïcisme modern es basa en que tota manifestació religiosa s'ha de dur a terme en àmbits privats, i que la religió no ha de sotmetre als individus a actuar d'una manera determinada ni ha d'imposar als seus fidels una sèrie de reglamentacions que controlin la seva vida.

El seu principal objectiu és que els diferents membres de la societat convisquin en harmonia, sense haver de manifestar la pròpia tendència religiosa de cadascú. Així, en base al respecte i la solidaritat vers als altres, un estat laic, ha de promoure doncs, la diversitat entre tots els seus membres, independentment de la religió.

Aquesta idea també es pot trobar en oposició amb l'Íslam, ja que en el mateix Alcorà es fa referència varies vegades de la idea de l' "infidel" – com a persona que o bé professa un altre dels monoteismes existents o no es mostra fidel de cap vessant religiosa – . Segons Delcambre (2007:129/130) en el laïcisme *"es tracta d'obeir no una llei divina sinó les lleis de "la consciència i la raó" i el dret musulmà és profundament desigualitari. El musulmà està per sobre de l'ateu, l'home per sobre de la dona, l'home lliure per sobre de l'esclau. El dret musulmà va en contra de la llibertat."*

Per altra banda, existeix una altra visió al respecte en la que es creu que actualment es desenvolupa una interpretació errònia del terme laïcisme, ja que si precisament promou la diversitat ha de permetre que cadascú expressi de forma lliure la seva identitat, sense cap tipus de restricció. Botton, Puigvert i Taleb (2004:58) en diuen el següent:

"La laïcitat ha de medir-se i definir-se per la seva capacitat d'acollir a diferents col·lectius i individus, no per les seves prohibicions. Quan la laïcitat es confon amb l'hegemonia i la falta de visibilitat dels diferents col·lectius religiosos, és fàcil que hi hagi qui vegi un gran perill després de l'emergència de nous col·lectius que reclamen la seva visibilitat i presència social."

És evident, que amb prohibicions sense fonament i amb un sistema que no tingui en compte les diferents postures i on s'estableixin unes pautes comunes i consensuades no aconseguirem vèncer les desigualtats existents: (2004:59)

"Un verdader estat laic és capaç d'incorporar en la seva societat a diferents col·lectius i persones que després d'un diàleg igualitari poden arribar a un consens de normes i valors de convivència, permet la llibertat de cada col·lectiu i persona a expressar la seva identitat sense que això s'interpreti com una agressió cap a la resta de persones amb les que conviuen."

3.2. El sistema patriarcal i el feminisme

El sistema patriarcal ha organitzat al llarg de la història les societats d'arreu del món i el masclisme encara perdura en l'actualitat en la nostra societat. L'home ha gaudit d'una situació privilegiada i s'ha adjudicat a la dona un rol que s'ha

mantingut a la seva ombra, sense poder assumir responsabilitats relacionades amb àmbits com la política, la cultura o l'economia.

Amb l'establiment d'aquests rols, la masculinitat s'ha relacionat amb la força, la valentia, el poder, el control absolut, la raó, la serenitat i la saviesa; i la feminitat amb la feblesa, la submissió, la ignorància, la sensibilitat i la passivitat.

Aquesta idea, segueix emmarcant la societat actual de forma inherent ja que influencia en les tasques pròpies que s'adjudiquen a cada individu; l'home segueix assumint, en més mesura, alts càrrecs de poder i control, i la dona continua fent-se càrrec cuidar els altres i mantenir càrrecs amb poc prestigi social.

Tal i com diu Burgat (1996:240), *"cada vegada que el model de socialització occidental ha xocat amb el model tradicional, la violència del conflicte d'identitats ha colpejat amb més duresa al component femení, al menys autòcton davant el sistema dominant"*.

I és que la dona continua sent molt vulnerable a tots aquells canvis que es produeixin en la societat, siguin conservadors o moderns; conservadors perquè no se li atribueix cap tipus de reconeixement social que no estigui relacionat amb la l'àmbit domèstic i moderns perquè no es facilita la conciliació entre l'àmbit sociolaboral i el familiar.

El naixement del feminisme va contribuir en el sorgiment d'un nou plantejament social que ha mantingut la finalitat de combatre aquelles discriminacions i desigualtats de sexe que evoquen la dona a una situació d'inferioritat, podent establir un sistema igualitari on tots/es els individus puguin gaudir d'uns mateixos drets i d'una mateixa llibertat.

En l'actualitat, alguns d'aquests grups feministes d'Occident, refermen la idea de que la dona musulmana es troba submissa a les directrius que marquen els patrons masculins, i ja no únicament per l'herència del sistema patriarcal, sinó per influències religioses. Creuen que l'Islam i el feminisme són contradictoris, que no es pot concebre un si es manté l'altre, i viceversa.

Botton, Taleb i Puigvert (2004:39) aposten per un procés en que la diversitat es mantingui com la base de tot moviment feminista, sense distincions religioses o culturals:

"Des d'una perspectiva multicultural és possible defensar el respecte per la especificitat de les diferents cultures, però sense caure en l'error de no partir d'una base igualitària susceptible d'obrir-se a la participació de totes les parts implicades. El feminisme haurà, doncs, de preocupar-se pel funcionament igualitari d'aquesta incorporació per les dones. En aquest procés, el respecte a la diversitat ha de compaginar-se amb una voluntat ferma de lluitar contra les desigualtats, l'exclusió social i la marginació".

Alguns feministes d'Occident cauen en l'error de no considerar la paraula femenina musulmana, de no tenir en compte la seva opinió a l'hora d'entendre la realitat de la seva situació i així, poder desenvolupar polítiques socials adaptades a les seves necessitats, en la mateixa mesura que la resta de dones. És necessari establir un diàleg on ambdues parts hi participin, on es puguin establir unes línees de lluita conjuntes per millorar la situació de la condició femenina arreu del món, es sigui musulmana o no.

Botton, Puigvert i Taleb (2004:73) creuen que des d'Occident es comet l'error de desvalorar algunes de les propostes impulsades per feministes islàmiques perquè es creu que les altes taxes d'analfabetisme que arrossequen els seus països influeixen en què les seves interpretacions i reflexions no siguin adequades ni efectives:

"Quan es confon el rigor d'una proposta amb el caràcter acadèmic del seu llenguatge, s'invisibilitza l'acció social i aquelles pràctiques transformadores que moltes dones exerceixen respecte al gènere, encara que no disposin d'una formació acadèmica reconeguda. Considerem que per arribar a totes les dones una tasca del feminisme ha de consistir en superar no només les limitacions acadèmiques, sinó també les culturals i les de l'edat. Ha de reconèixer les seves practiques transformadores i incorporar la seva veu al pensament i l'acció feminista."

Queda clar, doncs, la necessitat d'impulsar un "nou feminisme" que contempli les mancances i dificultats amb què es troben les dones arreu del món, independentment del seu origen, de la seva identitat cultural o de la seva

religió. És imprescindible mantenir una unió per poder desenvolupar una lluita conjunta a favor dels drets de tots i totes, tenint en compte l' àmplia varietat social existent en el món actual que ens engloba en una esplèndida diversitat.

3.3. El fenomen migratori actual

En els últims anys l'arribada d'immigrants de procedència extra comunitària en la nostra societat ha posat en dubte l'eficàcia del sistema democràtic a l'hora d'establir línees d'actuació adequades per tal de garantir uns nivells òptims de convivència i adaptació.

Les dades⁴⁸ indiquen que el país d'origen d'on arriben més persones és el Marroc (amb més de 120.000 a Catalunya l'any 2007 i superant els 500.000 a l'Estat Espanyol l'any 2006) i altres països de procedència s'ubiquen al continent Europeu (Romania, Regne Unit, Itàlia o Alemanya), a l'Amèrica (Equador, Colòmbia, Perú i Argentina) o a l'Asiàtic (Xina).

Les dones musulmanes que viuen en la nostra societat són, doncs, bàsicament marroquines, tot i que també n'hi ha d'Algèria, Gàmbia, Senegal i Pakistan, sent aquests els països de procedència majoritaris entre els més de 80 països musulmans actuals.

Les causes de les corrents migratòries són varies però sovint es relacionen amb que al país d'origen es manté alguna de les següents situacions: pobresa, manca de treball, superpoblació, conflictes bèl·lics, manca de serveis socials i sanitaris que atenguin la població, la permanència de règims dictatorials o l'existència de grups islamistes radicals.

A més, sovint, els propis immigrants es mantenen fermes en l'objectiu d'aconseguir un futur millor i de potenciar la seva qualitat de vida mitjançant la cobertura d'unes necessitats bàsiques i la incorporació a l'àmbit acadèmic i laboral, amb la possibilitat de poder gaudir d'aquells béns anhelats.

3.4. El procés d'adaptació a la societat d'acollida

---

⁴⁸ Veure Annex 12

El procés d'adaptació del col·lectiu immigrant en la societat d'acollida sovint es caracteritza pel xoc emocional que pateixen al abandonar el propi país d'origen, per tal d'adaptar-se a una societat que manté un funcionament i una organització molt diferent a la que estan acostumats/des, sobretot per a aquelles persones que provenen de zones subdesenvolupades amb una manca de serveis i atencions considerables. Si, a més, hi afegim que, a vegades, la comunitat autòctona els acull amb cert recel (amb actituds racistes, xenòfobes, nacionalsocialistes...) la seva integració i adaptació es complica encara més. És necessari, doncs, proporcionar al col·lectiu nouvingut tota una sèrie d'estratègies i tècniques que els facilitin aquest procés d'integració i degut a la arribada considerable de persones immigrants esdevé fonamental establir unes línies d'intervenció adaptades a les necessitats dels immigrants, fomentant la diversitat que engloba la societat.

Botton, Puigvert i Taleb (2004:53) creuen que perquè això sigui possible cal tenir en compte l'opinió de tots/es i cadascun/a dels individus que hi formen part:

"L'actual heterogeneïtat dels estats europeus, a causa de la immigració i reivindicació de noves identitats, necessita de forma ineludible incloure aquestes noves veus que conviuen en les societats occidentals per elaborar una ciutadania i unes normes de convivència que s'adeqüin a la pluralitat existent."

Les mateixes autores (2004:57) plantegen dues hipòtesis basades en que la igualtat no és sinònim d'homogeneïtzació, i la laïcitat no ha de produir-se en el silenci de la diferència, sinó en la lliure manifestació identitaria, a través d'interaccions basades en un règim d'igualtat, i manifestes que *"l'expressió d'una opció de vida, una pertinença cultural o una creença religiosa no s'hauria d'entendre en oposició a la resta d'opcions i identitats, el que suposa un reconeixement igualitari de la pluralitat que, d'aquesta manera, retornaria en el col·lectiu."*

En el cas de les dones musulmanes, es contempla com a necessari el fet de respectar els seus propis orígens, allò que elles interpreten com a símbol identitari. No podem caure en l'error d'interpretar la seva situació i

el rol que assumeix en la societat com el d'una persona submissa ja que cal contemplar la seva veu i valorar la lliure decisió de pertànyer a una cultura determinada, la qual no sempre és imposada, tal i com es tendeix a interpretar.

3.5. L'educador/a social com a agent de socialització

L'educador/a social pot actuar davant d'aquesta iminent diversitat com a agent de socialització, dinamitzant diverses propostes que mantinguin la finalitat de contemplar les grans diferències que s'estableixen entre persones.

Ha d'ésser crític i autocrític en les seves intervencions, ha de conèixer els seus límits i mancances, així com també les seves virtuts, i ha de lluitar contra aquelles estructures socials que fomenten les desigualtats.

En el procés de socialització, l'educador/a ha d'implicar la societat en la participació i implicació en les diverses iniciatives que es puguin dur a terme per potenciar tant el contacte i les relacions entre individus que conviuen en una mateixa societat, com per donar accés a aquesta població al coneixement i la cultura general. A l'hora també ha de fomentar la presa de consciència social sobre els prejudicis existents que fomenten les discriminacions socials, les quals provoquen una predisposició al fracàs dels individus que la pateixen.

Vivim en una societat que es caracteritza per la diversitat però tot i així, i arrel de la influència i la manipulació que exerceixen els mitjans de comunicació tendim a manifestar unes conductes força similars (en temes d'alimentació i moda, en interessos culturals i de lleure, en productes relacionats amb les Noves Tecnologies...) i l'educador/a social ha d'actuar conforme a l'establiment d'uns valors que es basin en l'heterogeneïtat, en que el respecte vers la persona que pensa, es vesteix o actua de manera diferent a la pròpia ha de mantenir-se per procurar la igualtat social.

Les persones ens definim segons un seguit de característiques relacionades amb el sentiment de pertinença a un lloc determinat i a unes influències culturals, religioses i socials concretes que integrem en la nostra personalitat de forma inherent, i sovint són aquestes les que donen sentit a la nostra vida.

La dona musulmana en la nostra societat pot trobar-se amb varies dificultats en aquest procés de socialització, les quals estarien relacionades amb un possible desconeixement de la llengua autòctona (tan a nivell oral com escrit), de les costums i tradicions, del sistema legislatiu, polític i sanitari de la societat d'acollida, o amb una manca d'experiència que li permeti accedir al món laboral... i és aquí on l'educador/a social hi pot assumir una tasca verdaderament important.

Com a professional, l'educador/a social ha de tenir coneixement de la situació de la dona musulmana perquè actualment pot trobar-la en diversos àmbits d'intervenció (Educació d'Adults, Infància i Adolescència en risc, Discapacitats, Violència Domèstica...). I per això, ha de tenir en compte les seves necessitats i els seus interessos, ha de mostrar empatia davant la seva situació i la seva realitat, deixant de banda prejudicis innecessaris i, sobretot, ha de prioritzar el seu benestar i respectar les seves decisions i opinions.

4. CONCLUSIONS I REFLECCIONS DEL COS TEÒRIC

Si prestem atenció a les fonts històriques de l'Íslam trobem moltes dones que hi han participat activament, ja sigui políticament, educativament, ideològicament... tot i que ja fa uns anys que aquesta participació s'ha vist frenada per diverses causes, entre les quals destacaria les següents:

El colonialisme va incidir en la transmissió d'uns ideals occidentals que gran part dels musulmans van rebutjar a causa de la inseguretat i el menyspreu a les seves costums que va transmetre aquest fenomen. Fruit de l'aparició del laïcisme posterior a l'època de la colonització va sorgir certa preocupació en la societat musulmana per mantenir la pròpia identitat cultural, les influències occidentals podien provocar una alliberació de la condició femenina que evocaria l'Íslam a una pèrdua dels seus valors i tradicions, pel què van optar en mantenir la autoritat masculina sobre la dona.

A més, el moviment islamista es manté ferm en estancar la societat musulmana en els seus orígens i en situar la dona en inferioritat – assignant-li un paper totalment submís –, situant aquesta situació en ple debat social. I són moltes les dones musulmanes que es mantenen fidels a les seves tradicions, sovint de l'època preislàmica – que poc tenen a veure amb aquesta religió –, el què provoca aquesta manca d'evolució.

Occident continua manipulant la informació en funció dels seus propis interessos, continua prenent part en conflictes bèl·lics que l'únic que causen és incrementar la mala visió del món musulmà a Occident, continua explotant individus i comunitats per obtenir matèria prima, continua emetent judicis de valor sense fonament creant una concepció de que els propis ideals són els únics que respecten l'individu i continua oprimint la llibertat individual i col·lectiva de les dones musulmanes (prohibint el vel en certes societats), en comptes de proporcionar-li altres recursos més necessaris per tal de pal·liar les seves necessitats

Cal tenir en compte l'època en que va sorgir l'Íslam, en la qual es partia d'una base totalment patriarcal i tribal, en que les tradicions i els costums discriminaven la dona. I no és propi d'una societat certament tipificada com a "avançada" que efectuï una lectura simple i inamovible d'aquesta religió, sense tenir en compte un context determinat.

És propi dels estats islamistes, que en veu d'aquesta religió justifiquen actes i ideals discriminatoris contra la dona, la persistència de mantenir un rol femení basat en la submissió i la discriminació, però aquesta no és una situació que es visqui en tots els països musulmans. És cert que és ben necessari oferir una lectura de l'Alcorà i la Sunna basada en l'època actual; la societat musulmana no pot seguir emmarcada en el segle VI de la humanitat, que és el que pretenen aquesta minoria.

L'informe PNUD (2004:10)⁴⁹ analitza les diverses mancances amb què es troba la dona musulmana en els països àrabs, les quals és necessari canviar per poder parlar d'una plena igualtat entre sexes en aquests països:

"En general, las mujeres sufren desigualdades con respecto a los hombres y son vulnerables a la discriminación, tanto en la ley como en la práctica.

A pesar de los loables esfuerzos por mejorar el estatus de la mujer, los avances siguen siendo limitados. Es necesario un mayor progreso en la participación política de las mujeres, en la modificación de las leyes de estado civil, en la integración de las mujeres en el desarrollo y en el derecho de una mujer casada con un extranjero a transmitir su ciudadanía a sus hijos. La incapacidad de la legislación actual para proteger a las mujeres de la violencia doméstica o la violencia por parte del Estado y la sociedad representa otro área deficitaria."

L'Íslam no és el culpable d'aquesta situació, sinó el mal ús i les manipulacions que ha sofert la interpretació del Llibre Sagrat i la doctrina islàmica, els quals cal tenir clar quan, com i perquè van sorgir. No és una novetat adonar-nos-en de que al llarg de la història en nom de la religió (i no únicament de l'islam)

---

⁴⁹ United Nations Development Programme. (2005). "Arab Human Development Report 2004". Recuperat el 29 de maig des de <http://www.undp.org/arabstates/ahdr2004.shtml>

s'han comès veritables barbaritats i no té sentit que en l'època actual encara hi hagi societat que es regeixin per textos i preceptes de fa més de 1.000 anys.

El repudi, la poligàmia, el càstig per l'adulteri, el dot... encara es permeten en gran part dels països islàmics actuals i no es pot negar que atempten contra la llibertat de la dona musulmana. Però, alhora, és una evidència, el fet de que mica en mica aquestes pràctiques van desapareixent i que ja no tenen massa sentit en l'època actual, sobretot per les famílies musulmanes que s'estableixen en la nostra societat.

La permissivitat de la violència domèstica és una altre dels aspectes que més posen en dubte l'Islam com a religió, però queda clar en el mateix Alcorà que amb un tros de palla o d'herba el mal físic no seria possible. Tot i així aquest és un dels fragments de l'Alcorà més discutit ja que no totes les traduccions interpreten el terme "pegar" o "agredir" com a sinònim de cometre un mal físic. En aquest cas, tant certs col·lectius d' Occident, que basen la seva crítica a l'Islam en la posició submisa amb què es manté a les dona musulmana, com altres col·lectius islamistes, que pretenen mantenir-la totalment privada de llibertat i de drets, utilitzen i justifiquen els seus arguments en base a aquesta aleia tant polèmica.

Al-Ghazali (1058-1111), filòsof àrab islamista conegut a Occident amb el nom d'Algazel, va elaborar un tractat sobre el matrimoni musulmà en el qual descriu les obligacions que tota dona musulmana ha d'assumir en la relació matrimonial amb el seu marit (extret de Heller i Mosbahi, 62), les quals es basen en que:

"La dona romangui a l'interior de la casa i sigui a la filosa per filar. No pugi gaire a la terrassa a tafanejar. No parli molt amb els veïns i no els visiti sinó per encàrrecs urgents. Tingui sempre la ment posada en el seu marit, es trobi aquest present o absent, i procuri agradar-li en tot. Ha de ser-li fidel quant a ella mateixa i quant als diners. No surti de casa sense el permís del seu marit, i quan surti, porti vestits que la cobreixin bé, i esculli els camins poc freqüentats, evitant en canvi els carrers principals i els mercats. Cuidi també de que cap estrany escolti la seva veu o la reconeixia per la seva part exterior. Per cap motiu es dirigeixi a un amic del seu marit, sinó procuri passar inadvertida de qui ella suposi que la coneix o a qui ella conegui, ni li doni a entendre que ella ha de buscar quelcom que necessita per a sí o per les coses de la casa... Si un amic del seu marit desitja entrar a casa, i no hi és

el seu marit, no li preguntis què és el què desitja ni estableixi conversació amb ell, respectant-se moltíssim a sí mateixa i al seu marit ... L'home ha d'ocupar sempre el

primer lloc a la casa. Després d'ell vindran ella i els parents. Sigui molt neta, i estigui sempre en condicions de que el seu marit pugui gaudir d'ella quan li sembli."

En una reflexió totalment personal i íntima m'imagino un món on totes les dones estiguessin en una situació similar, i, sense masses paraules, m'atreveixo a dir que seria realment esgarrifós. L'home, es limitaria a atendre les seves responsabilitats públiques i socials, i la dona es mantindria aïllada entre quatre parets, sense dret a gaudir de qualsevol llibertat.

Així, està clar, que segons la visió particular de cadascú moltes de les prescripcions que es marquen a l'Íslam són relatives. Cal tenir clar la seva procedència i el seu origen (s.VII de la nostra era) i ser conscients de que si les traiem de context poden prendre múltiples interpretacions que, segons els interessos pertinents, afectaran, en més o menys mesura, la condició de la dona musulmana.

Personalment, crec que una societat no es pot regir per uns valors i ideals tant antics i retrògrads per l'ésser humà – tal i com intenten aconseguir certes minories – i tan poc compatibles amb l'època actual, però prenent unes paraules de Dolores Bramon;

"Una cosa és l'Íslam i l'altra uns quants musulmans".

b) PART PRÀCTICA

PROPOSTA D'INTERVENCIÓ

1. Introducció

En la part pràctica d'aquest treball la idea és oferir tot un seguit de propostes d'intervenció per tal de procurar un intercanvi cultural entre els membres de la societat d'acollida i el col·lectiu de dones musulmanes amb l'objectiu d'establir una relació respectuosa entre ambdues parts.

Degut al nombre elevat de prejudicis existents vers l'Islam i la situació de la dona musulmana és important tenir clar aquells aspectes que engloben la seva identitat, que la caracteritzen com a membre actiu en la nostra societat. Per això, proposo tot un seguit d'activitats per millorar tant la seva adaptació i integració en el nostre sistema, com per potenciar el coneixement de les persones autòctones sobre la seva cultura, els seus costums i tradicions.

Ambdues parts, doncs, prenen protagonisme en un procés recíproc on la coneixença i la sensibilització vers la realitat de l'altre col·lectiu es mantenen com la finalitat més rellevant.

Hom construeix la seva pròpia identitat segons la influència de certs aspectes determinants (relacionats amb la cultura, la religió, la política... etc) i si aquest procés es produeix mitjançant una reflexió crítica i la opció lliure de decidir sobre la pròpia persona, sense cap tipus d'imposició, ha d'ésser totalment respectable.

2. Anàlisi de la realitat i de les necessitats

El col·lectiu immigrant augmenta constantment i es caracteritza per ser un grup totalment heterogeni que presenta diverses necessitats. La diversificació en països de procedència, religions, cultures, sexe, ètnies... provoca que sigui molt important desenvolupar projectes d'acollida i d'integració adaptats a les particularitats de cada grup.

Les dones musulmanes en són un col·lectiu vulnerable i les dificultats a l'hora d'integrar-se en la nostra societat són varies, entre les quals destacaria les següents:

- En majoria són analfabetes, i d'altres que han realitzat estudis acadèmics primaris en la seva llengua materna desconeixent l'autòctona.
- El desconeixement de costums i tradicions culturals del país d'acollida, de l'organització social i política, de l'oferta de serveis disponibles per pal·liar les seves mancances... etc evocuen en la dificultat de que es produeixi una adaptació adequada al funcionament de la nova societat.
- L'ocupació laboral que poden tenir les dones musulmanes sense estudis normalment és precària ja que, o bé no treballen, o es desenvolupa en àmbit no reglats (com la neteja a les llars, la cura d'infants i persones de la 3a edat...), sovint, sense contracte laboral ni cap tipus de relació que els hi assegurï una continuïtat o una remuneració en cas de malaltia. Això repercuteix en l'estabilitat econòmica familiar en una societat on el manteniment d'uns ingressos és imprescindible per assegurar-se una bona qualitat de vida, i on cada vegada és més necessari que ambdós membres de la parella estiguin ocupats laboralment.

A més, cal destacar un altre aspecte important que s'hi relaciona i és que existeixen força prejudicis a l'hora de contractar una dona musulmana que porti *hijab* en la nostra societat, el què les priva d'accedir al món laboral de forma normalitzada.

- La influència de valors i tradicions vinculats, o no, amb l'Islam d'alguns dels països o zones de procedència de les dones musulmanes (com les rurals), en que la seva funció es limita a la cura domèstica i familiar, dificulta la seva participació en diversos àmbits (social, escolar, cultural, polític...).

És necessari, per tot això, oferir uns programes adients per tal de millorar la situació amb què es troben moltes dones musulmanes; podent oferir uns coneixements adequats a ambdós col·lectius (el d'acollida i el nouvingut) per tal d'evitar les males interpretacions que se'n fan al respecte a Occident.

Per una banda és important canalitzar tots aquells judicis de valor que es produeixen sense coneixement previ de la seva situació real que viuen les dones musulmanes – prioritant els interessos, les seves motivacions i preocupacions propis – i per l'altra, és també important oferir tot el ventall de possibilitats existents per facilitar al màxim la seva adaptació en la nostra societat.

3. Objectius Generals

- Trencar amb aquelles generalitzacions, prejudicis i falses interpretacions relacionades amb la dona musulmana i la seva situació actual.
- Augmentar el nivell de coneixença de l' Islam en la nostra societat.
- Potenciar i afavorir el respecte, la tolerància, la solidaritat i la diversitat cultural en la nostra societat.
- Facilitar estratègies d'integració social al col·lectiu de dones musulmanes.
- Millorar les relacions socials entre les persones que conviuen en la mateixa societat
- Pal·liar aquelles necessitats més emergents del col·lectiu de dones musulmanes.
- Fomentar la llibertat d'expressió i la participació social.
- Crear un debat social mitjançant la reflexió, la participació i la crítica constructiva que lluiti contra les desigualtats existents

4. Destinataris

El col·lectiu destinatari de les propostes exposades a continuació són tant les dones musulmanes que viuen en el nostre entorn com, paral·lelament, la pròpia societat d'acollida, entre les quals cal crear un clima de convivència i tolerància en base al respecte de les costums, les tradicions i els valors de cadascú, on la diversitat sigui una font d'enriquiment dels individus que hi formen part.

A l'hora, també s'inclouen com a destinataris aquell conjunt de professionals que puguin intervenir en el projecte ja que la seva participació afavorirà en el propi aprenentatge.

5. Metodologia

Per tal de que l'efectivitat del projecte sigui adequada és necessari potenciar un treball multidisciplinari amb diversos professionals (educadors/es socials, mediadors, mestres, pedagogs, tècnics en immigració, experts de l' Islam...) per fomentar un enfocament adequat de les activitats proposades, així com per procurar l'assoliment dels objectius.

Aquest enfocament de les sessions es farà de la manera més dinàmica possible, per tal de fomentar la motivació i l'aprenentatge dels participants, els quals en seran els màxims protagonistes. Els professionals mantindran una tasca orientadora, com a punt de referència, i hauran de tenir en compte els interessos dels participants en tot moment, oferint aquell coneixement i/o recursos necessaris quan es requereixin.

Segons l'activitat, la metodologia pot variar tot i que la intervenció es guiarà mitjançant les següents propostes metodològiques:

- Desenvolupament Comunitari, per tal de garantir una dinàmica social que generi la pròpia població amb la finalitat de crear una comunitat que lluiti contra les desigualtats i els prejudicis existents.
- Educació Popular, potenciant un espai col·lectiu on es puguin compartir coneixements, experiències, mitjançant la reflexió i la crítica.
- Animació Sociocultural, basada en l'aprenentatge vers la diversió en un context dinàmic i de lleure, on els propis destinataris en son protagonistes, i on la creativitat esdevé l'eix fonamental.

L'educador/a assumirà un rol dinamitzador i es centrarà en guiar i motivar els destinataris del projecte a participar en el desenvolupament de les diverses activitats, clarificant aquells dubtes que puguin anar sorgint.

6. Activitats

Les propostes son força variades per tal de poder assolir al màxim els objectius proposats; algunes es destinen únicament al col·lectiu de dones musulmanes i altres també a la societat d'acollida.

Un aspecte comú en totes elles és que es potenciaran aspectes tan importants entre els i les participants com la presa de decisions, la reflexió, el debat, el raonament, la resolució de conflictes i la crítica, per poder crear un debat productiu i enriquidor.

6.1. Jornades de sensibilització social

DESCRIPCIÓ DE LA PROPOSTA:

Es tracta de crear una dinàmica on el debat i l'exposició de diverses idees i experiències facilitin una nova interpretació de l' Islam i la influència que aquesta religió exerceix sobre la dona. Hi participen les pròpies dones musulmanes explicant la seva visió particular de la seva situació, així com també d'altres professionals experts en el tema i altres individus de la societat autòctona que vulguin opinar i/o resoldre dubtes. Mitjançant diverses ponències, taules rodones i grups reduïts es crea un clima on l'intercanvi d'opinions i inquietuds fomenten un debat social que critica o defensa l' Islam amb una base al respecte. Hom podrà acudir a aquella sessió que li interressi; o bé presenciar la ponència d'algun expert (escriptor/a, antropòleg/a, historiador/a, tècnic/a en immigració, polític/a, filòsof/a...), o el debat creat en alguna taula rodona, o bé participar en algun grup de discussió reduït.

PARTICIPANTS:

Dones i homes musulmans i d'altres vessants culturals i religioses.

Possibles ponents: Fatima Mernissi (escriptora marroquí, llicenciada en Ciències Polítiques i Doctora en Sociologia i autora de varis llibres sobre el tema, manté una lluita constant per dissoldre les desigualtats que priven a la dona musulmana de gaudir d'una plena llibertat individual) Dolors Bramon (mestra

d'Estudis Àrabs i Islàmics de la UB creu que l'Alcorà interpretat des d' una visió actual manté un rerefons feminista), Ndeye Andújar (vicepresidenta de la Junta Islàmica de Catalunya, és una catalana convertida a l' Islam) Pilar Rahola (política i periodista catalana es mostra molt crítica amb la situació de la dona musulmana), Lídia Puigvert (mestra de Teoria Sociològica a la UB ha escrit varis llibres i articles i es mostra partidària de defensar la llibertat d'expressió i de decisió de la dona musulmana a l'hora de mostrar la seva pròpia identitat), Fátima Taleb (és marroquí i musulmana i es manté ferma en establir una plena igualtat de les dones) entre moltes d'altres que podrien contribuir-hi.

OBJECTIUS:

- Promoure la cohesió i la participació social.
- Fomentar l' intercanvi cultural mitjançant el relat d'experiències, anècdotes, dubtes, inquietuds i motivacions.
- Minimitzar els prejudicis existents vers la dona musulmana

TEMPORITZACIÓ I ESPAI:

Un dia (de 9 a 18h) amb pausa per dinar i es pensa en un espai públic com ara un teatre municipal o una zona verda.

6.2. Videofòrum

DESCRIPCIÓ DE LA PROPOSTA:

Es proposen de veure quatre pel·lícules, documentals o curtsmetratges relacionats amb la dona musulmana i l' Islam per establir, posteriorment un debat on s'analitzin aquells aspectes més destacables.

Es tracta de motivar als participants a poder reflexionar sobre la situació de la dona musulmana amb la influència d'un material cinematogràfic o televisiu, sigui de temàtica real o de ficció, alguns dels quals podrien ser :

- « Submission Part I » de Theo Van Gogh i Ayaan Hirsi Ali.

Gènere : curtsmetratge.

Lloc i any : Holanda, 2004

Descripció : En el transcurs del curtmetratge (d'uns 10 minuts de durada) es van succeir diversos monòlegs d'una dona musulmana totalment submissa que relata les seves experiències.

Valoració : aquest film va ocasionar certa polèmica entre la comunitat musulmana ja que el van considerar un insult a l' Islam, i va causar la mort del seu Director (Theo Van Gogh) assassinat en mans d'un islamista radical). Es pot veure només a <http://es.youtube.com/watch?v=UrxP10NOaM>

- « Kandahar » de Mohsen Makhmalbaf

Lloc i any: Iran, 2001

Gènere: Pel·lícula

Descripció: relata la dura realitat de la situació de la dona musulmana sota el control del règim talibà a l'Afganistan en què una noia afganesa periodista i exiliada al Canadà es veu obligada a retornar al seu país natal en rebre una carta de la seva germana en que li explica que es vol suïcidar.

Valoració: aquesta pel·lícula ofereix una mirada realista sobre el moviment islamista talibà i la situació de la dona i la resta de la població, coincidint el rodatge al mateix any de l'atemptat de les Torres Bessones.

- « Amina » de Khadija Al-Salami Mait Prod.

Lloc i any: Iemen

Gènere: reportatge d'autor

Descripció: Amina és una noia de 16 anys acusada d'haver matat al seu marit i condemnada a pena de mort espera a la presó el moment de la seva excussió.

Valoració: Aquest reportatge mostra la situació de la dona musulmana en determinats països islàmics on impera la Xara per damunt de qualsevol altra llei, i on es manté la pena de mort.

Tv3 va emetre aquest reportatge el 13/02/07 al programa "30 minuts" i actualment es pot veure a la web de la mateixa cadena de televisió.

- « El nostre islam »

Lloc i any: Barcelona, 2007

Gènere: programa de debat de Tv3 "Millenium"

Descripció: debat en el que van participar els següents convidats: Hassan Akioud, Jordi Moreres, Dolors Bramon, Abdenur Prado i Maribel Fierro.

Valoració: debat molt interessant en que es contrasten les diverses opinions i visions de l'Islam dels participants.

Tv3 ho va emetre el 24/11/2007 i actualment es pot veure a la web de la mateixa cadena de televisió.

PARTICIPANTS:

Dones i homes musulmans i d'altres vessants culturals i religioses.

L'educador/a social actuarà com a mediador en el debat que es realitzarà després de veure el material cinematogràfic i/o televisiu (moderant el torn de paraula, motivant els participants i dinamitzant l'activitat).

OBJECTIUS:

- Reflexionar sobre la situació de la dona musulmana i l'Islam a través dels continguts transmesos pels vídeos i de la pròpia opinió i coneixements del tema.
- Contrastar opinions amb la resta de participants per tal d'extreure'n unes conclusions
- Potenciar la capacitat d'expressió i de crítica dels participants

TEMPORITZACIÓ I ESPAI:

El Videofòrum es podria desenvolupar en un equipament públic i social (un Centre Cívic, un Casal d'Avis/es, una Escola d'Adults...) i fins i tot en una institució acadèmica (Institut o Universitat).

La durada es determina en funció dels participants i de les pel·lícules o documentals a veure. Les proposades, al ser quatre, es distribueixen en un mes determinat, en el qual el grup es troba un dia a la setmana per desenvolupar l'activitat.

6.3. Cercle de lectura

DESCRIPCIÓ DE LA PROPOSTA:

Es proposa llegir tres llibres relacionats amb la dona musulmana i l' Islam per poder realitzar seguidament un debat en què hi participin tots els lectors. Mitjançant la reflexió personal de la pròpia lectura es compartiran aquells elements més significatius o rellevants que es vulguin comentar.

Les lectures proposades mantenen una visió totalment diferent sobre la temàtica en qüestió per tal de poder contrastar diverses opinions.

Les lectures proposades són:

- "El velo elegido" de Botton, Puigvert i Taleb
Lloc i any: Esplugues de Llobregat, 2004
Editorial: El Roure
Descripció : mostra la visió de les tres autores sobre el tema del vel islàmic, el qual en els últims anys s'ha trobat en ple debat social. Defensen la capacitat i lliure decisió de moltes dones musulmanes que el duen per pròpia reflexió personal, sense cap tipus d'imposició.
Valoració : és un llibre molt interessant que mitjançant les experiències i opinions de dones musulmanes trenca amb molts dels prejudicis existents a occident sobre l'ús del vel islàmic.
- "Tras los velos del Islam" de Heller, E., Mosbahi, H.
Lloc i any: Barcelona, 1995
Editorial: Herder
Descripció: mostra la riquesa cultural del món àrab i es centra en les diverses interpretacions islàmiques que al llarg de la història han condicionat la sexualitat de les dones musulmanes.
Valoració: aquest llibre ofereix una visió d'un tema sovint considerat tabú en moltes societats; la sexualitat, i aporta tota una sèrie de coneixements al lector/a sobre la realitat del món islàmic i de la dona musulmana.
- "Mi vida, mi libertad" d'Ayaan Hirsi Ali
Lloc i any: Barcelona, 2006

Editorial: Galàxia Gutenberg

Descripció: Biografia de l'ex-política holandesa de procedència somali que va viure en la pròpia pell les imposicions, prohibicions i obligacions més dures per ser una dona justificades en nom de l' Islam.

Valoració: és un relat que posa en evidència algunes de les discriminacions encara existents en diversos països musulmans que mantenen a la dona en una situació totalment submissa.

PARTICIPANTS:

Dones i homes musulmans i d'altres vessants culturals i religioses.

L'educador/a social actuarà com a mediador en el debat que es realitzarà després de llegir els llibres proposats (moderant el torn de paraula, motivant els participants i dinamitzant l'activitat).

OBJECTIUS:

- Reflexionar sobre la situació de la dona musulmana i l' Islam a través dels continguts transmesos en la lectura i de la pròpia opinió i coneixements del tema.
- Contrastar opinions amb la resta de participants per tal d'extreure'n unes conclusions
- Potenciar la capacitat d'expressió i de crítica dels participants

TEMPORITZACIÓ I ESPAI:

El cercle de lectura es podria desenvolupar en un equipament públic i social adequat per la temàtica de l'activitat (una Biblioteca, un Centre Cívic, un Casal d'Avis/es, una Escola d'Adults...) i fins i tot en una institució acadèmica (Institut o Universitat).

La durada es determina en funció dels participants i dels llibres que s'hagin de llegir. Els proposats, al ser tres, es podrien distribuir en tres setmanes consecutives, en què els participants es troben un dia acordat per realitzar el debat posterior a la lectura.

6.4. Curs d'intercanvi culinari

DESCRIPCIÓ DE LA PROPOSTA:

Es tracta d' un grup de participants que es troben per compartir aquelles receptes culinàries típiques de la seva cultura per poder conèixer altres coneixements i tècniques gastronòmiques i oferir l' aprenentatge de les pròpies. És una forma d' implicar diversos individus d' una mateixa comunitat, amb les diferències religioses, polítiques, de gènere... que hi puguin haver entre ells/es, a compartir en una mateixa activitat un intercanvi cultural per tal de fomentar la convivència i la diversitat.

Al finalitzar l'activitat cada participant s'endurà un dossier amb totes les receptes culinàries proposades durant el curs.

Algunes de les receptes proposades podrien ser Cous-cous marroquí, Fricandó de Vedella català, "Gazpatxo" andalús...

PARTICIPANTS:

Dones i homes musulmans i d'altres vessants culturals i religioses.

Es requereix la figura d'un/a professional com la de l'educador/a social per dinamitzar l'activitat i proposar un nou participant a cada sessió per exposar la seva recepta culinària.

OBJECTIUS:

- Augmentar i ampliar els coneixements gastronòmics i culturals d'altres regions no autòctones.
- Potenciar la cohesió de grup, la participació social i la diversitat.
- Millorar les relacions socials entre membres d'una mateixa comunitat.

TEMPORITZACIÓ I ESPAI:

El curs d'intercanvi culinari es podrien desenvolupar, com les dues anteriors, en un centre públic i social (Centre Cívic, Casal d' Àvis/es..) que disposés d'una cuina per poder realitzar l'activitat.

El curs pot desenvolupar-se de setembre a juny amb una sessió per setmana.

6.5. Jornades de contes i jocs populars i del món

DESCRIPCIÓ DE LA PROPOSTA:

En aquesta activitat es tracta de dinamitzar el grup de participants per poder compartir aquells jocs i contes populars propis de la seva cultura.

Mitjançant la participació de pares, mares i fills/es les jornades es desenvolupen en funció de les motivacions i interessos dels infants en un espai de lleure i diversió on tots i totes poden intervenir-hi.

Els jocs i contes els proposarien les famílies i explicarien el seu contingut a la resta de participants, alguns dels més significatius serien (de contes; "El Patufet" de Catalunya, "Ali Babà" del Marroc, "La llegenda d'Isis i Osiris" d'Egipte, "Fari l' Ase" de Camerún, i de jocs;

PARTICIPANTS:

Dones, homes i infants musulmans i d'altres vessants culturals i religioses.

Es requereix la figura d'un/a professional com la de l'educador/a social per dinamitzar l'activitat i organitzar les diverses propostes.

En aquesta activitat es requereix la participació dels mestres de l'escola dels infants.

OBJECTIUS:

- Potenciar les relacions entre pares/mares i mestres de l'escola amb la finalitat de millorar el procés d'aprenentatge dels infants
- Potenciar la cohesió de grup, la participació social i la diversitat.
- Fomentar el coneixement d'altres jocs i contes que puguin millorar la relació entre pares/mares i fills /es

TEMPORITZACIÓ I ESPAI:

Aquestes jornades es poden desenvolupar en una escola (o fins i tot en un Centre Cívic i/o espai públic) en el dia que finalitza el curs escolar dels infants, o en alguna altra data assenyalada.

7. Paper de l'educador/a social en la intervenció

L'educador/a social intervé com a agent mediador i dinamitzador en aquest procés per tal de garantir un intercanvi òptim i per poder oferir respostes i solucions a aquelles mancances i/ o imprevistos que puguin anar sorgint, ja que com a professional ha de ser capaç per lluitar contra aquelles desigualtats socials i prejudicis existents que poden perjudicar a la dona musulmana.

Alguns dels objectius que haurà de assumir són els següents:

- Participar activament en totes les activitats
- Vetllar per l'assoliment dels objectius proposats
- Dinamitzar les diverses activitats proposades
- Tenir en compte en tot moment els interessos i motivacions del participants.
- Ser flexible per poder canviar alguns elements del projecte segons els imprevistos que puguin sorgir
- Potenciar la motivació i la participació dels participants en les diverses activitats.

Una de les competències més rellevants de l'educador/a social serà oferir estratègies i habilitats als participants que potenciïn les relacions socials i culturals entre la comunitat de convivència. Aquests/es han de poder contemplar la realitat que els envolta tant des d'un punt de vista objectiu com subjectiu, augmentant el seu grau de capacitat crítica i reflexiva.

8. Recursos

Recursos humans: es requereix la presència de dos educadors/es socials per treballar en la primera activitat (Jornades de Sensibilització Social) i un/a educador/a a la resta d'activitats. Aquesta distribució variarà en funció del nombre de participants que s'apunten a les diferents activitats.

Al Videofòrum, el Cercle de Lectura i el Curs d'Intercanvi Culinari es proposa que el grup no sobrepassi les 20 persones i que sigui un/a educador/a el que dinamitzi les activitats.

La presència d'aquesta/a professional en les Jornades de Sensibilització Social variarà en funció de l'expectativa de participants que es cregui que hi acudirán. En principi, es proposa que la figura de dos educadors/es socials serà suficient per tal de dinamitzar l'esdeveniment. A l'hora, aquesta activitat requereix de la presència d'altres professionals (tal i com ja s'ha exposat) que hauran de confirmar la seva presència prèviament al desenvolupament de la mateixa.

En les jornades de contes i jocs populars i del món es preveu la figura d'un educador/a social tot i que es podria requerir la intervenció d'un/a altre/a en cas de que la activitat generés molta expectativa.

A l'hora, també caldrà, en totes les activitats la col·laboració dels professionals que treballen en els diversos espais on es desenvolupin les activitats (Escola, Centre Cívic, Universitat...).

Recursos materials: per portar a terme el projecte, cal comptar amb el suport d'altres institucions i/o serveis (Centre Cívic, Biblioteca...) per tal de poder organitzar adequadament cadascun dels espais on es duran a terme les diverses activitats del projecte.

El material que s'utilitzarà dependrà de l'activitat concreta:

- En les Jornades de Sensibilització Social serà necessari poder comptar amb una gran quantitat de taules i cadires per tal de que els participants puguin participar-hi. A l'hora es proposa oferir una carpeta amb material per poder anotar aquells aspectes que es considerin més rellevants.
- En el Videofòrum es necessitaran els vídeos de les diverses pel·lícules o documentals que es projectaran, així com un aparell reproductor i una televisió, del qual probablement disposarà la institució on es realitzin les diverses sessions (aula del Centre Cívic, de la Universitat...).
- En el Cercle de Lectura, cada participant haurà d'obtenir un exemplar de la lectura a comentar (a través del servei de préstec de la Xarxa de Biblioteques Públiques de Catalunya o bé adquirint-lo a qualsevol llibreria)
- En el Curs d'Intercanvi Culinari s'hauran de proporcionar els aliments necessaris de cadascuna de les receptes, els quals aniran a càrrec del participant que exposi la seva proposta en la sessió.

- En les Jornades de Jocs i Contes populars i del món serà necessari comptar amb material lúdic de la pròpia escola o institució on es desenvolupi l'activitat (pilotes, cordes,...) i fins i tot les pròpies famílies podran aportar aquell material que creguin necessari.

Recursos temporals: la duració del projecte variarà en funció de cada activitat; algunes mantindran una temporalització d'un mes de durada (Videofòrum i Cercle de Lectura), altres d'un dia (Jornades de Sensibilització Social i Jornades de Jocs i Contes Populars i del Món) i fins i tot d'uns mesos (Curs d'Intercanvi Culinari). Segons la demanada de participació que obtinguin les diverses activitats, la temporalització es podrà veure afectada en la repetició d'alguna d'elles (amb un grup de participants i/o material nou)

9. Avaluació

Els participants, tal i com s'ha comentat anteriorment, es mantindran com a màxims protagonistes del desenvolupament del projecte i de les activitats, per això el mètode d' avaluació serà totalment participatiu.

En primer lloc, es durà a terme una avaluació contínua que tindrà lloc durant i al final de cada sessió a partir de l'observació de comentaris, actituds, motivacions, grau de participació... per tal de poder assolir al màxim els objectius proposats.

En el transcurs de les activitats es realitzarà una recollida de dades que tingui en compte els paràmetres següents:

- Noves idees i propostes que han suggerit les activitats i/o participants
- Buidatge de coneixements adquirits en cada sessió
- Reflexions entorn el tema de la dona musulmana i l' Islam
- Avaluació de l'adequació de les activitats enfront els interessos dels participants
- Nivell de participació i motivació en les activitats

El recull d'aquesta informació s'utilitzarà per comprovar en quina mesura s'han assolit els objectius proposats i per altra banda, oferirà noves idees i propostes per tal de millorar el projecte per un possible restabliment del mateix.

2.CONCLUSIONS I REFLEXIONS DEL COS PRÀCTIC

La idea de desenvolupar un projecte d'aquest tipus es relaciona amb la importància que té en l'actualitat que la societat pugui consensuar uns valors de convivència comuns que respectin i tolerin totes i cadascuna de les diverses vessants religioses i culturals existents.

És important conèixer la realitat de la dona musulmana i poder eliminar de la ment de moltes persones la concepció de que és una dona submissa i obligada a actuar, pensar i vestir d'una manera determinada. És cert que en alguns països musulmans la dona resta aïllada de la vida pública i social i que se li adjudica un rol totalment discriminatori, però no arreu és així.

És necessari oferir a la societat occidental uns coneixements òptims sobre l'Islam i la dona musulmana per tal de que la seva visió no es basi amb les informacions únicament facilitades pels mitjans de comunicació, així com també tot un seguit d'estratègies d'integració i d'adaptació a les persones nouvingudes (en aquest cas les dones musulmanes).

Si varis individus que conviuen en una mateixa societat i que comparteixen vivències en varis àmbits (escolar, cultural, de lleure...) no es relacionen per lluitar contra les desigualtats existents i per fomentar una diversitat social basada en el respecte i la tolerància no podrem parlar mai d'un sistema social igualitari.

L'educador/a social és, i ha de ser, un/a professional que cal que s'adapti a les transformacions socials que esdevenen de forma constant per tal de poder intervenir adequadament, i el desenvolupament i l'excussió de projectes que s'adaptin a les necessitats de cada col·lectiu és imprescindible per poder donar sentit a la seva tasca.

BIBLIOGRAFIA

LLIBRES:

- Adelhah, F. (1996), *"La revolución bajo el velo: mujer iraní y régimen islamista"*. (1ª ed.). Barcelona: Edicions Bellaterra
- Arcas Campoy, M. (2006). Tiempos y espacios de la mujer en el Derecho islámico (Doctrina Maliki). Dins Calero Secall, M.I. (coord.). *"Mujeres y sociedad islámica: una visión plural"*. (1ª ed.,p.67-90). Málaga: Atenea
- Bewley, Aisha. (2001), *"Islam: el poder de las mujeres"*. (1ª ed.). Palma de Mallorca: Kutubia
- Botton de, L.; Puigvert, L.,Taleb, F. (2004). *"El velo elegido"*. (1ª ed.). Esplugues de Llobregat: El Roure
- Bramon, D. (2002). *"Obertura a l'Islam"*. (2ª ed.). Barcelona: Editorial cruilla
- Burgat, F. (1996). *"El Islamisimo cara a cara"*. (2ª ed.). Barcelona: Edicions Bellaterra
- Castillo Castillo, C. (2006). Sobre las mujeres en el Más allá. Dins Calero Secall, M.I. (coord.). *"Mujeres y sociedad islámica: una visión plural"*. (1ª ed.,p.19-40). Málaga: Atenea
- Cortés, J. (trad.), (2005). *"El Corán"*. (9a ed.). Barcelona:Herder
- De Epalza, M. (2003). El Corán y sus traducciones: algunos problemas islamológicos y de traducción, con propuestas de soluciones. Dins Roque, M.A. (ed.). *"El Islam plural"*. (1ª ed., p.379-399). Barcelona:Icaria
- Delcambre, A.M. (2007). *"L'Islam de les prohibicions"*. (1ª ed.) Barcelona: L'esfera dels llibres.
- Hattstein, M. (2006). *"El Islam"*. (1ª ed.). Barcelona: Köneemann
- Heller, E., Mosbahi, H. (1995). *"Tras los velos del Islam"*. (1ª ed.). Barcelona: Herder
- Hirsi Ali, A. (2006) *"Yo acuso. Defensa de la emancipación de las mujeres musulmanas"*. (1ª ed.). Barcelona: Galaxia Gutenberg
- Hirsi Ali, A. (2006). *"Mi vida, mi libertad"*. (1ª ed.). Barcelona: Galaxia Gutenberg

- Khayat El, R. (2004). "*La mujer en el mundo árabe*". (1ª ed.). Barcelona: Icaria editorial.
- Marín, M. (2006). Cercanas a Dios: La religiosidad de las mujeres en algunas sociedades islámicas pre-modernas. Dins Calero Secall, M.I. (coord.). "*Mujeres y sociedad islámica: una visión plural*". (1ª ed.,p.41-64). Málaga: Atenea
- Martín Muñoz, G. (1999). "*El Estado árabe, crisis de legitimidad y contestación islamista.*"(1a ed.). Barcelona: Edicions Bellaterra
- Martín Muñoz, G. (1995). "La igualdad entre los sexos y la cuestión de los derechos humanos y del ciudadano en el mundo árabe". Dins Martín Muñoz (comp.)."*Mujeres, democracia y desarrollo en el Magreb*". (2ª ed., p.154). Madrid: Pablo Iglesias.
- Mernissi, F. (2003). "*El poder olvidado. Las mujeres ante un Islam en cambio*". (2a ed.) Barcelona: Icaria
- Meziou, K. (2003). El Islam actual: introducción a la realidad jurídica y social del estatuto de las mujeres. Dins Roque, M.A. (ed.). "*El Islam plural*". (1ª ed., p.173-189). Barcelona:Icaria
- Nurbakhsh, J. (1999). "Mujeres Sufís". (1ª ed.). Madrid:Nur
- Ruiz de Almodóvar, C. (2003). El estatuto jurídico de las mujeres árabes en el derecho de familia. Dins Roque, M.A. (ed.). "*El Islam plural*". (1ª ed., p.191-208). Barcelona:Icaria
- Ruiz de Almodóvar, C. (2006). La mujeres y los estatutos de la familia en los países árabes. Dins Calero Secall, M.I. (coord.). "*Mujeres y sociedad islámica: una visión plural*". (1ª ed.,p.119-144). Málaga: Atenea
- Talbi, M. (2003). ¿Tiene aún la sharía un futuro entre el laicismo y el ateísmo?. Dins Roque, M.A. (ed.). "*El Islam plural*". (1ª ed., p.209-221). Barcelona:Icaria
- Vernet, J. (trad.), (1991). "*El Corán*". (5a ed.). Esplugues de Llobregat: Plaza & Janés

ARTICLES DE REVISTA:

- Rendueles, L., Marlasca, M. "Las novias españolas de Al Qaeda". *Interviú*, 1664, 46-49

PÀGINES WEB:

- Badran, M. (2006) "*Feminisme Islàmic: Una avaluació*". Recuperat 10 d'abril de 2007 des de <http://www.feminismeislamic.org/cat/index.htm>
- Cenoç, J. (2006). "*Mujer y Islam*". Recuperat 10 d'abril 2007, des de <http://www.webislam.com/?idt=5241>
- Chafai, L. (1997). "*Las mujeres sujetas de marginalización en Marruecos*". Recuperat el 15 de febrer de 2008, des de <http://www.nodo50.org/mujeresred/marruecos-leila.htm#9%239>
- Espinosa, A. (2006). "*Ayatollah Zoreh Sefaty: "El islam no hace diferencias entre mujeres y hombres"*". Recuperat el 29 de març de 2008 des de <http://www.webislam.com/pdf/pdf.asp?id=5025>
- ILGA. (2008). "*Rapport Annuel sur l'Homophobie d'État dans le monde*". Recuperat el 24 de maig de 2008 des de http://www.ilga.org/news_results.asp?LanguageID=3&FileCategoryID=19&FileID=1166&ZoneID=14
- Khomeini. (1990). "*Tahrirolvashyleh 4t volum*". Recuperat el 14 de març des de <http://www.alianzcivilizaciones.blogspot.com/2008/01/la-dra.html>
- Lagarriga, D. (2007). "*Feminismo e Islamismo*". Recuperat 10 abril 2007, des de http://webislam.com/noticiatema__imp.asp?id=6669
- Lamrabet, A. "*Aisha. Esposa del Profeta o El Islam en femenino*". Recuperat el 29 de gener de 2008 de <http://www.asma-lamrabet.com/Articles/es/Aisha%20en%20espanol.pdf>
- Marín, G. (2007). "*Segundo Congreso de Feminismo Islámico: Un análisis*". Recuperat el 10 d'abril de 2007 a http://webislam.com/noticiatema_imp.asp?id=7079

- Mernissi, F. (2001). "*Sobre la autonomía del feminismo árabe*". Recuperat 30 de març de 2008, des de <http://www.webislam.com/?idt=1923>
- RAWA (Revolutionary Association of the Women of Afghanistan). "*Algunas de las restricciones impuestas por los talibanes a las mujeres en Afganistan*". Recuperat el 10 de febrer de 2008 des de http://www.rawa.org/rules_sp.htm
- Redacció de Webislam. (2005). "*Mona Eltahawy :El gesto de Amina Wadud reforzará el liderazgo religioso de las mujeres*". Recuperat el 29 de març de 2008 des de <http://www.webislam.com/?idt=547>
- Ruiz, A. (2006). "*¿Feminismo bajo el velo islámico?*". Recuperat 10 d'abril 2007, des de http://webislam.com/noticiatema__imp.asp?id=6101
- Tiwana, N. (2006) "*Feminisme Islàmic: Oxímoron o Realitat?*". Recuperat el 15 de febrer de 2008 des de <http://www.feminismeislamic.org/cat/index.htm>
- United Nations Development Programme. (2005). "*Arab Human Development Report 2004*". Recuperat el 29 de maig des de <http://www.undp.org/arabstates/ahdr2004.shtml>
- United Nations Development Programme. (2006). "*Arab Human Development Report 2005*". Recuperat el 29 de maig des de <http://www.undp.org/arabstates/ahdr2005.shtml>
- Wikipedia. (2002-2008). "*El Islam*". Recuperat el 2 de juliol de 2008 des de <http://es.wikipedia.org/wiki/Islam>
- Wikipedia. (2005-2008). "*Países àrabs*". Recuerat el 14 d'abril de 2008 des de http://ca.wikipedia.org/wiki/Pa%C3%AFsos_%C3%A0rabs

ENREGISTRAMENTS AUDIOVISUALS:

Van Gogh, Theo. (dir. i prod.), Hirsi Ali, A. (guio.). (2004). "*Sumbission Part I*". (Tipus: curtmetratge). Holanda: Theo Van Gogh. Recuperat el 15 de setembre de 2007 des de <http://es.youtube.com/watch?v=UrxP1y0NOaM>

MAPES I QUADRES ESTADÍSTICS:

- Gencat. (2004). "*Distribució geogràfica de la Mutilació Genital Femenina*" (mapa). Barcelona: Gencat. Recuperat des de el 24 de maig de 2008 http://www20.gencat.cat/docs/Adjudat/Imatges/ARXIUS/img_26631088_1.gif
- ISOR. (2004). "*Oratòris Islàmics de Catalunya*" (mapa). Barcelona: ISOR/UAB. Recuperat el 14 d'abril de 2008 des de <http://www20.gencat.cat/docs/Sala%20de%20Premsa/Documents/Arxius/5565.gif>
- Justmaps.org. (2008). "*Percentatge d'Alfabetització al món*" (mapa). Recuperat el 24 de maig de 2008 des de <http://www.justcamps.org/maps/thematics/literacy.asp#>
- MTAS (Ministeri de Treball i Afers Socials). (2002). "Anuario de Estadísticas Laborales" (quadre estadístic). Madrid: MTAS. Recuperat el 14 d'abril de 2008 des de http://www.mtas.es/mujer/mujeres/cifras/incl_excl/index.htm
- MTAS (Ministeri de Treball i Afers Socials). (2007). "Residents estrangers per país de nacionalitat" (quadre estadístic). Madrid: MTAS. Recuperat el 03/07/08 des de <http://idescat.net/dequavi/Dequavi?TC=444&V0=1&V1=11>
- MTE (Ministeri de Treball i Immigració). (2008). "Extranjeros con certificado de registro o tarjeta de residencia en vigor según nacionalidad y régimen de residencia. Variaciones numéricas.Mujeres." (quadre estadístic). Madrid:MTE. Recuperat el 14 d'abril de 2008 des de http://extrangeros.mtas.es/es/general/tabla_01_03_mar08.html
- NVCC (Northern Virginia Community College). "*Població Musulmana*" (mapa). EEUU (Virginia) : NVCC. Recuperat el 14 d'abril de 2008 des de <http://www.nvcc.edu/home/lshulman/Religions/Islam/index.html>
- UNESCO. (2005). "*Alfabetización de adultos y jóvenes*". (quadre estadístic). Recuperat el 14 d'abril de 2008 des de http://portal.unesco.org/education/es/ev.php-URL_ID=35939&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
- United Nations Development Programme. (2005). "Gender in inequality Education" (quadre estadístic). Paris: UNESCO. Recuperat el 29 de maig des de <http://www.undp.org/arabstates/ahdr2004.shtml>

- United Nations Development Programme. (2005). "Women's political participation" (quadre estadístic). Paris: UNESCO. Recuperat el 29 de maig des de <http://www.undp.org/arabstates/ahdr2004.shtml>
- United Nations Development Programme. (2005). "Gender inequality in economic activity" (quadre estadístic). Paris: UNESCO. Recuperat el 29 de maig des de <http://www.undp.org/arabstates/ahdr2004.shtml>
- Wikimedia Commons. (2006) "*Islam per països*" (mapa). Recuperat el 30 de maig de 2008 des de <http://es.wikipedia.org/wiki/Islam>
- Wikipedia. (2005-2008). "Sufragi femení" (quadre estadístic). Recuperat el 14 d'abril de 2008 des de http://es.wikipedia.org/wiki/Derecho_al_voto_de_la_mujer

ANNEX

Pàgina

ANNEX 1: Entrevista a Dolors Bramon.....	125
ANNEX 2: "Restriccions del règim talibà a Afganistan".....	130
ANNEX 3: Mapa de la "Mutilació Genital Femenina".....	133
ANNEX 4: El vel islàmic.....	134
ANNEX 5: Percentatges d'Alfabetització.....	139
ANNEX 6: Països àrabs i població musulmana al món.....	148
ANNEX 7: Sufragi femení.....	150
ANNEX 8: Participació de dones musulmanes en la política..	157
ANNEX 9: Participació de les dones musulmanes en l'activitat econòmica.....	158
ANNEX 10: Dones musulmanes amb permís de treball en vigor a Espanya	159
ANNEX 11: Mapa d' Oratoris Islàmics de Catalunya.....	161
ANNEX 12: Països de procedència dels immigrants.....	162

ANNEX 1: Entrevista a Dolors Bramon

14 de juny del 2008

Dolors Bramon (Banyoles, 1943) és doctora en filologia semítica i en història medieval per la UB i professora d'Estudis Àrabs i Islàmics de la mateixa universitat. Ha impartit nombrosos cursos, seminaris i xerrades sobre l'Islam en diverses institucions i ha publicat, entre d'altres, els següents llibres sobre el tema: *Obertura a l'Islam* (2001) i *Ser dona i musulmana* (2007)

M.M. En relació a les múltiples interpretacions que es fan al respecte; hem d'entendre l' hijab com a un símbol religiós, social, o cultural?, Què significa dur-lo per una dona musulmana, com l' identifica?, l' ús de l'hijab segueix sent discriminatori per les dones, o al contrari, creus que les allibera?

D.B. Sempre cal respondre amb un "depèn" a aquest tipus de qüestions. Algunes el porten per pròpia voluntat, altres per imposició directa i moltes per inèrcia. Una interpretació sense tergiversacions porta a la conclusió de que l' islam només prohibeix ensenyar les parts sexuals, tant a homes com a dones. Es produeix també el cas de la recció originada per la prohibició en alguns països.

M.M. Molts codis de família establerts en varis països musulmans, basats en la Xara, son la base de qualsevol discriminació sobre la dona musulmana. L'adulteri, el repudi, el dot, la poligàmia,... mantenen a la dona en una situació de discriminació en relació a l' home. Quins reptes hem d'afrontar per canviar-ho?, el marido gaudeix de certs drets que no percep la dona?

D.B. Al contrari: des del punt de vista econòmic, la dona ha de tenir l' única i inalienable propietat de la dot i dels seus propis bens, adquirits abans o durant el matrimoni.

Fa falta desmentir a aquells que pretenen imposar la xara com a llei de l' islam quan no es més que un conjunt de normes ancestrals que afecten només

algunes capes socials però que van especialment en contra dels drets de la dona.

M.M. Les estadístiques demostren que la integració de la immigració musulmana en la nostra societat és força minoritària (poques dones accedeixen a l' àmbit laboral, la participació en activitats socioculturals autòctones és mínima...). Amb quines dificultats es troba?

D.B. Moltes vegades la dona musulmana no ha decidit ni la seva pròpia emigració. Té dificultats per treballar o sortir de casa no perquè l' Islam li ho prohibeixi, sinó perquè prevalen en molts casos costums tribals.

M.M. Molts fragments de l'Alcorà són interpretats de formes diferents segons la seva traducció, alguns dels més polèmics són; *"las mujeres son campo labrado para vosotros", "los hombres tienen autoridad sobre las mujeres", "¡Amonestad a aquellas que temáis que se rebelen, dejadles solas en el lecho, pegadles!..."*) i això pot provocar que es mantingui una visió de l' Islam basada totalment en el patriarcat, el qual subordina i reprimeix la dona. És realment l' Islam una religió que menysprea la dona?, caldria reinterpretar i analitzar a fons l'Alcorà?

D.B. Aquí s' observa una mala traducció: els homes no tenen "autoritat" sinó "responsabilitat" amb les dones. Cal tenir en compte que quan es va recopilar l'Alcorà les dones no treballaven i eren, per tant, responsabilitat dels homes.

Hi ha qui ha volgut interpretar el verb "pegadles" amb altres significats, però crec que es parla certament de pegar. Cal referir-se, una vegada més, al segle VII, època en que les dones àrabs eren un instrument de treball i que la violència estava a l' ordre del dia. Tot i així, el mateix Alcorà indica en una altra ocasió com se'ls hi ha de pegar: es tracta de l' episodi de Job on se li indica que ha de fer-ho amb un tros d'herba o de palla.

M.M. Em comentes que aquesta traducció no és bona, i l'he extret de la versió de l'Alcorà traduïda per Julio Cortés, la més vàlida i fiable al nostre país segons els experts. Quina em recomanes?

D.B. Sí, la de Cortès és la millor traducció que tenim, però les inèrcies han anat fent.

M.M. El feminisme islàmic és un moviment en auge que lluita per millorar la situació de la dona musulmana. Hi ha qui opina que és una contradicció ja que l' Islam es basa en un sistema patriarcal i d'altres pensen que si s' interpreta adequadament l'Alcorà pot semblar feminista.

L' islam és patriarcal? Quins són els principals objectius que persegueix aquest moviment?

D.B. Tots els monoteismes son jeràrquics i, per tant, patriarcal. Els moviments feministes musulmans pretenen tornar a l' interpretació de l'Alcorà i deixar de banda molts segles de patriarcalisme que han fet la seva interpretació i complementació. Una lectura de l'Alcorà amb ulls del segle XX i XXI porta a la conclusió de que és una obra a favor de les dones. Una vegada més cal recordar l' època en que es va escriure.

M.M. El rebuig aparent vers la nostra societat i els nostres ideals es mostra en varies aleies de l'Alcorà, però el cert és que amb el pas dels anys la situació va canviant i, encara que sigui lentament, l' adaptació d'individus musulmans/es en la nostra societat ja és considerable. ¿Com creus que influirà a l' Islam la permanència de persones musulmanes en societats occidentals i en la situació de la dona musulmana?

D.B. L' emigració de musulmans a països Occidentals, amb un altre tipus de sistemes educatius, crec que serà molt positiva. En realitat, si tenim memòria històrica, la situació de les dones espanyoles fins fa 40 o 50 anys era radicalment diferent de l' actual. Com a molt, els hi portem dos generacions d' avantatge en relació a la llibertat d' acció.

M.M. La sexualitat es un tema tabú no només en la societat musulmana, sinó també en moltes d' altres ... però existeixen varies concepcions entorn el

manteniment de la virginitat abans de la unió matrimonial. ¿la dona musulmans pot gaudir de la sexualitat en la mateixa mesura que l'home?

D.B. La virginitat és valorada en diverses cultures abans del matrimoni. Però una vegada casada, la dona musulmana té libido i ple dret a satisfer-la. Es diu que l'orgasme obtingut conjuntament els porta a Déu i sembla l'amor als seus cors. Els plaers sexuals son també, afegeixen, una anticipació dels del Paradís.

M.M. Una dona musulmana pot manifestar la seva creença religiosa de la mateixa manera que un home?, l' accés a les mesquites és el mateix per ambdós sexes?, una dona pot accedir a una posició de lideratge religiós?

D.B. En teoria (i a la pràctica de les primeres generacions de musulmans) la dona té els mateixos drets i obligacions religioses que un home. Una vegada més, les raons i interessos de l'home han passat per sobre dels drets de les dones.

M.M. El cristianisme s' ha criticat fermament en els últims anys, s' han posat en dubte varis dels seus pilars i això ha fet minvar els seus seguidors. Podem criticar de la mateixa manera l' islam sense ser titllats com a racistes?

D.B. De moment, molts seguidors de l' islam es caracteritzen per la fidelitat a les seves creences. En general, s' observa un procés reaccionari en l' actualitat i això és cert en els tres monoteismes. No obstant, en algunes parts d'Occident, s' està imposant la laïcitat, però només en algunes parts.

M.M. És compatible la convivència d' un estat democràtic i laic amb l' Islam? Quines incompatibilitats poden sorgir?

D.B. Tot dependrà del sistema de govern que tinguin. El nacionalisme d' Egipte de Nàsser, el de Tunísia de Bourguiba, el partit Baa's, etc. eren laics i podien haver establert democràcies, però Occident no els hi ho va permetre.

M.M. En la majoria de països musulmans s' estimen unes taxes d' analfabetisme en dones que sovint superen el 70%. Si l' essència de l' Islam promou la solidaritat entre la societat i la igualtat d' oportunitats i recursos entre persones,

D.B. Prevalen els interessos dels dirigents egoistes. L' Islam no nega, sinó al contrari, l' educació de les dones, però una cosa és l' Islam i una altra alguns musulmans. L' educació és bàsica per a qualsevol aspecte de la vida d' una dona (i d' un home).

REFLEXIONS DE L'ENTREVISTA:

En aquesta entrevista, amb Dolors Bramon, se'n poden extreure varies idees:

El tema de l'hijab no es pot generalitzar, no tota dona musulmana que el porta ho fa per uns mateixos motius, i per tant cal eliminar la idea de que l'ús obligat del vel s'estableix a tot arreu.

Degut a les diverses interpretacions que se'n extreuen d'un mateix fragment del missatge d'Al·là i/o del Profeta segons cada traducció concreta és necessari establir un consens global que manifesti uns mateixos drets i obligacions per la comunitat de musulmans i musulmanes.

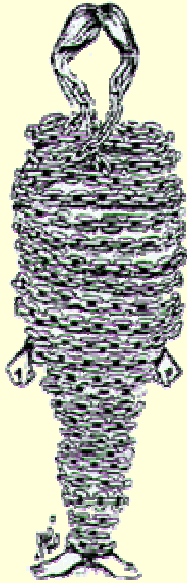
El dot, des d'un punt de vista personal, no es pot entendre com un dret de la dona musulmana; un matrimoni s'estableix en base a uns valors que poc tenen a veure amb un intercanvi econòmic i d'aquesta manera la dona es manté com un objecte material que es "compra i es ven".

Per aquest motiu és necessari establir una reinterpretació d'algunes prescripcions islàmiques que mantenen la dona en una situació d'inferioritat.

La situació de la dona en societats anomenades "desenvolupades" és cert que ha canviat en relació als últims anys, tot i que els avenços que s'han produït són encara força recents ja que la dona també vivia estancada en una situació discriminatòria.

És important crear un debat social entorn l'Íslam, on les dones i els homes musulmans/es puguin prendre el màxim protagonisme, defensant els seus interessos i els seus ideals amb la finalitat d'establir una societat igualitària que lluiti contra els dirigents minoritaris que en nom de l'Íslam arriben a cometre veritables barbaritats,

ANNEX 2: "Restricciones del régimen talibán a Afganistan"

La siguiente lista ofrece tan sólo una simple ojeada sobre la infernal vida que las mujeres afganas están obligadas a llevar bajo los talibán y no puede sino levemente reflejar la profundidad de sus privaciones y sufrimientos. Los talibán tratan a las mujeres peor que a sus animales. De hecho, aunque los talibán ilegalizaron la tenencia de pájaros y animales enjaulados, encarcelan a las mujeres afganas entre las cuatro paredes de sus hogares. Las mujeres no tienen la menor importancia a ojos de los talibán menos cuando están ocupadas en la procreación, satisfaciendo los deseos sexuales de los varones o haciéndose cargo del pesado trabajo doméstico a diario. Los fundamentalistas jehadi como Gulbbudín, Rabbani, Masood, Sayyaf, Khalili, Akbari, Mazari y sus co-criminales Dostum han cometido los más péfidos y naudeabundos crímenes contra las mujeres afganas. I cuantas más áreas caen bajo el control talibán, aunque baje el número de violaciones y asesinatos perpetrados contra las mujeres, las restricciones de los talibán -comparables a las de la edad media- continúan matando el espíritu de nuestro pueblo mientras lodespojan de toda existencia humana. Consideramos a los talibán más dañinos e ignorantes que los jehadis. De acuerdo con nuestro pueblo, "los jehadis estaban matándonos con pistolas y espadas pero los talibán nos están matando con algodón."

Las restricciones y maltratos contra las mujeres por parte de los talibán incluyen:

- 1- Completa prohibición del trabajo femenino fuera de sus hogares, que igualmente se aplica a profesoras, ingenieras y demás profesionales. Sólo unas pocas doctoras y enfermeras tienen permitido trabajar en algunos hospitales en Kabul.
- 2- Completa prohibición de cualquier tipo de actividad de las mujeres fuera de casa a no ser que sea acompañadas de su *mahram* (parentesco cercano masculino como padre, hermano o marido).
- 3- Prohibición a las mujeres de cerrar tratos con comerciantes masculinos.
- 4- Prohibición a las mujeres de ser tratadas por doctores masculinos.
- 5- Prohibición a las mujeres de estudiar en escuelas, universidades o cualquier otra institución educativa (los talibán han convertido las escuelas para chicas en seminarios religiosos).
- 6- Requirementio para las mujeres para llevar un largo velo (burqa), que las cubre de la cabeza a los pies.
- 7- Azotes, palizas y abusos verbales contra las mujeres que no vistan acorde con las reglas talibán o contra las mujeres que no vayan

acompañadas de su *mahram*.

8- Azotes en público contra aquellas mujeres que no oculten sus tobillos.

9- Lapidación pública contra las mujeres acusadas de mantener relaciones sexuales fuera del matrimonio (un gran número de amantes son lapidados hasta la muerte bajo esta regla).

10- Prohibición del uso de cosméticos (a muchas mujeres con las uñas pintadas les han sido amputados los dedos).

11- Prohibición a las mujeres de hablar o estrechar las manos a varones que no sean *mahram*.

12- Prohibición a las mujeres de reír en voz alta (ningún extraño debe oír la voz de una mujer).

13- Prohibición a las mujeres de llevar zapatos con tacones, que pueden producir sonido al caminar (un varón no puede oír los pasos de una mujer).

14- Prohibición a las mujeres de montar en taxi sin su *mahram*.

15- Prohibición a las mujeres de tener presencia en la radio, la televisión o reuniones públicas de cualquier tipo.

16- Prohibición a las mujeres de practicar deportes o entrar en cualquier centro o club deportivo.

17- Prohibición a las mujeres de montar en bicicleta o motocicletas, aunque sea con sus *mahrms*.

18- Prohibición a las mujeres de llevar indumentarias de colores vitosos. En términos de los talibán, se trata de "colores sexualmente atractivos".

19- Prohibición a las mujeres de reunirse con motivo de festividades como el Eids cono propósitos recreativos.

20- Prohibición a las mujeres de lavar ropa en los ríos o plazas públicas.

21- Modificación de toda la nomenclatura de calles y plazas que incluyan la palabra "mujer." Por ejemplo, el "Jardín de las Mujeres" se llama ahora "Jardín de la Primavera".

22- Prohibición a las mujeres de asomarse a los balcones de sus pisos o casas.

23- Opacidad obligatoria de todas las ventanas, para que las mujeres para que las mujeres no puedan ser vistas desde fuera de sus hogares.

24- Prohibición a los sastres de tomar medidas a las mujeres y coser ropa femenina.

25- Prohibición del acceso de las mujeres a los baños públicos.

26- Prohibición a las mujeres y a los hombres de viajar en el mismo autobús. Los autobuses se dividen ahora en "sólo hombres" o "sólo mujeres".

27- Prohibición de pantalones acampanados, aunque se lleven bajo el burqa.

28- Prohibición de fotografiar o filmar a mujeres.

29- Prohibición de imágenes de mujeres impresas en revistas y libros, o colgadas en los muros de casas y tiendas.

Aparte de las anteriores restricciones a las mujeres, los talibán también:

- Prohiben escuchar música, no sólo a mujeres sino también a los hombres.

- Prohiben ver películas, televisión y vídeos, a todas las personas.

- Prohiben celebrar el tradicional año nuevo (Nowroz) el 21 de marzo. Los talibán han proclamado que esa estividad es pagana.

- Han desautorizado el día internacional del trabajo (1º de mayo), porque es tachado de festividad "comunista".

- Han ordenado que toda aquella persona con nombre no islámico se lo cambie.

- Obligan a la juventud afgana a raparse el pelo.

- Ordenan que los varones vistan indumentaria islámica y lleven gorra.

- Ordenan que los hombres no se afeiten o recorten sus barbas, que deben crecer lo bastante como para caber en un puño bajo la barbilla.

- Ordenan que todo el mundo acuda a las oraciones en las mezquitas cinco veces al día.

- Prohiben el cuidado de pichones y el adiestramiento de aves, describiéndolas como actividades no-islámicas. Quienes violan esta norma son encarcelados y los pájaros deben morir. El vuelo de cometas también ha sido vetado.

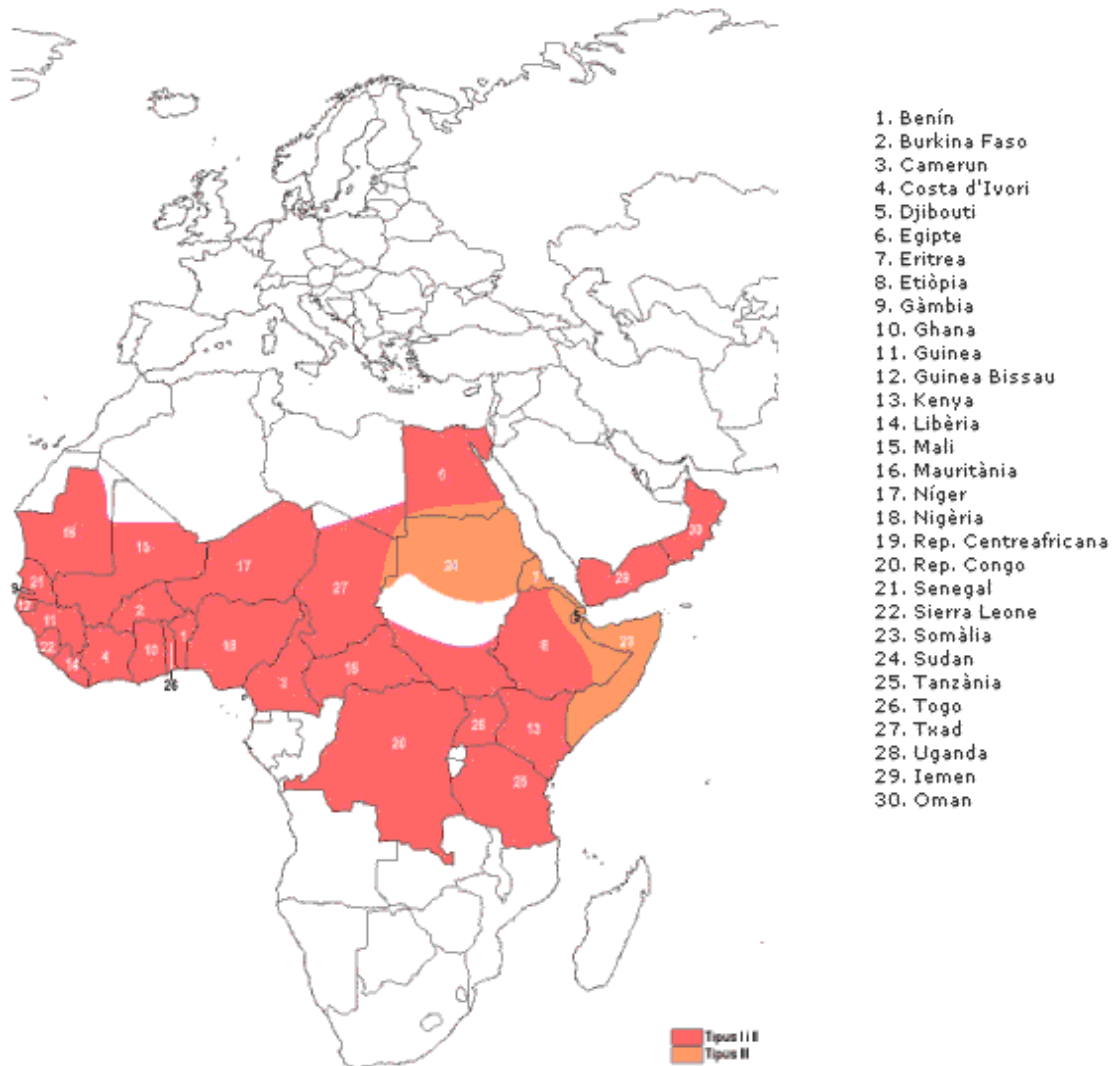
- Obligan a todos los espectadores, cuando animan a deportistas, a cantar Allah-u-Akbar (Dios es grande) dando aplausos.

Y así aún más...

Actualment, tot i no mantenir-se el règim talibà al poder, moltes d'aquestes restriccions afecten contínuament la vida de la dona afganesa.

ANNEX 3: Mapa de la "Mutilació Genital Femenina"

En aquest mapa s'observa els països on en l'actualitat s'efectua la pràctica de la Mutilació Genital Femenina, que tot i ser una pràctica pre-islàmica, lligada a tradicions tribals, en alguns països, com Somàlia, s'efectua en nom de l'Islam, i es condemna a tota dona que no es "purifiqui" mitjançant aquesta tècnica a l'aïllament social i la prohibició de gaudir de cap tipus de fret.

Es pot distingir, també, les zones on es practica la Mutilació Genital de Tipus I, II i III.

ANNEX 4: Els Vels Islàmics

HIJAB

L'hijab o vel és el nom que donem a Occident al mocador que deixa al descobert la cara i que tapa únicament els cabells, el coll i part de les espatlles. Es relaciona amb les dones musulmanes que escullen lliurement el dur-lo, no és fruit de cap imposició, i s'interpreta com a un símbol d'identitat. L'hijab rep diferents noms segons el país i la llengua en que ens referim (*shayla* al Golf Pèrsic – que manté la diferència amb l'hijab que és una mica més llarg, l'*izar*, *safsari*...bàsicament utilitzats en àrees del Magreb).

1. Dona que ensenya com col·locar-se un hijab

LITAM

Hi ha molts d'altres noms de mocadors que tapen o bé el cabell o bé únicament la cara, com el cas del Litam, utilitzat també al Magreb. Es sol combinar amb una xilava, amb caputxa, i el litam sol tapar la cara. Actualment el porten, bàsicament, dones de la tercera edat i també pot rebre molts altres noms.

2. Litam d'una dona adulta del Magreb

SERUAL

És un mocador utilitzat en una regió de Tunísia i Algèria que deixa al descobert un únic ull per poder determinar si la dona és soltera o casada (dret o esquerre).

3. Models de serual

TÚNIQUES ISLÀMIQUES

BURKA

Túnica imposada a les dones afganeses pel règim talibà que cobreix tot el cos i que disposa d'una reixa als ulls perquè puguin veure però no ser vistes.

4. Burka blanc

5. Burkes blaves

XADOR

Túnica imposada pel règim iranià que únicament deixa al descobert als ulls i no pot ser d'altre color que negra. D'origen turc també s'utilitza a Iran, Irak, Síria i El Líban per les musulmanes xiïtes .

6. Dona iraniana

7. Dona iraniana

NIKAB

S'utilitza bàsicament a la zona d'Àràbia Saudita i Turquia i literalment significa "màscara". No deixa cap part del cos al descobert, i disposa d'un vel de seda prim per veure-hi. Solen dur-la les dones musulmanes islamistes.

8. Grup de dones amb Nikab

9. Dona amb Nikab

TÚNIQUES CULTURALS

SARI

S'utilitza al Pakistan i també en d'altres països no musulmans com l'Índia, Sri Lanka o Nepal. Es tracta d'una túnica que cobreix el cos, des de l'espatlla fins als peus, normalment, de colors llampants i estampats cridaners, i que deixa el descobert la cara, els cabells i els braços.

10. Sari de

l'Índia
Pakistan

11. Sari de

TAKCHITA

Túnica marroquina de caràcter cultural, i no tan religiós, que solen combinar amb l'ús d'un hijab, i sol tenir uns colors molt vius.

12. Takchita típica del Marroc

JILAB

Pròpia de gran part de països del Magreb (Marroc, Algèria, Turquia...) que també es sol combinar amb l'ús de l'hijab.

També hi ha varies maneres d'anomenar aquesta túnica, segons la zona.

13. Amb caputxa

14. Estampada

MELFA

Túnica de cotó de colors vius que deixa al descobert cara, mans i peus, i que s'utilitza sobretot al Sàhara.

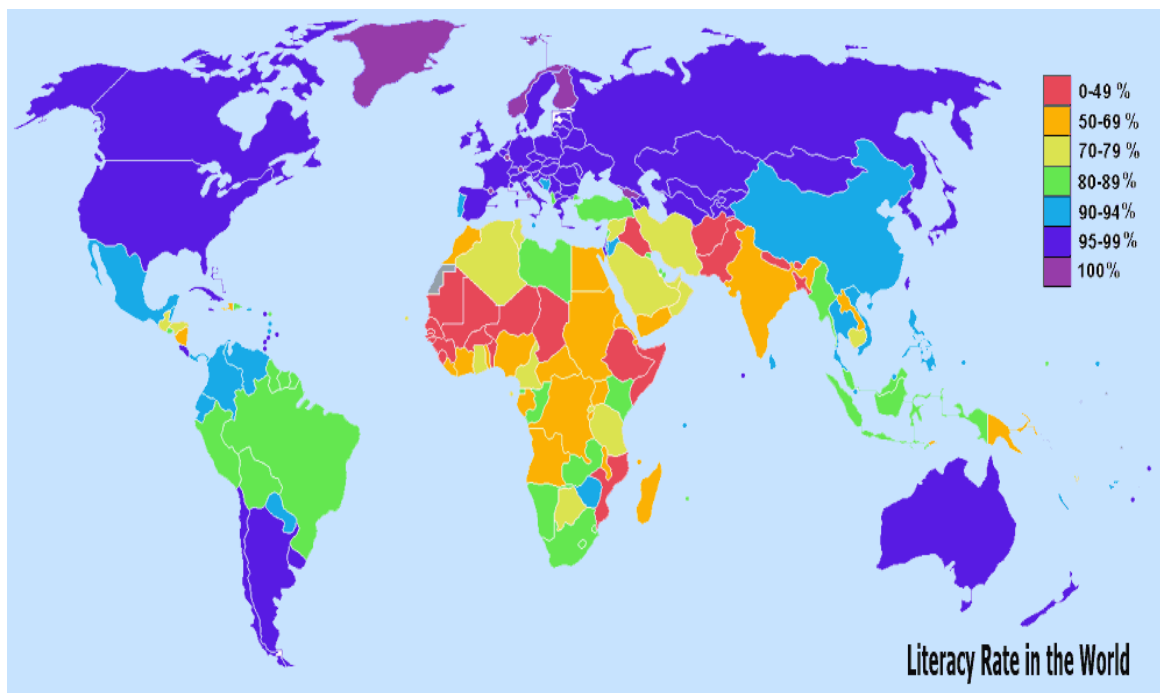
15. Grup de dones amb Melfes estampades

IMATGES EXTRETES DE: (consultades el 22/04/2008)

1. [1. \[http://images.google.es/imgres?imgurl=http://bp1.blogger.com/_AvuSNSi-0Fg/Rzbea oevP-I/AAAAAAAAAZ8/tPuGnO3E9sI/s400/hijab1.jpg&imgrefurl=http://hijabstyle.blogspot.com/2007_11_01_archive.html&h=400&w=345&sz=26&hl=ca&start=11&sig2=ZddTxtMBpmUCt1D6isc4uQ&um=1&tbnid=Pp_rZWPhB0uwUM:&tbnh=124&tbnw=107&ei=WXhSSN_pIJeowQGxt8DwDQ&prev=/images%3Fq%3Dhijab%26um%3D1%26hl%3Dca%26client%3Dfirefox-a%26rls%3Dorg.mozilla:ca:official%26sa%3DN\]\(http://images.google.es/imgres?imgurl=http://bp1.blogger.com/_AvuSNSi-0Fg/Rzbea oevP-I/AAAAAAAAAZ8/tPuGnO3E9sI/s400/hijab1.jpg&imgrefurl=http://hijabstyle.blogspot.com/2007_11_01_archive.html&h=400&w=345&sz=26&hl=ca&start=11&sig2=ZddTxtMBpmUCt1D6isc4uQ&um=1&tbnid=Pp_rZWPhB0uwUM:&tbnh=124&tbnw=107&ei=WXhSSN_pIJeowQGxt8DwDQ&prev=/images%3Fq%3Dhijab%26um%3D1%26hl%3Dca%26client%3Dfirefox-a%26rls%3Dorg.mozilla:ca:official%26sa%3DN\)](http://images.google.es/imgres?imgurl=http://bp1.blogger.com/_AvuSNSi-0Fg/Rzbea oevP-I/AAAAAAAAAZ8/tPuGnO3E9sI/s400/hijab1.jpg&imgrefurl=http://hijabstyle.blogspot.com/2007_11_01_archive.html&h=400&w=345&sz=26&hl=ca&start=11&sig2=ZddTxtMBpmUCt1D6isc4uQ&um=1&tbnid=Pp_rZWPhB0uwUM:&tbnh=124&tbnw=107&ei=WXhSSN_pIJeowQGxt8DwDQ&prev=/images%3Fq%3Dhijab%26um%3D1%26hl%3Dca%26client%3Dfirefox-a%26rls%3Dorg.mozilla:ca:official%26sa%3DN)
2. [2. \[http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/57/Woman_in_Morocco.jpg/180px-Woman_in_Morocco.jpg\]\(http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/57/Woman_in_Morocco.jpg/180px-Woman_in_Morocco.jpg\)](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/57/Woman_in_Morocco.jpg/180px-Woman_in_Morocco.jpg)
3. [3. \[http://images.google.es/imgres?imgurl=http://bp2.blogger.com/_2ZrUFVNEoqY/RfIZVztjUvI/AAAAAAAAAAk/YI2qa8IFEno/s200/laultimamoda_031215.jpg&imgrefurl=\]\(http://images.google.es/imgres?imgurl=http://bp2.blogger.com/_2ZrUFVNEoqY/RfIZVztjUvI/AAAAAAAAAAk/YI2qa8IFEno/s200/laultimamoda_031215.jpg&imgrefurl=\)](http://images.google.es/imgres?imgurl=http://bp2.blogger.com/_2ZrUFVNEoqY/RfIZVztjUvI/AAAAAAAAAAk/YI2qa8IFEno/s200/laultimamoda_031215.jpg&imgrefurl=)
4. [4. <http://noticiasdeeurabia.files.wordpress.com/2006/12/burca-platino.jpg>](http://noticiasdeeurabia.files.wordpress.com/2006/12/burca-platino.jpg)
5. [5. <http://www.whrnet.org/pictures/burka-large.jpg>](http://www.whrnet.org/pictures/burka-large.jpg)
6. [6. <http://verredelait.info/wp-content/uploads/2007/07/chador.jpg>](http://verredelait.info/wp-content/uploads/2007/07/chador.jpg)
7. [7. <http://www.iran-press-service.com/ips/bm~pix/a682~s192x384.jpg>](http://www.iran-press-service.com/ips/bm~pix/a682~s192x384.jpg)
8. [8. <http://www.aafaq.info/aafaq/pic/Nikab.jpg>](http://www.aafaq.info/aafaq/pic/Nikab.jpg)
9. [9. <http://www.islamismad.com/images/ExtremeHijab.jpg>](http://www.islamismad.com/images/ExtremeHijab.jpg)
10. [10. <http://www.cnoar5.org/images/Saree-Prachi-Sparker-PG-14.jpg>](http://www.cnoar5.org/images/Saree-Prachi-Sparker-PG-14.jpg)
11. [11. <http://vanivswanathan.files.wordpress.com/2007/03/red-sari.jpg>](http://vanivswanathan.files.wordpress.com/2007/03/red-sari.jpg)
12. [12. <http://www.takchita.nl/images/takchita%2001.jpg>](http://www.takchita.nl/images/takchita%2001.jpg)
13. [13. \[http://www.dar-us-salam.com/clothes/WG01-Morrocan_Jilbab.jpg\]\(http://www.dar-us-salam.com/clothes/WG01-Morrocan_Jilbab.jpg\)](http://www.dar-us-salam.com/clothes/WG01-Morrocan_Jilbab.jpg)
14. [14. <http://www.islamicboutique.com/prodimages/jilbab-002.jpg>](http://www.islamicboutique.com/prodimages/jilbab-002.jpg)
15. [15. \[http://images.google.es/imgres?imgurl=http://bp3.blogger.com/_XG0XnryrxFU\]\(http://images.google.es/imgres?imgurl=http://bp3.blogger.com/_XG0XnryrxFU\)](http://images.google.es/imgres?imgurl=http://bp3.blogger.com/_XG0XnryrxFU)

ANNEX 5: Percentatges d'alfabetització

PERCENTATGE DE LA POBLACIÓ ALFABETITZADA AL MÓN:

En aquest mapa s'observen els percentatges d'escolarització distribuïts entre tots els països del món. Es denota, clarament, que en els països anomenats "desenvolupats" es supera la taxa del 95% de la població escolaritzada; en canvi, en els anomenats "subdesenvolupats", en majoria de tendència religiosa islàmica, en molts casos no superen el 60%.

La necessitat de crear sistemes educatius adequats en aquests països és evident ja que l'educació és, i ha de ser, un dret inalienable per l'ésser humà.

En els quadres següents, s'observa que les taxes d'alfabetisme en dones de països musulmans, generalment estan per sota de la dels homes, i que en molts d'aquests països no superen el 50%. Tot i així, comparant les dades entre els anys 1990 i 2000-2004 es mostra una tendència creixent força considerable.

Alfabetización de adultos i joves per països del món:

País o territorio	TASA DE ALFABETIZACIÓN DE ADULTOS (personas de 15 años o más) (%)						NÚMERO DE ADULTOS ANALFABETOS (personas de 15 años o más)			
	1990			2000-2004 ²			1990		2000-2004 ²	
	Total	Hombres	Mujeres	Total	Hombres	Mujeres	Total (en miles)	Mujeres (%)	Total (en miles)	Mujeres (%)
África Subsahariana										
Angola	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Benin	26,4	38,1	15,5	39,8	54,8	25,5	1 773	59	2 152	64
Botswana	68,1	65,7	70,3	78,9	76,1	81,5	234	49	225	45
Burkina Faso	...	...	...	12,8*	18,5*	8,1*	...	...	5 611	56*
Burundi	37,0	48,4	26,6	50,4	57,7	43,6	1 929	61	1 744	60
Cabo Verde	63,8	76,2	54,3	75,7	85,4	68,0	67	71	65	72
Camerún	57,9	68,7	47,5	67,9*	77,0*	59,8*	2 701	64	2 876	64*
Chad	27,7	37,0	18,8	45,8	54,5	37,5	2 299	58	2 409	59
Comoras	53,8	61,4	46,4	56,2	63,5	49,1	129	59	188	58
Congo	67,1	77,1	57,9	82,8	88,9	77,1	443	66	331	68
Côte d'Ivoire	38,5	50,5	25,7	...	...	...	4 119	57	...	...
Eritrea	46,4	58,5	34,8	...	...	...	900	62	...	...
Etiopía	28,6	37,3	19,8	41,5	49,2	33,8	18 993	57	21 955	57
Gabón	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Gambia	25,6	31,7	19,7	...	...	...	397	55	...	...
Ghana	58,5	70,1	47,2	73,8	81,9	65,9	3 455	65	3 213	66
Guinea	27,2	42,3	12,9	...	...	...	406	61	...	...
Guinea-Bissau	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Guinea Ecuatorial	73,3	85,8	61,1	...	...	...	55	74	...	...
Kenya	70,8	80,9	60,8	84,3	90,0	78,5	3 489	68	2 897	69
Lesotho	78,0	65,4	89,5	81,4*	73,7*	90,3*	184	28	184	32*
Liberia	39,2	55,4	22,8	55,9	72,3	39,3	691	64	765	69
Madagascar	58,0	66,4	49,8	...	...	...	2 768	60	...	...
Malawi	51,8	68,8	36,2	61,8	75,5	48,7	2 450	69	2 446	69
Malí	...	...	...	19,0*	26,7*	11,9*	...	...	5 184	56*
Mauricio	79,8	84,8	75,0	84,3*	88,2*	80,5*	150	62	142	63*
Mozambique	33,5	49,3	18,4	46,5	62,3	31,4	4 867	65	5 638	68
Namibia	74,9	77,4	72,4	83,3	83,8	82,8	201	57	186	54
Níger	11,4	18,0	5,1	17,1	25,1	9,3	3 391	54	4 775	55
Nigeria	48,7	58,4	38,4	66,8	74,4	59,4	23 678	61	22 168	61
República Centroafricana	33,2	47,1	20,7	48,6*	64,7*	33,5*	1 119	63	1 122	67*
República Democrática del Congo	47,5	61,4	34,4	...	...	...	10 400	64	...	...
República Unida de Tanzania	62,9	75,5	51,0	77,1	85,2	69,2	5 128	68	4 556	68
Rwanda	53,3	62,9	44,0	69,2	75,3	63,4	1 680	61	1 412	64
Santo Tomé y Príncipe	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Senegal	28,4	38,2	18,6	39,3	49,0	29,7	2 822	58	3 387	59
Seychellas	...	...	...	91,9*	91,4*	92,3*	...	...	...	...
Sierra Leona	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Somalia	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Sudáfrica	81,2	82,2	80,2	86,0	86,7	85,3	4 252	54	4 190	54
Swazilandia	71,6	73,7	69,9	80,9	82,0	80,0	129	58	115	57
Togo	44,2	60,5	28,7	59,6	74,3	45,4	1 049	65	1 088	69
Uganda	56,1	69,3	43,5	68,9	78,8	59,2	3 940	66	3 890	67
Zambia	69,2	78,6	58,7	79,9	86,3	73,8	1 400	67	1 148	66
Zimbabwe ^w	80,7	86,6	75,0	90,0	93,8	86,3	1 085	66	732	69
América del Norte y Europa Occidental										
Alemania ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Andorra	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Austria ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Bélgica ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Canadá ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Chipre ^o	94,3	97,7	91,0	96,8*	98,6*	95,1*	29	80	20	79*
Dinamarca ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
España ^o	96,3	97,8	94,8	...	...	...	1 186	71	...	...
Estados Unidos de América ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Finlandia ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Francia ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Grecia ^o	94,9	97,6	92,3	...	...	...	419	77	...	...

1. Los datos de los países señalados con un asterisco (*) emanan de las estadísticas nacionales y los demás corresponden a estimaciones del IEU (evaluación de julio de 2002).
2. Para una definición más detallada de la alfabetización nacional, las fuentes y los años de los datos, véase la introducción al Anexo Estadístico.

TASA DE ALFABETIZACIÓN DE JÓVENES
[personas de 15 a 24 años]
[%]

NÚMERO DE ADULTOS ANALFABETOS
[personas de 15 años o más]

1990			2000-2004 ²			1990		2000-2004 ²		País o territorio
Total	Hombres	Mujeres	Total	Hombres	Mujeres	Total (en miles)	Mujeres (%)	Total (en miles)	Mujeres (%)	
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
40,4	56,6	24,7	55,5	72,7	38,5	497	64	610	70	Angola
83,3	79,3	87,2	89,1	85,5	92,8	48	38	44	33	Benín
...	...	...	18,4*	25,5*	14,0*	...	...	2 087	54*	Botswana
51,6	58,4	44,8	66,1	67,2	65,1	517	57	490	52	Burkina Faso
81,5	87,1	76,2	89,1	92,0	86,3	13	65	11	63	Burundi
81,1	86,4	75,9	...	...	...	414	64	...	...	Cabo Verde
48,0	58,4	37,7	69,9	75,8	64,0	569	60	481	60	Camerún
56,7	63,8	49,6	59,0	65,6	52,2	45	58	66	58	Chad
92,5	94,9	90,3	97,8	98,4	97,3	36	66	16	64	Comoras
52,6	64,9	40,3	59,9*	69,6*	51,5*	1 046	62	1 426	61*	Congo
60,9	72,5	49,3	...	...	...	236	65	...	...	Côte d'Ivoire
43,0	51,5	34,1	57,4	63,0	51,8	5 326	58	5 752	57	Eritrea
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Etiopía
42,2	50,5	34,1	...	...	...	95	58	...	...	Gabón
81,8	88,2	75,4	92,2	94,2	90,1	538	67	348	63	Gambia
44,1	62,2	26,5	...	...	...	107	66	...	...	Ghana
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Guinea
92,7	96,6	88,8	...	...	...	5	77	...	...	Guinea-Bissau
89,8	92,9	86,7	95,8	96,4	95,1	473	65	314	58	Guinea Ecuatorial
87,2	77,2	97,1	...	...	...	38	12	...	...	Kenya
57,2	75,4	38,6	70,8	86,3	55,4	176	71	190	76	Lesotho
72,2	77,8	66,6	...	...	...	635	60	...	...	Liberia
63,2	75,7	51,2	72,5	81,9	62,8	643	68	641	68	Madagascar
...	...	...	24,2*	32,3*	16,9*	...	...	1 938	55*	Malawi
91,1	91,2	91,1	94,5*	93,7*	95,4*	18	49	11	42*	Mali
48,8	66,1	31,7	62,8	76,6	49,2	1 365	68	1 363	69	Mauricio
87,4	85,9	89,0	92,3	90,6	94,0	36	44	29	39	Mozambique
17,0	24,9	9,3	24,5	34,0	15,1	1 211	54	1 684	55	Namibia
73,6	80,8	66,5	88,6	90,7	86,5	4 243	63	2 780	58	Niger
52,1	65,6	39,4	58,5*	70,3*	46,9*	258	65	321	65*	Nigeria
68,9	80,3	57,6	...	...	...	2 213	68	...	...	República Centroafricana
83,1	89,2	77,2	91,6	93,8	89,4	882	69	642	63	República Democrática del Congo
72,7	78,0	67,4	84,9	86,3	83,6	363	60	268	59	República Unida de Tanzania
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Rwanda
40,1	50,0	30,2	52,9	61,3	44,5	829	58	960	59	Santo Tomé y Príncipe
...	...	...	99,1*	98,8*	99,4*	...	...	...	...	Senegal
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Seychelles
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Sierra Leona
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Somalia
88,5	88,6	88,4	91,8	91,8	91,7	882	51	771	50	Sudáfrica
85,1	84,7	85,5	91,2	90,4	92,1	25	52	21	46	Swazilandia
63,5	79,4	47,7	77,4	88,3	66,6	242	72	219	74	Togo
70,1	79,8	60,5	80,2	86,3	74,0	1 003	66	1 001	66	Uganda
81,2	86,4	76,2	89,2	91,5	86,9	311	64	247	61	Zambia
93,9	96,6	91,3	97,6	98,9	96,2	128	72	74	78	Zimbabwe ^w
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
99,7	99,5	99,8	99,8*	99,7*	99,8*	0,3	29	0,3	40*	América del Norte y Europa Occidental
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Alemania ^o
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Andorra
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Austria ^o
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Bélgica ^o
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Canadá ^o
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Chipre ^o
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Dinamarca ^o
99,6	99,6	99,6	...	...	...	27	44	...	...	España ^u
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Estados Unidos de América ^u
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Finlandia ^u
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Francia ^o
99,5	99,4	99,7	...	...	...	7	37	...	...	Grecia ^o

País o territorio	TASA DE ALFABETIZACIÓN DE ADULTOS (personas de 15 años o más) (%)						NÚMERO DE ADULTOS ANALFABETOS (personas de 15 años o más)			
	1990			2000-2004 ¹			1990		2000-2004 ¹	
	Total	Hombres	Mujeres	Total	Hombres	Mujeres	Total (en miles)	Mujeres (%)	Total (en miles)	Mujeres (%)
Irlanda ^u	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
Islandia ^u	...	...	...	...	...	...	...	...	...	
Israel ^u	91,4	94,9	88,0	95,3	97,3	93,4	267	71	214	72
Italia ^o	97,7	98,3	97,1	...	...	...	1 103	65	...	...
Luxemburgo ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Malta ^o	88,4	87,9	88,9	92,6	91,9	93,4	32	49	23	46
Mónaco	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Noruega ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Países Bajos ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Portugal ^o	87,2	90,9	83,8	...	...	...	1 013	66	...	...
Reino Unido ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
San Marino	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Suecia ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Suiza ^a	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
América Latina y el Caribe										
Anguila	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Antigua y Barbuda	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Antillas Neerlandesas	95,6	95,6	95,7	96,7	96,7	96,7	6	53	6	52
Argentina ^w	95,7	95,9	95,6	97,0	97,0	97,0	984	54	831	52
Aruba	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Bahamas	94,4	93,6	95,2	...	...	...	10	44	...	...
Barbados	99,4	99,4	99,3	99,7	99,7	99,7	1	57	1	51
Belize	...	...	...	76,9*	76,7*	77,1*	...	...	36	49*
Bermudas	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Bolivia	78,1	86,8	69,8	86,7*	93,1*	80,7*	862	71	700	74*
Brasil ^m	82,0	82,9	81,2	88,2*	88,0*	88,3*	17 336	53	14 958	51*
Chile ^w	94,0	94,4	93,6	95,7*	95,8*	95,6*	560	55	483	52*
Colombia	88,4	88,8	88,1	92,1	92,1	92,2	2 584	53	2 320	51
Costa Rica	93,9	93,9	93,8	95,8	95,7	95,9	121	50	119	48
Cuba	95,1	95,2	95,1	96,9	97,0	96,8	398	51	278	52
Dominica	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Ecuador	87,6	90,2	85,1	91,0*	92,3*	89,7*	775	60	770	57*
El Salvador	72,4	76,1	69,1	79,7	82,4	77,1	835	59	848	58
Granada	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Guatemala	61,0	68,8	53,2	69,9	77,3	62,5	1 843	60	2 069	62
Guyana	97,2	98,0	96,4	...	...	...	13	86	...	...
Haití	39,7	42,6	36,9	51,9	53,8	50,0	2 328	54	2 407	54
Honduras	68,1	68,9	67,3	80,0*	79,8*	80,2*	851	51	804	49*
Islas Caimán	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Islas Turcos y Caicos	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Islas Vírgenes Británicas	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Jamaica ^m	82,2	78,0	86,1	87,6	83,8	91,4	274	40	224	36
México ^u	87,3	90,6	84,3	90,5*	92,6*	88,7*	6 471	64	6 471	62*
Montserrat	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Nicaragua	62,7	62,7	62,8	76,7*	76,8*	76,6*	764	51	723	51*
Panamá	89,0	89,7	88,4	92,3	92,9	91,7	171	53	162	54
Paraguay ^w	90,3	92,4	88,3	91,6*	93,1*	90,2*	237	60	294	59*
Perú ^w	...	...	...	85,0*	91,3*	80,3*	...	...	2 519	69*
República Dominicana	79,4	79,8	79,0	84,4	84,3	84,4	894	50	910	49
Saint Kitts y Nevis	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
San Vicente y las Granadinas	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Santa Lucía	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Suriname	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Trinidad y Tobago	95,8	98,1	95,6	98,5	99,0	97,9	26	70	15	69
Uruguay ^w	96,5	96,0	97,0	97,7	97,3	98,1	80	46	58	43
Venezuela	88,9	90,1	87,7	93,1	93,5	92,7	1 340	55	1 163	53
Asia Central										
Armenia	97,5	98,9	96,1	99,4*	99,7*	99,2*	63	80	14	73*
Azerbaiyán	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Georgia	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

1. Para una definición más detallada de la alfabetización nacional, las fuentes y los años de los datos, véase la introducción al Anexo Estadístico.

País o territorio	TASA DE ALFABETIZACIÓN DE ADULTOS (personas de 15 años o más) (%)						NÚMERO DE ADULTOS ANALFABETOS (personas de 15 años o más)			
	1990			2000-2004 ¹			1990		2000-2004 ¹	
	Total	Hombres	Mujeres	Total	Hombres	Mujeres	Total (en miles)	Mujeres (%)	Total (en miles)	Mujeres (%)
Kazajstán	98,8	99,5	98,2	99,4	99,7	99,2	136	79	64	73
Kirguistán	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Mongolia	...	...	...	97,8*	98,0*	97,5*	...	...	38	56*
Tayikistán	98,2	99,2	97,2	99,5*	99,7*	99,3*	55	77	20	68*
Turkmenistán	...	...	...	98,8*	99,3*	98,3*	...	...	38	73*
Uzbekistán	98,7	99,5	97,9	99,3	99,6	98,9	164	80	122	74
Asia Meridional y Occidental										
Afganistán	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Bangladesh	34,2	44,3	23,7	41,1	50,3	31,4	41 606	56	52 209	57
Bhután	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
India ^w	49,3	61,9	35,9	61,3*	...	...	272 279	61	270 466	...
Maldivas	94,8	95,0	94,6	97,2	97,3	97,2	6	50	5	50
Nepal	30,4	47,4	14,0	44,0	61,6	26,4	7 546	81	8 204	65
Pakistán	35,4	49,3	20,1	41,5*	53,4*	28,5*	41 368	60	51 536	60*
República Islámica del Irán	63,2	72,2	54,0	...	83,5*	70,4*	11 506	61	10 543	64*
Sri Lanka ^w	88,7	92,9	84,7	92,1	94,7	89,6	1 262	65	1 099	64
Asia Oriental y el Pacífico										
Australia ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Brunei Darussalam	85,5	91,0	78,4	93,9*	96,3*	91,4*	24	66	15	68*
Cambodia	62,0	77,7	48,8	69,4	80,8	59,3	2 032	73	2 454	70
China ^w	78,3	87,2	68,9	90,9*	95,1*	86,5*	181 331	70	89 788	73*
Estados Federados de Micronesia	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Fiji	88,6	91,6	85,5	92,9*	94,5*	91,4*	51	63	39	60*
Filipinas ^w	91,7	92,2	91,2	92,6*	92,5*	92,7*	2 986	53	3 687	50*
Indonesia ^w	79,5	86,7	72,5	87,9	92,5	83,4	23 800	68	18 432	69
Islas Cook	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Islas Marshall	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Islas Salomón	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Japón ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Kiribati	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Macao, China	90,5	94,6	86,8	91,3*	95,3*	87,8*	26	73	32	75*
Malasia ^w	80,7	86,8	74,4	88,7*	92,0*	85,4*	2 190	66	1 804	64*
Myanmar	80,7	87,4	74,2	85,3	89,2	81,4	4 805	68	4 876	64
Nauru	30,4	47,4	14,0	...	...	...	7 546	81	...	...
Niue	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Nueva Zelanda ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Palau	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Papua Nueva Guinea	56,6	64,4	48,2	...	...	...	1 046	57	...	...
República de Corea ^o	95,9	98,4	93,4	...	...	...	1 307	80	...	...
República Democrática Popular Lao	56,5	70,3	42,8	66,4	77,4	55,5	1 017	67	1 081	67
Rep. Popular Democrática de Corea	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Samoa	98,0	98,5	97,4	98,7	98,9	98,4	2	61	1	58
Singapur	88,8	94,4	83,2	92,5	96,6	88,6	265	75	244	77
Tailandia ^w	...	...	...	92,6*	94,9*	90,5*	...	...	3 402	66*
Timor-Leste	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Tokelau	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Tonga	...	...	...	98,8*	98,8*	98,9*	...	...	1	48*
Tuvalu	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Vanuatu	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Viet Nam	...	...	...	90,3*	93,9*	86,9*	...	...	5 273	69*
Estados Árabes										
Arabia Saudita	66,2	76,2	50,2	77,8	84,1	69,5	3 287	59	3 218	61
Argelia	52,9	64,3	41,3	68,9	78,0	59,6	6 799	62	6 486	65
Bahrein	82,1	86,8	74,6	88,5	91,5	84,2	60	55	57	55
Djibuti	53,0	66,8	39,7	...	...	...	141	65	...	...
Egipto ^w	47,1	60,4	33,6	55,6*	67,2*	43,6*	17 432	63	20 468	64*
Emiratos Árabes Unidos	71,0	71,2	70,6	77,3	75,6	80,7	421	28	499	25
Irak	35,7	51,3	19,7	...	...	...	6 208	62	...	...
Jamahiriyá Árabe Libia	68,1	82,8	51,1	81,7	91,8	70,7	773	71	686	77

1. Para una definición más detallada de la alfabetización nacional, las fuentes y los años de los datos, véase la introducción al Anexo Estadístico.

TASA DE ALFABETIZACIÓN DE JÓVENES
(personas de 15 a 24 años)
[%]

NÚMERO DE ADULTOS ANALFABETOS
(personas de 15 años o más)

1990			2000-2004 ¹			1990		2000-2004 ¹	
Total	Hombres	Mujeres	Total	Hombres	Mujeres	Total (en miles)	Mujeres (%)	Total (en miles)	Mujeres (%)
99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	6	45	6	50
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	97,7*	97,0*	98,4*	...	...	13	34*
99,8	99,8	99,8	99,8*	99,8*	99,8*	2	55	2	49*
...	...	...	99,8*	99,8*	99,8*	...	...	2	49*
99,6	99,7	99,6	99,7	99,7	99,6	14	57	18	58
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
42,0	50,7	33,2	49,7	57,8	41,1	12 842	56	14 740	57
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
64,3	73,4	54,2	...	...	...	58 555	61	...	...
98,1	98,1	98,1	99,2	99,1	99,2	1	48	1	46
46,6	67,0	27,3	62,7	78,1	46,0	1 867	67	1 797	70
47,4	62,5	30,6	53,9*	65,5*	42,0*	10 697	63	13 537	61*
86,3	91,7	80,8	...	...	...	1 425	68	...	...
95,1	95,9	94,2	97,0	97,2	96,9	157	57	105	51
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
97,9	97,6	98,1	99,1*	99,0*	99,3*	1	43	1	42*
73,5	81,5	65,6	80,3	84,5	75,9	476	65	588	61
95,3	97,5	93,1	98,9*	99,2*	98,5*	11 709	72	2 314	63*
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
97,8	98,1	97,6	99,3*	99,1*	99,4*	3	54	1	39*
97,3	97,1	97,4	95,1*	84,5*	95,7*	342	46	787	43*
95,0	96,6	93,4	98,0	98,5	97,6	1 873	65	835	62
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
97,2	99,2	95,8	99,6*	99,4*	99,8*	2	88	0,3	26*
94,8	95,3	94,2	97,2*	97,2*	97,3*	179	55	122	48*
88,2	90,1	86,2	91,4	81,6	91,1	972	58	830	51
46,6	67,0	27,3	...	...	...	1 867	67	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
68,6	74,4	62,4	...	...	...	277	60	...	...
99,8	99,8	99,8	...	...	...	18	49	...	...
70,1	79,47	60,56	79,3	85,8	72,7	235	66	226	65
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
99,0	99,1	98,9	99,5	99,4	99,5	0,3	50	0,2	43
99,0	98,8	99,2	99,5*	99,4*	99,6*	6	39	3	38*
...	...	...	98,0*	98,1*	97,8*	...	...	233	53*
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	99,2*	99,2*	99,1*	...	...	0,2	51*
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
94,1	94,5	93,6	...	...	...	801	54	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
85,4	91,2	78,6	93,5	95,4	91,6	446	68	278	63
77,3	86,1	68,1	89,9	94,0	85,6	1 159	69	691	70
95,6	96,2	95,0	98,6	98,4	98,9	3	54	2	38
73,2	82,2	64,2	...	...	...	28	67	...	...
61,3	70,9	51,0	73,2*	79,0*	66,9*	3 970	62	3 974	60*
84,7	81,7	88,6	91,4	88,2	95,0	48	27	37	26
41,0	56,4	24,9	...	...	...	2 063	62	...	...
91,0	98,9	82,7	97,0	99,8	94,0	78	94	40	97

País o territorio

- Kazajistán
- Kirguistán
- Mongolia
- Tayikistán
- Turkmenistán
- Uzbekistán
- Asia Meridional y Occidental**
- Afganistán
- Bangladesh
- Bhután
- India^w
- Maldivas
- Nepal
- Pakistán
- República Islámica del Irán
- Sri Lanka^w
- Asia Oriental y el Pacífico**
- Australia^a
- Brunei Darussalam
- Camboya
- China^w
- Estados Federados de Micronesia
- Fiji
- Filipinas^w
- Indonesia^w
- Islas Cook
- Islas Marshall
- Islas Salomón
- Japón^a
- Kiribati
- Macao, China
- Malasia^w
- Myanmar
- Nauru
- Niue
- Nueva Zelanda^o
- Palau
- Papua Nueva Guinea
- República de Corea^o
- República Democrática Popular Lao
- Rep. Popular Democrática de Corea
- Samoa
- Singapur
- Tailandia^w
- Timor-Leste
- Tokelau
- Tonga
- Tuvalu
- Vanuatu
- Viet Nam
- Estados Árabes**
- Arabia Saudita
- Argelia
- Bahrein
- Djibuti
- Egipto^w
- Emiratos Árabes Unidos
- Irak
- Jamahiriyá Árabe Libia

TASA DE ALFABETIZACIÓN DE ADULTOS
(personas de 15 años o más)
[%]

NÚMERO DE ADULTOS ANALFABETOS
(personas de 15 años o más)

País o territorio	1990			2000-2004 ¹			1990		2000-2004 ¹	
	Total	Hombres	Mujeres	Total	Hombres	Mujeres	Total (en miles)	Mujeres (%)	Total (en miles)	Mujeres (%)
Jordania ^w	81,5	90,0	72,1	90,9	95,5	85,9	320	72	299	74
Kuwait	76,7	79,3	72,6	82,9	84,7	81,0	317	47	302	42
Líbano	80,3	88,3	73,1	...	...	...	347	72	...	...
Marruecos	38,7	52,7	24,9	50,7	63,3	38,3	9 089	62	10 108	63
Mauritania	34,8	46,3	23,9	41,2	51,5	31,3	743	60	939	60
Omán	54,7	67,3	38,3	74,4	82,0	65,4	457	57	424	55
Qatar	77,0	77,4	76,0	84,2*	84,9*	82,3*	78	28	70	35*
República Árabe Siria	64,8	81,8	47,5	82,9*	91,0*	74,2*	2 351	75	1 864	74*
Sudán	45,8	60,0	31,5	59,9	70,8	49,1	7 836	63	7 942	64
Territorios Autónomos Palestinos	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Túnez ^w	59,1	71,6	46,5	73,2	83,1	63,1	2 081	65	1 869	69
Yemen	32,7	55,2	12,9	49,0	69,5	28,5	3 820	66	5 033	70
Europa Central y Oriental										
Albania ^o	77,0	86,8	66,7	98,7*	99,2*	98,3*	509	71	29	67*
Belarrús	99,5	99,7	99,3	99,7	99,8	99,6	42	76	26	67
Bosnia y Herzegovina ^o	...	...	...	94,6*	98,4*	91,1*	...	...	181	85*
Bulgaria ^o	97,2	98,3	96,2	98,6	99,1	98,1	195	70	97	69
Croacia	96,9	99,0	94,9	98,1*	98,3*	97,1*	121	85	68	83*
Eslovaquia	...	...	...	99,7*	98,7*	99,7*	...	...	14	49*
Eslovenia ^o	99,6	98,6	99,5	99,7	98,7	99,6	7	58	6	56
Estonia ^o	99,8	99,8	99,8	99,8*	99,8*	99,8*	3	53	2	55*
Federación de Rusia ^w	99,2	99,6	98,9	99,6	99,7	99,5	857	76	496	69
Hungría ^o	99,1	99,3	98,9	...	...	...	78	63	...	...
La ex RY de Macedonia ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Letonia ^o	...	...	...	99,7*	99,8*	99,7*	...	...	5	63*
Lituania ^o	99,3	99,5	99,1	99,6*	99,6*	99,6*	20	67	10	54*
Polonia ^o	99,6	99,6	99,5	...	...	...	119	60	...	...
República de Moldova	97,5	99,1	96,1	99,0	99,6	98,6	80	83	32	80
República Checa ^o	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Rumania ^o	97,1	98,6	95,6	97,3*	98,4*	96,3*	519	77	501	71*
Serbia y Montenegro	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Turquía ^o	77,9	89,2	66,4	86,5*	94,4*	78,5*	8 066	75	6 592	79*
Ucrania	99,4	99,7	99,2	99,6	98,8	99,5	237	77	147	70

	Media ponderada						Total	% F	Total	% F
Mundo	75,4	81,8	69,1	81,7	87,0	76,5	871 750	63	799 147	64
Países desarrollados	98,0	98,5	97,5	98,9	99,1	98,6	14 864	64	9 151	62
Países en desarrollo	67,0	75,9	57,9	76,4	83,4	69,3	855 127	63	788 999	64
Países en transición	99,2	99,6	98,8	99,6	99,7	99,4	1 759	78	998	70
África Subsahariana	49,9	60,0	40,3	62,0	70,1	54,2	128 980	61	137 000	61
América del Norte y Europa Occidental	97,9	98,4	97,4	98,8	99,1	98,6	11 326	64	6 946	61
América Latina y el Caribe	85,0	86,7	83,3	89,2	90,1	88,5	41 742	56	39 383	55
Asia Central	98,7	99,4	98,0	99,4	99,6	99,1	572	79	333	70
Asia Meridional y Occidental	47,5	59,7	34,4	58,3	70,9	45,0	382 353	60	402 744	64
Asia Oriental y el Pacífico	81,8	88,9	74,5	91,3	94,9	87,6	232 255	69	134 978	71
Estados Árabes	50,0	63,7	35,6	62,2	73,1	50,6	63 023	63	69 298	64
Europa Central y Oriental	96,2	98,0	94,6	97,3	98,7	96,1	11 500	75	8 464	77

TASA DE ALFABETIZACIÓN DE JÓVENES
(personas de 15 a 24 años)
(%)

NÚMERO DE ADULTOS ANALFABETOS
(personas de 15 años o más)

TASA DE ALFABETIZACIÓN DE JÓVENES (personas de 15 a 24 años) (%)						NÚMERO DE ADULTOS ANALFABETOS (personas de 15 años o más)				País o territorio
1990			2000-2004 ¹			1990		2000-2004 ¹		
Total	Hombres	Mujeres	Total	Hombres	Mujeres	Total (en miles)	Mujeres (%)	Total (en miles)	Mujeres (%)	
96,7	97,9	95,3	99,4	99,3	99,5	23	66	7	40	Jordania ^w
87,5	87,9	87,2	93,1	92,2	93,9	46	51	26	40	Kuwait
92,1	95,5	88,6	...	...	...	48	71	...	...	Líbano
55,3	68,0	42,0	69,5	77,4	61,3	2 254	64	1 924	62	Marruecos
45,8	55,5	36,1	49,6	57,4	41,8	214	58	275	58	Mauritania
85,6	95,4	75,4	98,5	99,6	97,3	43	82	8	87	Omán
90,3	88,3	93,0	94,8*	94,1*	95,8*	6	29	4	40*	Qatar
79,9	92,2	66,9	95,2*	97,1*	93,0*	520	81	199	70*	República Árabe Siria
65,0	75,6	54,0	79,1	83,9	74,2	1 752	65	1 348	61	Sudán
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Territorios Autónomos Palestinos
84,1	92,8	75,2	94,3	97,9	90,6	264	77	117	81	Túnez ^w
50,0	73,5	25,0	67,9	84,3	50,9	1 134	73	1 245	75	Yemen
94,8	97,4	91,9	99,4*	99,4*	99,5*	34	75	3	42*	Europa Central y Oriental
99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	3	50	3	49	Albania ^o
...	...	...	99,6*	99,6*	99,7*	...	...	2	41*	Belarrús
99,4	99,5	99,3	99,7	99,8	99,6	7	59	4	67	Bosnia y Herzegovina ^u
98,6	99,7	99,6	99,6*	99,6*	99,7*	2	52	2	48*	Bulgaria ^o
...	...	...	99,6*	99,6*	99,7*	...	...	3	42*	Croacia
99,8	99,7	99,8	99,8	99,8	99,8	1	45	1	48	Eslovaquia
99,8	99,7	99,8	99,8*	99,7*	99,8*	0,5	42	1	39*	Eslovenia ^o
99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	42	47	47	49	Estonia ^o
99,7	99,8	99,7	...	...	...	4	56	...	...	Federación de Rusia ^w
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Hungría ^o
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	la ex RY de Macedonia ^o
...	...	...	99,7*	99,7*	99,8*	...	...	1	43*	Letonia ^o
99,8	99,8	99,8	99,7*	99,7*	99,7*	1	45	2	42*	Lituania ^o
99,8	99,8	99,8	...	...	...	11	49	...	...	Polonia ^o
99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	1	48	2	49	República de Moldova
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	República Checa ^o
99,3	99,3	99,2	97,8*	97,7*	97,8*	28	54	79	49*	Rumania ^o
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	Serbia y Montenegro
92,7	97,1	88,3	95,5*	97,8*	93,2*	838	79	616	75*	Turquía ^u
99,8	99,8	99,9	99,9	99,9	99,9	11	43	8	34	Ucrania

Media ponderada						Total	% F	Total	% F	
84,3	88,2	80,1	87,6	90,9	84,0	156 430	62	136 710	63	Mundo
99,7	99,7	99,6	99,7	99,7	99,7	471	51	354	49	Países desarrollados
80,9	85,8	75,8	85,2	89,3	81,0	155 627	62	136 052	63	Países en desarrollo
99,2	99,2	99,2	99,4	99,4	99,3	332	49	304	50	Países en transición
67,5	74,8	60,2	76,6	81,0	72,3	29 603	61	31 135	59	África Subsahariana
99,7	99,7	99,7	99,8	99,8	99,8	310	49	203	49	América del Norte y Europa Occidental
92,7	92,7	92,7	95,5	95,2	95,9	6 351	50	4 589	46	América Latina y el Caribe
97,7	97,6	97,7	98,3	98,3	98,3	281	50	257	50	Asia Central
61,5	71,1	51,0	72,3	81,5	62,5	87 276	61	79 344	65	Asia Meridional y Occidental
95,4	97,2	93,6	97,8	98,2	97,4	17 383	68	7 446	58	Asia Oriental y el Pacífico
66,6	77,3	55,3	78,2	84,4	71,8	14 203	66	12 946	64	Estados Árabes
86,3	89,2	87,4	88,8	89,3	88,3	1 023	75	790	68	Europa Central y Oriental

ANNEX 6: Països àrabs i població musulmana al món

PAÏSOS ÀRABS I POBLACIÓ MUSULMANA:

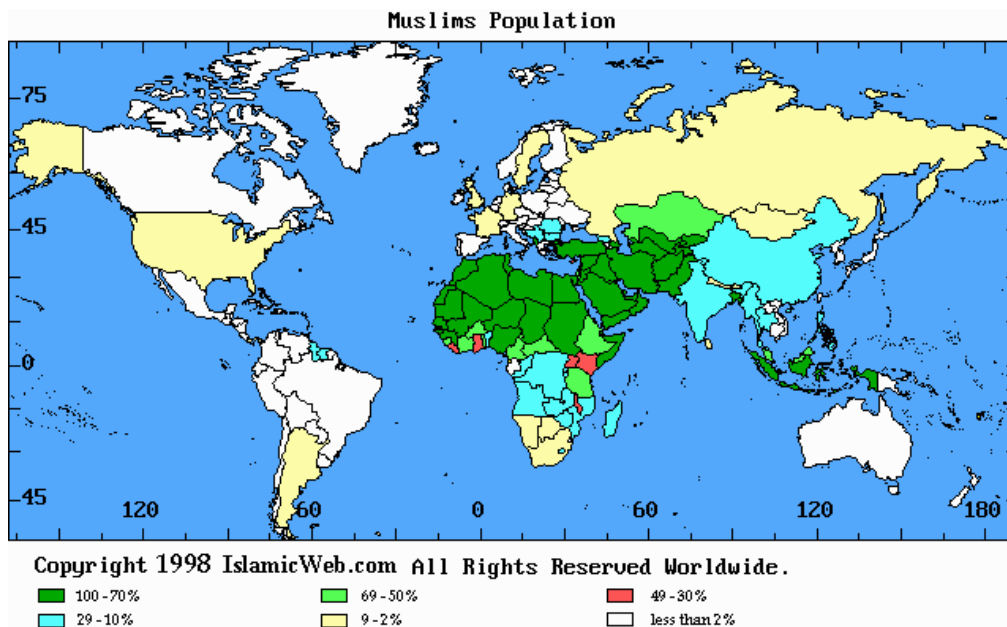
- **Algèria**, un 99% de la població és musulmana
- **Aràbia Saudita**, un 100% de la població és musulmana
- **Bahrain**, un 100% de la població és musulmana (70% xiïtes i 3% sunnites)
- **Comores**, un 98 % de la població és musulmana
- **Djibouti**, un 94% de la població és musulmana
- **Egipte**, un 94% de la població és musulmana
- **Emirats Àrabs Units**, un 96% de la població és musulmana
- **Iemen**, 50% sunnita i 50% xiïta amb una minoria d'altres religions
- **Iraq**, un 97% de la població és musulmana
- **Jordània**, un 92% de la població és musulmana
- **Kuwait**, un 85% de la població és musulmana
- **Líban**, un 70% de la població és musulmana
- **Líbia**, un 97% de la població és musulmana
- **Marroc**, un 99% de la població és musulmana
- **Mauritània**, un 100% de la població és musulmana
- **Oman**, un 75% de la població és musulmana
- **Palestina** (*l'Autoritat Palestina només és reconeguda per la Lliga Àrab*)
- **Qatar**, un 95%
- **Sàhara Occidental** (*la República Àrab Sahrauí Democràtica no té un reconeixement unànime*)
- **Síria**, 74% de musulmans sunnites
- **Sudan**, un 70% de la població és musulmana
- **Somàlia**, majoria musulmana sunnita (no se'n disposa percentatge)
- **Tunísia**, un 98% de la població és musulmana

Actualment s'estima que la població musulmana representa, aproximadament, un 20 % de la població mundial, un percentatge en augment, bàsicament a

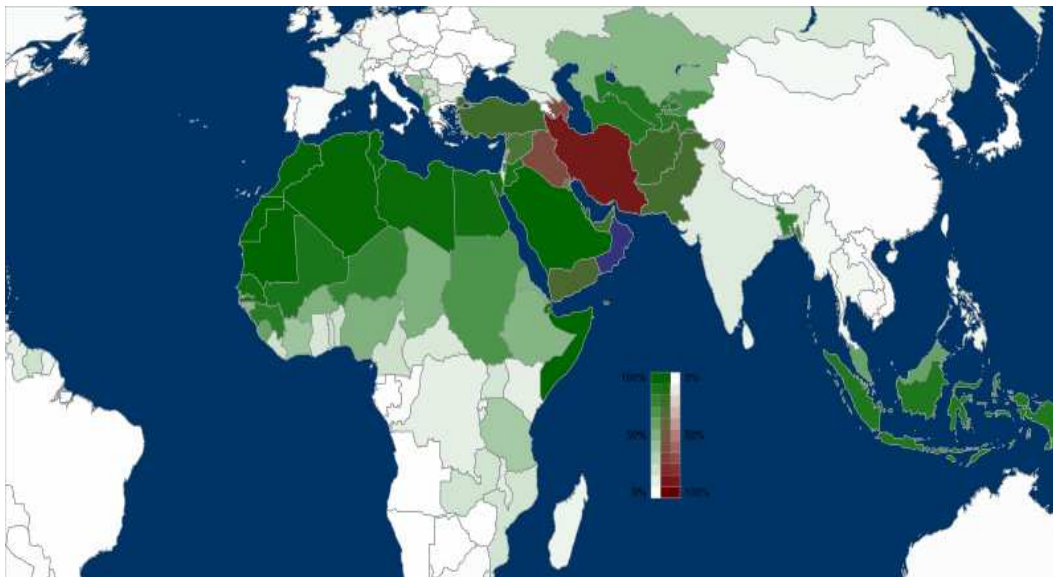

causa, del creixement demogràfic dels països on s'estableix aquesta religió. Únicament el 18 %⁵⁰d'aquesta població musulmana (que excedeix els 1.200 milions de persones) és àrab, la resta pertany a d'altres zones i ètnies:

"POBLACIÓ MUSULMANA" :

"ISLAM PER PAÏSOS":

En aquest mapa s'observa, de color verd, la població musulmana sunnita, i amb vermell, la que pertany a una altra vessant islàmica (en majoria, xiïta).

⁵⁰ Wikipedia.(2002-2008). "El Islam". Recuperat el 2 de juliol de 2008 des de <http://es.wikipedia.org/wiki/Islam>

ANNEX 7: Sufragi femení per països

Llista comparativa de països amb sufragi femení (per orde d' aprovació):

Païses	Derecho masculino al voto en elecciones nacionales	Voto de las mujeres en igualdad con los hombres
Nueva Zelanda	1879	1893
Australia	1901	1902
Finlandia	1906	1906
Noruega	1898	1913
Dinamarca	1920	1915 (desde 1908 podían votar las mujeres de más de 25 años y que pagaran impuestos)
Uruguay	1830	1917 (votan por primera vez el 3 de julio de 1927, en el Plebiscito de Cerro Chato)
Irlanda	?	1918
Polonia	?	1918
Georgia	?	1918
Rusia	1918	1918

Islandia	?	1919
Luxemburgo	?	1919
Alemania	1867	1919
Suecia	1909	1919
Países Bajos	1917	1919
Austria	?	1920
Hungría	?	1920
Checoslovaquia	1920	1920
Reino Unido	1918	1928 (desde 1918 podían votar las mujeres mayores de 30 años)
Ecuador	?	1929
España	1869	1933
Cuba	?	1934
Turquía	1924	1934
Filipinas	1936	1937 (ganado en 1935 con un referéndum, 95% a favor)
El Salvador (limitado)	?	1939
Canadá	1920	1940 (en Québec. De 1916 a 1922 en el

		resto del país)
República Dominicana	?	1942
Jamaica	?	1944
Francia	1848	1944
Guatemala (limitado)	?	1945
Panamá	?	1945
Italia	1919	1945
Trinidad y Tobago	?	1946
Albania	?	1946
Japón	1925	1946
Bulgaria	?	1947
Yugoslavia	?	1947
Argentina	1912	1947
Venezuela	1946	1947
Surinam	?	1948
Rumania	?	1948

Bélgica	1919	1948 (desde 1920 las mujeres podían votar en las elecciones comunales)
Chile	1935	1949 (desde 1935 las mujeres podían votar en elecciones municipales)
Costa Rica	?	1949
Barbados	?	1950
Haití	?	1950
Antigua y Barbuda	?	1951
Dominica	?	1951
Granada	?	1951
San Vicente y las Granadinas	?	1951
Santa Lucía	?	1951
Bolivia	?	1952
Grecia	?	1952
San Kitts y Nevis	?	1952
India	1950	1950
Guyana	?	1953

México	1909	17 de octubre de 1953 (desde 1947 en elecciones municipales)
Pakistán	?	1954
Siria	?	1954
Honduras	?	1955
Nicaragua	?	1955
Perú	?	1955
Costa de Marfil	?	1955
Vietnam	?	1955
Egipto	?	1955
Túnez	?	1956
Colombia		1957 (desde 1853, en la provincia de Vélez -Santander-, podían votar. Perdieron el derecho al voto en 1857 al formarse el Estado de Santander, mas lo recuperaron el 25 de agosto de 1954. Puesto en práctica desde 1957).
Paraguay	?	1961
Brasil	1889	1961
Bahamas	?	1962

Mónaco	?	1962
Irán	?	1963
Kenia	?	1963
Belice	?	1964
EE. UU.	1870	1920
Suiza	1848	1971
Portugal	?	1971 (desde 1931 podían votar las mujeres con escuela secundaria completa)
Liechtenstein	?	1984
África Central	?	1986
Yibuti	?	1986
Samoa	?	1990
Sudáfrica	1994	1994 (desde 1930 podían votar sólo las mujeres de piel blanca)
Afganistán	?	2003
Kuwait	?	2005

Lista de países sin sufragio femenino

En la actualidad, algunos países no reconocen el sufragio a las mujeres. O sí lo reconocen (como en el Líbano), pero de una manera diferente que a los hombres. La siguiente lista no incluye los países que no permiten el sufragio ni a hombres ni a mujeres:

- Arabia Saudí
- Bután: un solo voto por cada familia, y sólo en elecciones a nivel local.
- Brunéi Darussalam
- Líbano: las mujeres requieren una prueba educativa, los hombres no. Voto obligatorio para hombres, opcional para mujeres.
- Omán: limitado a 175.000 personas (la mayoría hombres) elegidas por el gobierno.

Amb aquestes dades, s'observa clarament com el sufragi femení és molt recent a gran part dels països del món, ja que és un dret que no se li ha permès a la dona fins fa menys d'un segle (en el millor dels casos).

Alguns països musulmans, com Afganistan no li han concedit fins fa ben poc, i d'altres com l'Àrabia Saudita encara es regeix per un sistema polític totalment masclista i patriarcal.

ANNEX 8: Participació de la dona musulmana en la política als països àrabs:

HDI Rank	Year women received right to vote	Year women received right to stand for election	Year first woman elected (E) or appointed (A) to parliament	Women in government at ministerial level (as % of total) 2005	Seats in lower house or single house held by women (as % of total) 1990	Seats in lower house or single house held by women (as % of total) 2005	Seats in upper house or senate held by women (as % of total) 2005
High Human Development							
40	Qatar	—	—	0.1	..	..	..
41	United Arab Emirates	—	—	0.1	0	0.0	..
43	Bahrain	1973	1973	2002 A	0.1	0.0	15.0
44	Kuwait	—	—	—	0.0	0.0	..
Medium Human Development							
58	Libyan Arab Jamahiriya	1964	1964	..	..	..	..
71	Oman	1994, 2003	1994, 2003	..	0.1	2.4	15.5
77	Saudi Arabia	—	—	—	0.0	0.0	..
81	Lebanon	1952	1952	1991 A	0.1	0	2.3
89	Tunisia	1957, 1959	1957, 1959	1959 E	0.1	4	22.8
90	Jordan	1974	1974	1989 A	0.1	0	5.5
102	Occupied Palestinian Territories	..	..	..	..	..	..
103	Algeria	1962	1962	1962 A	0.1	2	6.2
106	Syrian Arab Republic	1949, 1953	1953	1973 E	0.1	9	12.0
119	Egypt	1956	1956	1957 E	0.1	4	2.9
124	Morocco	1963	1963	1993 E	0.1	0	10.8
141	Sudan	1964	1964	1964 E	(.)	9.7	..
Low Human Development							
150	Djibouti	1946	1986	2003 E	0.1	0	10.8
151	Yemen	1967, 1970	1967, 1970	1990 E	(.)	4	0.3
Without HDI Rank							
	Iraq	..	..	..	0.2	11	31.6
	Somalia	..	..	..	..	4	..

La participació de la dona musulmana en la política en els països àrabs és mínima ja que no supera el 0.2% en cap d'ells en el govern en un nivell ministerial, ni el 15% en la cambra alta o el senat.

Es denota un augment força significatiu comparant les dades de l'any 1999 en relació a les de 2005 ja que la representació en la cambra baixa arriba a superar el 30% a Iraq i el 22% a Tunissia.

ANNEX 9: Participació de la dona musulmana en l'activitat econòmica als països àrabs

HDI Rank	Female economic activity rate (% ages 15 and above) 2003	Female economic activity rate (index, 1990=100, ages 15 and above) 2003	Female economic activity rate (% of male rate ages 15 and above) 2003	Female employment in agriculture (as % of female labour force) 1995-2002	Male employment in agriculture (%) 1995-2002	Female employment in industry (as % of female labour force) 1995-2002	Male employment in industry (%) 1995-2002	Female employment in services (as % of female labour force) 1995-2002	Male employment in services (%) 1995-2002	Women contributing family workers (% of total) 1995-2003	Men contributing family workers (% of total) 1995-2003
High Human Development											
40	Qatar	42.6	129	47	..	..	..	..	..	..	..
41	United Arab Emirates	32.1	110	38	(.)	9	14	36	86	55	..
43	Bahrain	34.5	121	40	..	..	..	..	..	..	..
44	Kuwait	36.2	96	49	..	..	..	..	..	..	..
Medium Human Development											
58	Libyan Arab Jamahiriya	25.9	126	35	..	..	..	..	..	..	..
71	Oman	20.3	160	27	..	..	..	..	..	..	..
77	Saudi Arabia	22.4	150	29	..	..	..	..	..	..	..
81	Lebanon	30.7	126	40	..	..	..	..	..	..	..
89	Tunisia	37.7	115	48	..	..	..	..	..	..	..
90	Jordan	28.1	165	36	..	..	..	..	..	..	..
102	Occupied Palestinian Territories	9.6	153	14	26	9	11	32	62	58	46
103	Algeria	31.6	165	41	..	..	..	..	..	..	..
106	Syrian Arab Republic	29.5	125	38	..	..	..	..	..	..	..
119	Egypt	36.0	119	46	39	27	7	25	54	48	33
124	Morocco	41.9	108	53	6	6	40	32	54	63	19
141	Sudan	35.7	116	42	..	..	..	..	..	..	..
Low Human Development											
150	Djibouti	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
151	Yemen	30.9	110	37	88	43	3	14	9	43	26
Without HDI Rank											
	Iraq	19.4	134	26	..	..	..	..	..	..	..
	Somalia	62.9	99	73	..	..	..	..	..	..	..

La participació de la dona musulmana en l'activitat econòmica dels països àrabs és força baixa ja que no supera el 50% en la majoria part dels països (excepte a Somàlia).

Dels pocs països que se'n disposen dades al respecte la participació femenina es centra en el sector dels serveis, sent la indústria i l'agricultura sectors més minoritaris pel que fa a la presència femenina.

ANNEX 10: Dones musulmanes amb permís de treball en vigor a Espanya

TRABAJADORES EXTRANJEROS CON PERMISO DE TRABAJO EN VIGOR, A 31 DE DICIEMBRE, SEGÚN NACIONALIDAD

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
% Mujeres	TOTAL	34,52	34,65	36,18	34,75	35,31	34,98	34,69
	EUROPA	34,32	35,34	38,57	38,51	36,43	35,30	35,83
	Unión Europea							
	EEE no EU (2)							
	Bosnia-Herzegovina							
	Bulgaria	39,80	40,71	44,31	42,15	37,40	31,90	32,04
	Croacia							
	Eslovaquia			29,91				
	Ex Checoslovaquia (1)	24,60	25,52	35,78	29,43	28,98	39,99	44,30
	Ex-Yugoslavia (2)	33,72	35,61		36,27	37,27	39,20	38,99
	Polonia	31,42	32,18	35,33	34,45	36,27	35,83	37,96
	República Checa							
	Rumania	34,77	36,54	39,85	39,60	32,99	30,91	30,95
	Rusia							
	Serbia y Montenegro (3)							
	Suiza	37,10	35,20	37,36	39,33	38,35	39,64	40,31
	Ucrania							
	Resto	39,56	41,27	43,93	43,41	41,59	42,15	41,77
	AFRICA	15,80	18,44	17,10	17,32	18,14	17,42	18,69
	Angola	19,50	19,38	19,61	20,63	19,50	22,52	23,90
	Argelia	8,42	6,98	8,28	9,05	10,51	10,44	9,43
	Cabo Verde	57,39	55,53	59,10	55,84	60,50	60,64	61,42
	Egipto	11,91	12,46	9,87	11,95	10,14	10,15	7,77
	Gambia	3,03	2,76	3,92	6,58	7,07	8,78	8,80
	Ghana	19,75	19,50	19,81	17,95	15,83	10,54	10,07
	Guinea Bissau	3,63	4,94	7,71	9,56	9,29	9,43	9,37
	Guinea Conakry	8,38	8,42	8,39	11,11	12,22	8,59	7,52
	Guinea Ecuatorial	64,19	67,09	68,31	65,79	65,57	63,36	63,38
	Malí	3,65	3,60	3,31	4,63	4,94	3,50	2,96
	Marruecos	15,98	16,87	17,54	17,94	18,75	17,99	17,08
	Mauritania	3,15	3,77	6,54	7,28	9,24	9,01	8,13
	Nigeria	20,05	21,56	21,73	20,41	15,83	17,81	24,83
	Senegal	5,54	6,66	7,23	9,05	9,76	11,36	11,33
	Resto	21,88	19,61	21,21	19,78	21,48	22,25	22,48
	AMÉRICA DEL NORTE	38,26	38,15	37,82	38,50	37,88	38,96	39,40
	Canadá	39,90	42,79	46,19	46,12	42,05	44,11	45,02
	Estados Unidos	38,11	37,72	36,94	38,71	37,32	38,27	38,66
	AMÉRICA CENTRAL Y DEL SUR	81,10	82,97	86,31	83,75	80,12	82,53	80,86
	Argentina	35,27	36,77	38,16	38,79	38,11	36,43	35,64
	Bolivia	57,36	58,97	62,37	67,02	59,22	51,39	50,02
	Brasil	54,15	54,03	54,39	54,61	53,87	60,14	62,74
	Chile	46,51	46,78	48,37	46,73	44,49	40,10	38,04
	Colombia	65,76	67,49	71,26	69,01	64,48	57,28	55,81
	Cuba	35,91	38,29	40,65	40,99	42,02	41,90	41,56
	Ecuador	66,62	70,92	73,28	66,28	52,37	45,84	46,06
	México	41,21	41,05	43,23	38,48	38,59	43,18	44,09
	Perú	64,20	66,00	67,22	64,72	61,31	57,44	54,47
	Rep. Dominicana	85,04	85,23	85,58	83,37	81,35	78,79	75,56
	Uruguay	38,45	38,90	39,78	40,86	39,19	37,89	36,71
	Venezuela	38,94	41,89	46,96	47,53	50,79	53,63	54,84
Resto	68,95	70,05	69,25	68,02	65,89	62,26	61,09	
ASIA	37,41	37,18	38,03	37,86	38,14	35,96	31,35	
Armenia	5,31	8,04	8,24	10,00	8,74	6,15	4,61	
Bangladesh	30,75	31,72	35,08	36,67	38,00	37,66	37,53	
China	16,45	18,67	17,96	17,78	19,55	19,28	18,25	
Corea del Sur	65,83	66,08	66,50	65,43	63,46	62,48	60,42	
Filipinas	13,06	13,53	13,47	14,09	13,80	12,96	10,07	
Irán	25,40	28,28	25,16	25,00	26,67	27,52	27,42	
Japón	23,39	23,71	22,89	24,75	26,73	31,44	30,54	
Pakistán	2,52	3,77	4,13	4,90	3,72	2,35	1,36	
Resto	22,33	21,47	22,65	21,87	23,50	23,56	24,91	
OCEANÍA	39,87	37,98	35,77	33,33	30,50	31,77	35,29	
APÁTRIDAS	13,58	14,93	14,44	13,11	10,73	11,46	13,51	

FUENTE: Elaboración propia a partir de datos del Anuario de Estadísticas Laborales Ministerio de Trabajo y de Asuntos Sociales.

(1) Bajo la rúbrica Ex-Checoslovaquia se incluye a los nacionales de la antigua Checoslovaquia, a los de la República Checa y a los de Eslovaquia.

(2) Bajo la rúbrica Ex-Yugoslavia se incluye a los nacionales de la antigua Yugoslavia y a los de los países siguientes: Bosnia, Croacia, Eslovenia, Macedonia y Serbia-Montenegro.

En aquesta taula s'observa el baix percentatge d'integració al món laboral de les dones musulmanes en la nostra societat (únicament un 17,08% de marroquines, un 1,36% de pakistaneses, un 23,9 d'algerianes, un 24, 83% de les nigerianes disposaven de permís de treball en vigor l'any 2002.)

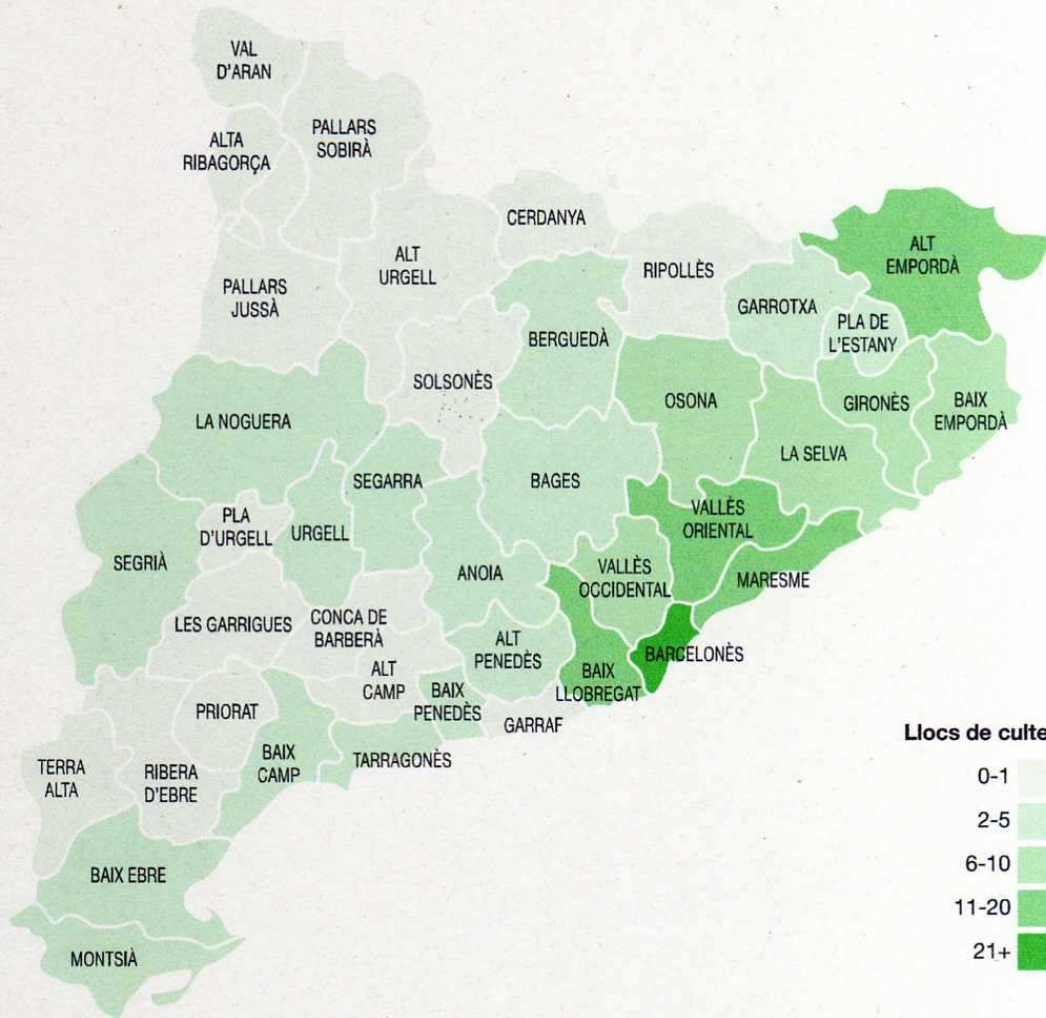
El manteniment d'aquesta situació es relaciona amb varis aspectes:

- el manteniment de treballs no regulats en aquest col·lectiu (tasques domèstiques, cura de malalts i persones de la 3a edat...)
- la dificultat d'obtenir el permís de treball segons la legislació vigent en matèria d'immigració al país
- la manca d'estratègies i coneixements per adquirir un lloc de treball digne (habilitats comunicatives orals en la llengua autòctona, habilitats de lectoescriptura...)
- la permanència de prejudicis per part de la societat autòctona a l'hora de contractar-les.

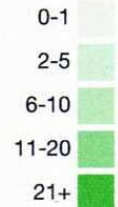
ANNEX 11: Mapa d'Oratoris Islàmics a Catalunya

Mapa comarcal dels llocs de culte islàmics

Dades de 31 de gener de 2007

Llocs de culte:

Llocs de culte per comarca:

Alt Camp	1	Baix Penedès	4	Maresme	13	Segrià	3
Alt Empordà	11	Barcelonès	22	Montsià	5	Solsonès	1
Alt Penedès	4	Berguedà	2	Osona	7	Tarragonès	3
Alt Urgell	0	Cerdanya	1	Pallars Jussà	1	Terra Alta	0
Alta Ribagorça	0	Conca de Barberà	0	Pallars Sobirà	0	Urgell	2
Anoia	2	Garraf	1	Pla de l'Estany	2	Val d'Aran	0
Bages	3	Garrotxa	2	Pla d'Urgell	1	Vallès Occidental	10
Baix Camp	3	Gironès	8	Priorat	0	Vallès Oriental	12
Baix Ebre	2	La Noguera	2	Ribera d'Ebre	0	TOTAL	169
Baix Empordà	9	La Selva	8	Ripollès	1		
Baix Llobregat	19	Les Garrigues	1	Segarra	3		

ANNEX 12: Països de procedència dels immigrants a Catalunya

PAÏSOS DE PROCEDÈNCIA DE LA IMMIGRACIÓ A ESPANYA:

	VARIACIÓN NUMÉRICA								
	31-03-2008			TRIMESTRAL: RESPECTO A 31-12-2007			INTERANUAL: RESPECTO A 31-03-2007		
	Total	Régimen General	Régimen Comunitario	Total	Régimen General	Régimen Comunitario	Total	Régimen General	Régimen Comunitario
MUJERES									
TOTAL	1.914.457	980.443	934.014	98.065	-47.400	145.465	429.779	17.561	412.218
EUROPA COMUNITARIA	747.596	-	747.596	49.142	-93.247	142.389	281.261	-111.478	392.739
Alemania	48.752	-	48.752	2.491	-	2.491	9.338	-	9.338
Austria	3.219	-	3.219	222	-	222	778	-	778
Bélgica	9.547	-	9.547	246	-	246	899	-	899
Bulgaria	60.824	-	60.824	4.297	-19.124	23.421	28.298	-24.025	52.323
Dinamarca	4.361	-	4.361	95	-	95	562	-	562
Eslovaquia	3.290	-	3.290	205	-	205	1.136	-	1.136
Eslovenia	312	-	312	24	-	24	124	-	124
Estonia	585	-	585	49	-	49	233	-	233
Finlandia	4.196	-	4.196	149	-	149	711	-	711
Francia	35.589	-	35.589	1.542	-	1.542	7.081	-	7.081
Grecia	1.135	-	1.135	65	-	65	276	-	276
Hungria	2.909	-	2.909	294	-	294	1.212	-	1.212
Irlanda	4.259	-	4.259	140	-	140	722	-	722
Islandia	278	-	278	11	-	11	64	-	64
Italia	52.705	-	52.705	2.495	-	2.495	12.430	-	12.430
Letonia	1.226	-	1.226	94	-	94	361	-	361
Lituania	8.653	-	8.653	322	-	322	1.643	-	1.643
Luxemburgo	165	-	165	4	-	4	19	-	19
Noruega	5.386	-	5.386	156	-	156	353	-	353
Països Baixos	15.283	-	15.283	731	-	731	2.472	-	2.472
Polonia	33.379	-	33.379	2.193	-	2.193	10.228	-	10.228
Portugal	36.292	-	36.292	2.005	-	2.005	8.997	-	8.997
Reino Unido	102.529	-	102.529	3.668	-	3.668	13.258	-	13.258
República Checa	3.724	-	3.724	242	-	242	1.249	-	1.249
Rumania	294.182	-	294.182	26.855	-74.123	100.978	176.622	-87.453	264.075
Suecia	8.287	-	8.287	436	-	436	1.638	-	1.638
Sulza	6.377	-	6.377	94	-	94	514	-	514
Otros Europa Comunitaria	152	-	152	17	-	17	43	-	43
RESTO DE EUROPA	66.215	54.094	12.121	2.717	2.325	392	8.813	6.969	1.844
Albania	471	283	188	15	13	2	68	40	28
Andorra	263	203	60	13	12	1	53	54	-1
Bielorrusia	1.716	1.109	607	47	34	13	242	154	88
Bosnia-Herzegovina	763	642	121	22	24	-2	35	32	3
Croacia	525	368	157	7	8	-1	36	32	4
Macedonia	140	118	22	2	2	0	23	18	5
Moldavia	5.828	5.341	487	435	406	29	1.448	1.319	129
Rusia	20.725	14.030	6.695	635	354	281	2.688	1.528	1.160
Serbia	1.402	1.162	240	34	36	-2	133	117	16
Turquia	445	259	186	23	15	8	74	42	32
Ucrania	33.933	30.575	3.358	1.484	1.421	63	4.014	3.633	381
Otros Resto de Europa	4	4	0	0	0	0	-1	0	-1
ÀFRICA	307.491	287.889	19.602	13.782	13.454	328	52.442	50.523	1.919
Angola	591	514	77	35	34	1	47	41	6
Argelia	13.543	12.880	663	517	510	7	2.352	2.259	93
Burkina Faso	176	163	13	13	12	1	52	51	1
Cabo Verde	1.504	1.266	238	43	48	-5	135	129	6
Camerún	1.213	1.040	173	99	95	4	225	206	19
Congo	200	187	13	12	12	0	27	27	0
Costa de Marfil	401	347	54	32	32	0	100	93	7
Egipto	709	609	100	48	44	4	165	151	14
Etiopia	199	160	39	18	17	1	32	25	7
Gambia	5.443	5.292	151	109	100	9	525	483	42
Ghana	1.595	1.538	57	118	112	6	317	305	12
Guinea	1.572	1.501	71	108	106	2	403	389	14
Guinea Bissau	742	652	90	30	25	5	133	104	29
Guinea Ecuatorial	5.837	4.120	1.717	172	127	45	511	283	228
Kenia	450	392	58	53	51	2	67	66	1
Liberia	64	59	5	-2	-1	-1	-4	-3	-1
Mali	1.238	1.225	13	57	56	1	263	260	3
Marruecos	251.447	237.755	13.692	11.568	11.374	194	44.039	42.911	1.128
Mauritania	1.624	1.522	102	45	39	6	253	239	14
Nigeria	9.707	8.309	1.398	431	381	50	1.565	1.323	242
Rep. Dem. del Congo	583	554	29	26	25	1	55	52	3
Senegal	6.800	6.458	342	235	231	4	983	959	24

Sierra Leona	170	148	22	13	12	1	6	3	3
Sudàfrica	306	142	164	-25	-18	-7	32	28	4
Túnez	490	394	96	17	17	0	80	70	10
Otros Àfrica	887	662	225	10	13	-3	79	69	10
IBEROAMÉRICA	679.383	537.495	141.888	27.428	25.065	2.363	68.321	53.247	15.074
Argentina	47.106	26.775	20.331	17	604	-587	1.828	2.268	-440
Bolivia	40.684	38.400	2.284	2.818	2.640	178	7.843	7.170	673
Brasil	27.320	14.056	13.264	1.346	636	710	5.098	2.181	2.917
Chile	11.883	9.063	2.820	397	348	49	1.640	1.308	332
Colòmbia	148.963	117.927	31.036	5.266	5.056	210	13.363	10.728	2.635
Costa Rica	396	203	193	3	9	-6	15	21	-6
Cuba	25.341	12.188	13.153	649	579	70	2.458	2.026	432
Ecuador	210.656	198.251	12.405	9.149	8.333	816	8.982	5.946	3.036
El Salvador	1.435	1.062	373	63	52	11	132	104	28
Guatemala	890	620	270	38	42	-4	129	102	27
Honduras	3.903	3.127	776	274	241	33	881	742	139
Méjico	7.932	3.378	4.554	277	225	52	955	459	496
Nicaragua	1.415	1.061	354	97	87	10	496	424	72
Panamá	585	243	342	4	4	0	82	39	43
Paraguay	9.809	7.930	1.879	984	807	177	3.288	2.590	698
Perú	61.686	53.295	8.391	3.116	2.886	230	10.237	9.045	1.192
República Dominicana	43.624	30.379	13.245	1.910	1.696	214	6.768	5.348	1.420
Uruguay	15.139	9.648	5.491	278	326	-48	1.560	1.286	274
Venezuela	20.318	9.700	10.618	721	476	245	2.520	1.433	1.087
Otros Iberoamèrica	298	189	109	21	18	3	46	27	19
AMÉRICA DEL NORTE	9.520	4.832	4.688	71	107	-36	470	381	89
Canadá	911	443	468	4	8	-4	50	35	15
Estados Unidos	8.609	4.389	4.220	67	99	-32	420	346	74
ASIA	103.182	95.549	7.633	5.075	5.049	26	18.541	18.035	506
Armènia	2.659	2.553	106	123	122	1	475	458	17
Bangladès	1.650	1.606	44	130	127	3	471	460	11
Xina	57.591	56.135	1.456	2.992	2.974	18	10.354	10.205	149
Corea del Sur	1.193	972	221	-1	4	-5	73	66	7
Filipinas	15.359	13.907	1.452	941	944	-3	2.712	2.644	68
Geòrgia	1.751	1.658	93	98	97	1	355	337	18
Índia	7.579	6.722	857	245	252	-7	1.461	1.510	-49
Indonèsia	294	151	143	2	4	-2	26	12	14
Irak	294	248	46	4	6	-2	34	31	3
Irán	906	730	176	19	22	-3	46	50	-4
Israel	465	306	159	7	5	2	50	27	23
Japón	2.511	1.431	1.080	59	47	12	168	88	80
Jordània	338	254	84	-3	1	-4	20	25	-5
Kazajistán	261	175	86	14	6	8	45	24	21
Líban	487	347	140	3	5	-2	68	55	13
Nepal	170	142	28	42	42	0	73	66	7
Pakistan	6.731	6.414	317	309	315	-6	1.724	1.724	0
Palestina	129	83	46	2	4	-2	4	4	0
Síria	771	549	222	18	24	-6	90	84	6
Sri Lanka	151	135	16	6	7	-1	15	16	-1
Tailandia	780	320	460	48	23	25	141	50	91
Taiwán	213	138	75	2	2	0	12	11	1
Otros Àsia	899	573	326	15	16	-1	124	88	36
OCEANÍA	741	304	437	-154	-155	1	-82	-120	38
Austràlia	572	229	343	-24	-24	0	22	-3	25
Nueva Zelanda	162	73	89	-130	-131	1	-103	-115	12
Otros Oceanía	7	2	5	0	0	0	-1	-2	1
Apètridas y No consta	329	280	49	4	2	2	13	4	9
No consta el sexe	413	216	197	-19	-3	-16	-134	-21	-113

El país de procedència majoritari entre les dones musulmanes és clarament el Marroc, seguit d'Algèria, Guinea Equatorial, Nigèria i Pakistan, entre d'altres. L'arribada d'aquest col·lectiu augmenta constantment, tal i com es pot observar en la "variació numèrica" de la mateixa taula.

PAÏSOS DE PROCEDÈNCIA DE LA IMMIGRACIÓ A CATALUNYA:

Províncies i Catalunya. 2007.

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya
Alemanya	9.218	2.377	131	1.712	13.438
Bèlgica	1.511	1.019	54	650	3.234
França	11.861	3.979	247	1.641	17.728
Itàlia	26.796	2.762	461	2.684	32.703
Països Baixos	3.785	1.389	91	919	6.184
Portugal	5.861	1.413	845	1.136	9.255
Regne Unit	7.281	2.245	133	2.087	11.746
Resta Unió Europea	48.973	16.082	16.164	28.548	109.767
Total Unió Europea	115.286	31.266	18.126	39.377	204.055
Europa (sense UE)	14.012	5.515	3.913	4.664	28.104
Total Europa	129.298	36.781	22.039	44.041	232.159
Àfrica					
Algèria	2.807	618	2.456	1.460	7.341
Gàmbia	5.163	8.914	1.137	102	15.316
Marroc	126.895	38.516	13.869	32.195	211.475
Senegal	5.937	2.219	1.911	1.515	11.582
Resta Àfrica	12.569	2.994	4.239	1.026	20.828
Total Àfrica	153.371	53.261	23.612	36.298	266.542
Amèrica					
Argentina	16.485	3.033	728	2.650	22.896
Colòmbia	28.071	4.452	3.122	6.037	41.682
Cuba	6.008	911	302	855	8.076
Equador	70.919	3.386	1.581	4.169	80.055
Estats Units	2.589	240	30	155	3.014
Perú	30.650	1.213	764	1.055	33.682
Republica Dominicana	15.801	1.201	953	1.511	19.466
Resta Amèrica	45.410	8.917	2.295	4.374	60.996
Total Amèrica	215.933	23.353	9.775	20.806	269.867
Àsia					
Filipines	8.797	418	11	272	9.498
Paquistan	19.354	411	220	1.801	21.786
Xina	31.405	3.004	1.336	2.556	38.301
Resta Àsia	16.634	3.925	312	952	21.823
Total Àsia	76.190	7.758	1.879	5.581	91.408
Oceania					
Total Oceania	275	34	3	7	319
Apàtrida	-	-	-	-	-
País desconegut	248	20	8	4	280
Total	575.315	121.207	57.316	106.737	860.575

Font: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Observatorio permanente de la inmigración

RESUM

La dona musulmana es troba en una situació de discriminació bàsicament per tres motius; per la permanència d'uns valors i ideals emmarcats en els orígens de l'Íslam – els quals requereixen una reinterpretació adequada en l'època actual –, pel manteniment d'unes tradicions anteriors que una minoria insisteix en justificar-les en nom de l'Íslam – i que evoquen a la dona musulmana a una situació submisa –, i per l'existència d'uns prejudicis a Occident relacionats amb la seva situació – que poc tenen a veure amb la seva realitat – .

L'objectiu d'aquest treball és oferir, doncs, un coneixement basat en la situació actual de la condició femenina a l'Íslam, comparant l'opinió i visió de diversos experts sobre el tema.

